

Censury a zpovědnice.

Dr. Jos. Toman,
profesor pastorálky v Brně.

Otisk z „Věstníku katolického duchovenstva“.

Brno 1926.

Tiskem Občanské tiskárny v Brně. — Nákladem vlastním.

Kodexem nastaly v církevním právu značné změny, které zasahují také do zpovědnice, hlavně v ohledu rezervátů a censur. Kodex je dílem opravdu monumentálním. V takovém díle je ovšem každé slovo jako kvádr; třebaž většina jeho kanonů je na první pohled až překvapujícím způsobem určita a jasna, přece není nikterak snadno úplně mu ve všem porozumět. I při důkladném jeho studiu zůstává při některých věcech pochybnost; důkazem toho je zřízení zvláštní papežské komise k autentickému výkladu kodexu a v tak krátké době četná kodexová literatura. Náš klerus je většinou prací přetížen; nehledě ani k drahotě příslušných výkladů, není mu ani při nejlepší vůli možno důkladným studiem kodexu se zabývat. Proto má mu býti toto pojednání pomůckou; chce mu především vyložit, jaké změny zavedl kodex v otázce rezervátů a censur vzhledem k úřadu zpovědnickému. Poněvadž však censury jsou oborem často málo známým a proto jaksi obávaným a pokodexového výkladu jejich u nás dosud nemáme, pojednání toto podává zevrubný výklad censur všech, i těch, které se úřadu zpovědníka méně týkají.

V části první jsou vyloženy hlavní věci ze všeobecné nauky o rezervátech a censurách, v části druhé je uveden seznam a výklad nynějších rezervátů a censur, v části třetí je pojednáno o absoluci z censur a udána pravidla, kdy a od kterých rezervátů a censur může obyčejný zpovědník absolvovat a jak si má při tom počínat.

I. Všeobecná ustanovení o rezervátech a censurách.

Reserváty jsou hříchy z pravomoci obyčejných zpovědníků vyňaté, jejichž rozlišení sobě vyšší církevní představený vyhradil (c. 893).

Také světský zákon vyjímá zvláště těžké zločiny z pravomoci soudů nižších a vyhrazuje jejich projednání soudům vyšším; jinou analogii máme v tom, že v neobyčejně těžké nemoci nebývá volán lékař obyčejný, nýbrž vynikající.

Hřích může býti dvojím způsobem rezervován: buď přímo anebo nepřímo. Hřích je rezervován *přímo* (*directe, ratione sui*), když hřích sám je vyňat z obyčejné pravomoci zpovědní, aniž by na něj musil býti stanoven nějaký jiný církevní trest (censura), jakým je obyčejně klatba (exkomunikace). Dle nynějšího všeobecného práva je jen jediný hřích přímým rezervátem, a to *falsa denuntiatio confessarii apud Superiores de sollicitationis crimine*, jejíž absoluce je vyhrazena papeži (c. 894). Ale na hřích tento je uvalena též censura a to *excommunicatio speciali modo Sedi Apostolicae reservata* (c. 2363).

Druhý způsob rezervace je rezervát nepřímý. Hřích je rezervován *nepřímo* (*indirecte, ratione censurae*), když je rezervována censura (obyčejně klatba), která je na hřích uvalena, a hřích je rezervován jen pro tu censuru. Kdo na př. pohodil sv. hostii, je exkomunikován a absoluce z této exkomunikace je vyhrazena papeži (c. 2320). Za obyčejných okolností nikdo jiný nemůže tu exkomunikaci s něho sňat, a dokud je v ní, dotud ho nesmí a někdy ani nemůže nikdo jiný rozhřešit ani z oné svatokrádeže — a ovšem ani z jiných hříchů („*Reservatio censurae impediens receptionem Sacramentorum importat reservationem peccati cui censura adnexa est*“

c. 2246, § 3; cf. cc. 2250 § 2, 2260 § 1, 2275, 2°). Není tedy pohození sv. hostie rezervováno přímo jako hřích; přímo rezervována jen censura na tento hřích uvalená a nemožnost hřích ten absolvovat je jen důsledkem rezervace té censury: hřích je tedy rezervován nepřímo *ratione censurae*. Všechny rezerváty stanovené kodexem jsou kromě jediné výše uvedené výjimky (*falsa denuntiatis*) rezerváty nepřímými.

Kdo může stanovit rezerváty? Reserváty s censurou nebo bez censury může stanovit jen ten církevní představený, který má řádnou jurisdikci *fori externi* a k udílení moci ke zpovídaní (c. 893, § 1, 2220, § 1), tedy:

1. p a p e ž pro celou církev,

2. d i e c e s n í b i s k u p (residenční, apoštolský administrator, c. 315, apoštolský vikář a prefekt, c. 294, § 1, opat a prelát *nullius dioceseos* mající jurisdikci biskupskou, c. 323, § 1) pro svou diecesi; ne však kapitolní vikář (dle principu „*Sede vacante nihil innovetur*“, c. 436) a ne generální vikář bez zvláštního mandátu. Biskup však může zavést rezerváty jen po poradě na diecesní synodě anebo po poradě s kapitolou a zkušenými kněžími (c. 895), smí to být jen *crimina graviora et atrociora externa* a ne mnoho, tři nebo nanejvýše čtyři (c. 897), nesmí to být hříchy, které už kodexem jsou Apošt. Stolicí rezervovány a pravidelně ani ty, které jsou kodexem stíženy censurou nikomu nereservovanou (c. 898) a mimo to je mnoho případů, kdy i obyčejný zpovědník má pravomoc biskupské rezerváty absolvovat (c. 899, § 3, 900, str. 67, 68. Pro tato dalekosáhlá omezení a pro to, že už kodexem stanovené rezerváty našim poměrům vyhovují, většina biskupů žádných svých rezervátů neustanovuje. V diecesích českomoravských není rezervátů, které by si biskup sám stanovil¹⁾.

3. v r c h n í p ř e d s t a v e n ý e x e m p t n í h o k n ě ž s k é h o ř á d u a opat svéprávného kláštera, oba po poradě se svou kapitulou dle c. 105, 1°, pro své poddané (c. 896). Řádové tyto rezerváty jsou prakticky skoro bez významu, poněvadž každý od biskupa aprobovaný zpovědník je může absolvovat (c. 519).²⁾

Účelem rezervátů hříchů i censur je udržení církevní kázně a náprava hříšníků. Reserváty hříchu (přímé) jsou dle kodexu, „*ad publicum aliquod inolitum vitium extirpandum et collapsam forte christianam disciplinam instaurandam*“ (c. 897) a podobně jsou censury rezervovány (rezerváty nepřímé) jen „*attenta . . . necessitate aptius providendi disciplinae ecclesiasticae et mendedi conscientiiis fidelium*“ (c. 2246, § 1). Má být jimi postavena hráz proti zvláště zhoubným hříchům. Duch času přináší s sebou různé etické lži. Šíří je novivami a knihami, divadlem a kiny, společenským stykem a špatným příkladem. Převrací tím mravní pojmy, takže i u lidí věřících může ponenáhlu mizet vědomí ohavnosti některých hříchů; zvykají si hříchy ty považovat za něco dovoleného nebo aspoň ne tak zlého. Příkladem toho je dnes na př. *procuratio abortus*. Kolikrát můžeme o této věci v t. zv. lepší společnosti slyšet jako o věci samozřejmé a nic špatného neznamenantající, ano už i v některých osadách venkovských je rozšířeno toto otrávené mínění. Církev přichází tu svými censurami duchovní správě na pomoc: aspoň věřící lidé se mají jimi vzpamatovat, uvědomit si, že skutek, který církev stíhá tím největším svým trestem, nemůže být maličkostí; aspoň strach před tím trestem a před obtížemi při rozhrěšení je má od toho hříchu odvrátit. Proto církev chce, aby rezerváty — a platí to též o censurách — byly vhodným způsobem uvedeny ve

¹⁾ V brněnské diecesi byly dřívější biskupské rezerváty zrušeny 1. února 1917 (A. C. E. 1917, str. 39).

²⁾ Mimo to by mohl censuru stanovit: sněm všeobecný (c. 228), sněm provinciální (c. 281, 291), kongregace v mezích své kompetence, klerici k tomu delegovaní.

známost lidu (c. 899, § 1.). Duchovní správce zná sám nejlépe mravní vředy svého stádece, a poznání to mu poví, které censury má mu uvést ve známost, a pastýřská opatrnost ho povede, aby to učinil vhodným způsobem. Vždy má upozornit na exkomunikaci propter procuracionem abortus při vyučování snoubenců, často bude třeba, aby o tom byla uvědoměna i obstetrix, dle okolností i odrostlá mládež a medicus. Na kázání i ve škole se můžeme při dnešních častých vyloupeních chrámů zmínit o zcela zvláštní exkomunikaci na ty, kteří pohodili nebo ke špatnému účelu odnesli nebo zadrželi sv. hostii. Ve smíšené osadě mohou okolnosti zase vyžadovat připomenout exkomunikaci c. 2319 na účast při sektě akatolické (sňatek, křest duchovním sekty, vychování a vyučování dětí v náboženství sekty).

Co jsou censury? Definici podává c. 2241, § 1. Censura pochází etymologicky a c e n s e n d o s e u c o r r i g e n d o¹⁾ a znamenala v církevní mluvě původně každý církevní trest, v kodexu znamená však jen onen církevní trest, který má ráz léku (poena medicinalis), kdežto na př. zbavení křesťanského pohřbu, deposice, degradace mají ráz trestu (poena vindicativa).

Censury jsou trojího druhu 1. exkomunikace, 2. interdikt, 3. suspense (c. 2255, § 1.).

Exkomunikace je vždy poena medicinalis, interdikt a suspense mohou býti též poenae vindicativae (c. 2255, § 2.).

Každý z těchto tří trestů zbavuje jím postiženého nějakých statků duchovních anebo s duchovními spojených; „privat quibusdam bonis spiritualibus“, na př. odpustků, přímluv církve nebo „bonis spiritualibus ad nexis“, na př. beneficia. Církev však vinníka může zbavit jen těch dober, která jsou v její moci; k takovým dobrům náleží: vnější příslušnost k církvi, právo udílet a přijímat svátosti, býti přítomnu při mši sv., odpustky, společné přímluvy a modlitby církve, církevní pohřeb, jurisdikce, úřady a beneficia církevní atd. Nemůže však zbavit dober, která na její moci a vůli nezávisí; takovými dobry jsou osobní dobra v duši jako víra, naděje, láska, znamení (charakter svátostný) křtu, biřmování a svěcení na kněžství, milosti B., dobré skutky; takovými dobry, jichž církev nemůže zbavit, je dále obcování svatých a soukromé přímluvy věřících.²⁾

Pro úřad zpovědníka je důležité ještě toto rozdělení censur:

1. Censury latae sententiae et ferendae sententiae (c. 2217., § 1., 2°).

U censur latae sententiae stojí v zákoně: ipso facto, ipso iure, eo ipso, sciat se esse excommunicatum a p. Tak c. 2405. stanoví, že ti, kdo nějakou úřední listinu z biskupského (nebo konsistorního) archivu odcizili, zničili, zadrželi nebo podstatně změnili, incurrunt ipso facto in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam. Kdo se toho skutku dopustí, tím samým propadá exkomunikaci. Není třeba svědků ani soudu, skutek sám přivodí hned exkomunikaci. A přijde-li to snad potom před církevní soud a ten nad pachatelem exkomunikaci vyřkne, je to sententia declaratoria, která toho trestu nepůsobí, nýbrž jen zjišťuje, že zakázaný skutek byl spáchán a trest tudíž nastal, a trest ten prohlašuje. Pachatel je nyní excommunicatus post sententiam (declaratoriam); před tím byl excommunicatus ante sententiam nebo sine sententia. Příklady censur latae sententiae post sententiam jsou skoro všechny exkomunikace a suspense quoad sacerdotes apostatas uveřejněné v A. C. E.

U censur ferendae sententiae zní zákon jinak: obrací se obvykle na představeného a ukládá mu, aby určitý delikt censurou potrestal, na př.: excommunicetur, suspendatur a p. Tak cc. 2331. a 2344. poroučí o těch, kteří organisují odpor proti svému biskupovi, proti němu štvou v novinách, přednáškách atd.: „censuris aliisque poenis coerceantur, per censuras . . . puniantur“. Kdo se těchto činů dopustí, nepropadá hned censurám, nýbrž teprve tehdy, až jej soud k nim odsoudí; výrok soudu je v tomto případě sententia condemnatoria, a pachatel je excommunicatus (suspensus, interdictus), post sententiam (condemnatoriam).

¹⁾ Sole, De delictis et poenis, n. 156.

²⁾ Sole, l. c. 157,³⁾ 205,²⁾; Noldin-Schönegger, De poenis ecclesiasticis, ed. 13, str. 10.

Trestní zákon světský má tresty jen *ferendae sententiae*. Plyne to z jeho účelu, chce totiž stíhat skutky, které poškozují právo druhých, ty však snadněji se dají dokázat a soudně trestat. Ale církev je společností ustanovenců k posvěcování lidí; proti tomuto jejímu poslání nejsou však jen delikty, které poškozují bližního. Tak svatokrádežné zneužití sv. hostie, četba heretických knih, *absolutio complicitis* neškodí právu druhých, škodí však co nejvíce svatosti církevní společnosti a pro svoji povahu mohly by snadno zůstat skrytými a tudíž — pokud se týká trestů církevních — beztrestnými, kdyby církev neměla trestů *latae sententiae*.¹⁾

Zpovědnice se týkají jen *censury latae sententiae*, protože jen ty mohou zůstat tajnými; *censury ferendae sententiae* nastávají teprve *post sententiam* (*condemnatorium*), jsou tedy veřejné, patří před *forum externum* a nemohou býti tudíž sňaty ve zpovědi.

2. *Censury a iure et ab homine* (c. 2217, § 1, 3°). *A iure* jsou, jak už slovo to naznačuje, *censury* určené v zákoně a to všechny *censury latae sententiae* — i když k nim přistoupila *sententia declaratoria* — tedy *censury latae sententiae*, ať už jsou *ante sententiam* nebo *post sententiam*, a *censury ferendae sententiae*, dokud ta věc nepřišla k soudu, a ten jich nevyslovil, tedy *ante sententiam condemnatorium*.

Ab homine jsou všechny *censury ferendae sententiae post sententiam condemnatorium* a všechny *censury*, které církevní představený stanovil rozkazem týkajícím se určité osoby, t. j. když něco určité osobě poručil nebo zakázal pod *censurou*, na př. ut *Titius concubinarium intra triduum concubinam dimittat sub poena suspensionis ipso facto incurrendae* (nebo: *secus suspendatur*)²⁾. Příklad *censury ab homine* je v A. C. E. 1916, str. 92—94.

3. *Censury reservované a nereservované* (c. 2245). *Censury nereservované* (*nemini reservatae*) může pro *foro interno* absolvovat každý zpovědník. Absoluce z *censur ab homine* je reservována představenému, který je vyřkl; absoluce z *censur reservovaných a iure* je reservována buď *ordinariovi* nebo *Apoštolské Stoli*ci.

4. *Censury tajné, veřejné a notorické* (cf c. 2197). *Censura* je *tajná*, jestli o spáchaném deliktu nebo aspoň o *censuře* na delikt ten uvalené kromě pachatele nikdo neví anebo jen několik mlčenlivých osob. Takovou může být, jak patrně, jen *censura latae sententiae*. Ve zpovědnici mohou být projednávány jen *censury tajné*.

Censura je *veřejná*, jestli o spáchaném deliktu a o faktu, že pachatel je v *censuře*, většina lidí v osadě ví anebo aspoň brzy se dozví.

Censura je *notorická*, jestli už ji soud prohlásil, tedy každá *censura post sententiam* (*sive declaratorium, sive condemnatorium*) — to je *notorietas iuris* — anebo jestli delikt, o němž lidé vědí, že je zákonem stížen *censurou*, je veřejně znám a za takových okolností spáchán, že se nedá nikterak vymluvit — to je *notorietas facti*.

Censury veřejné a notorické patří pod *forum externum* a nemohou proto býti projednávány ve zpovědnici; zpovědník je vůči nim *mimo periculum mortis* bezmocným.

Které následky (účinky) mají censury?

1. *Exkomunikace (vyobcování z církve)*.

(C. 2257—2267).

Excommunicatio est censura, qua quis excluditur a communione fidelium (c. 2257).

Jako člověk se skládá z duše a těla, analogicky se rozeznává v církvi dvojitá stránka: viditelná a neviditelná. Stránka viditelná se nazývá tělem církve (*corpus Ecclesiae*) a rozumí se jí církev jakožto viditelná společnost; stránka neviditelná se nazývá duší církve (*anima Ecclesiae*) a tou je milost posvěcující.

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. n. 405.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. n. 406, Sole l. c. n. 69, Cipolini, *De censuris latae sententiae juxta C. J. C.* n. 10.

Dle této dvojí stránky církve je také dvojí obcování věřících (*communio fidelium*): vnější a vnitřní. Obcování vnější záleží ve spojení věřících ve viditelné společnosti čili v těle církve a v účasti na všech právech, která členům církve přísluší, t. j. na všech milostech, které Kristus církvi svěřil. Ke vnějšímu obcování patří i občanský styk věřících ve věcech denního života. Exkomunikace je vyloučením z vnějšího obcování věřících, tedy vyloučením z užívání všech práv, která mají členové církve, a v některých případech vyloučením i ze společenského styku s věřícími.

Obcováním vnitřním rozumí se spojení v duši církve, t. j. spojení mezi věřícími a Kristem skrze milost posvěcující. Tohoto obcování církev člověka zbavit nemůže. Proto není vyloučeno, že některý exkomunikovaný má milost posvěcující a patří tudíž k duši církve, na př. očistil se dokonalou litostí dříve, než byl exkomunikace zbaven, nebo snad v některém zcela výjimečném případě byla vyřčena exkomunikace nad někým, kdo byl bona fide. Proto saltem non repugnat, ut excommunicatus sit post mortem in regno coelorum.

Exkomunikace je nejtěžším ze všech trestů církevních, protože zbavuje všech práv, která plynou ze spojení s církví. Od prvních dob církve bylo exkomunikovaným zakázáno stýkat se s věřícími i v ohledu společenském; byl tedy každý z církve vyobcovaný, *vitandus*. Ale když byli v době velikého schismatu západního protipapežové s celou svou obediencí dáni do klatby a tím počet exkomunikovaných tak se rozmnožil, že těžko bylo věřícím zachovávat zákaz občanského styku, omezil Martin V. r. 1418 tento zákaz jen na některé případy, takže od té doby jsou exkomunikováni dvojí: *tolerati et vitandi*. Mimo to ti, kteří nedovoleně obcovali s *vitandi*, padli do exkomunikace menší (*excom. minor*), ostatní exkomunikováni byli v *excom. větší* (*excom. maior*). Ale tento poslední rozdíl je kodexem odstraněn, takže nyní jsou jen dvě třídy exkomunikace: „*excommunicati alii sunt vitandi, alii tolerati*“ (c. 2258 § 1). Ale mezi *excommunicati tolerati* je co do účinků exkomunikace rozeznáváti jednoduše exkomunikované, nad nimiž soud exkomunikace neprohlásil (*excommunicati ante sententiam*), od exkomunikovaných, nad nimiž exkomunikaci soud prohlásil (*excommunicati post sententiam sive declaratoriam sive condemnatoriam*); u těchto poslednějších jsou totiž následky exkomunikace přísnější a blíží se trestům *excommunicati vitandi*. Při posuzování následků exkomunikace jest tedy míti před očima tyto tři stupně: 1. jednoduše exkomunikováni (*excom. ante sententiam*), 2. soudem exkomunikováni (*excom. post sententiam*), 3. *excommunicati vitandi*.

„*Nemo est vitandus, nisi fuerit nominatim a Sede Apostolica excommunicatus, excommunicatio fuerit publice denunciata et in decreto vel sententia expresse dicatur ipsum vitari debere*“ (c. 2258, § 2). Příklad tohoto nejprísnejšího stupně exkomunikace je v A. C. E. 1922, str. 103; na něm vidíme čtyři nutné podmínky zákonem stanovené: odsouzení jsou tam uvedeni jménem, jsou exkomunikováni *Stolicí Apošt.*, je o nich řečeno „*(ipsos) vitandos esse atque ab omnibus fidelibus vitari debere*“, a publikováno to bylo v *Acta Ap. S.* 1922, str. 593.

Trestu tohoto tak zřídka se užívá, že od r. 1922 kromě uvedeného případu staly se v celé církvi teprve případy dva.¹⁾

Vyloučení z obcování věřících či z církve má tyto důsledky:

a) Exkomunikovaný nemá práva účastnit se veřejné *bohoslužby*, nepozbývá však práva slyšet kázání (c. 2259).

K veřejné *bohoslužbě* patří mše sv., požehnání, liturgické průvody, svěcení svící a ratolestí, pohřeb a jiné liturgické úkony, které mohou konat jen osoby k tomu posvěcené (c. 2256, 1°). Exkomunikovaný sice nemá práva býti přítomen při těchto *bohoslužebných* úkonech, avšak, je-li *toleratus*, nedopouští se touto svou pouze pasivní asistencí hříchu, ano, je-li jeho exkomunikace tajna, je i povinen mše sv. se zúčastnit²⁾. *Bohoslužba* jistě prospěje k jeho obrácení.

¹⁾ Vermeersch-Creusen 1. c. n. 460, 2.

²⁾ Vermeersch-Creusen 1. c., n. 461, n. 1.

Proto obyčejní odpadlíci nemají být z kostela vykazováni, pokud tam nejdou na znamení pohrdání a dle toho se nechovají.

Ale *notoricky* exkomunikovaný, ať už se stala jeho exkomunikace *notoricky* známou výrokem soudu (per *sententiam declaratoriam* vel *condemnatoriam* — *notorietas iuris*) anebo jinak fakticky (*notorietas facti*), je vyloučen z *a k t i v n í* asistence t. j. nesmí nijak k bohoslužbě spolupůsobit. Nesmí tedy od padlík být ministrantem, kostelníkem, varhaníkem; nesmí být připuštěn k čestným funkcím, které někde vykonávají členové obecního zastupitelstva, jako na př. nésti v průvodu posvěcené ratolesti, hromničky, svíci velikonoční, sošku Vzkříšení, baldachýn¹⁾, poněvadž by to působilo u věřících pohoršení.

V i t a n d u s však nesmí být vůbec při bohoslužbě přítomen; ani pasivní asistence není mu dovolena a proto by musil být vykázán. Nebylo-li by možno ho odstranit, musila by se bohoslužba zastavit, bylo-li by to ovšem možno bez větších nepokojů v kostele, bez útoku na kněze atd.; jestli už však začal mešní kanon, musil by být v každém případě dokončen, a ostatní modlitby by se vykonaly v sakristii. Když však v kostele není bohoslužba, může tam vitandus jít a se pomodlit.

b) Každému *exkomunikovanému* je *z a k á z á n o p r í j í m á n í s v á t o s t í* (*usus passivus sacramentorum*) a *exkomunikovanému* *post sententiam* též *p r í j í m á n í s v á t o s t í n* (c. 2260, § 1).

Exkomunikovaný může sice *p l a t n ě* (v a l i d e) přijímati svátosti, poněvadž exkomunikace ho nečiní k jich přijetí neschopným (*incapax*). Jen zpověď, přijímá-li ji mala fide, je neplatnou, ne však následkem exkomunikace, nýbrž následkem nedostatku dispozice; jde-li však ke zpovědi bona fide (t. j. neví-li, že je mu to zakázáno a zpovědník ho na to neupozorní, buď že poenitent se zapomněl z censurovaného hříchu zpovídat, buď že zpovědník si hříchu toho nevšiml anebo nevěděl o censuře s ním spojené) a je při tom jinak disponován, je rozhrěšení platné.

Nemůže však exkomunikovaný žádné svátosti *d o v o l e n ě* (*l i c i t e*) přijat, leč by byl omluven nevědomostí, nebezpečím infamie nebo jiného velikého zla. Proto je přísně zakázáno mimo *periculum mortis* svátosti udílet exkomunikovaným. C. 2364 předpisuje o knězi, který by vzdor tomuto zákazu svátosti exkomunikovaným udílel, „*suspendatur ab administrandis Sacramentis*“, a kdo k nim vědomě a dobrovolně připustí *excommunicatum vitandum*, propadá *ipso facto* exkomunikaci (c. 2338, § 2).

V kostele N. chodila jedna žena velice horlivě na mši sv. a často přijímala sv. svátosti. Později teprve vyšlo na jevo, že žena ta už před tím, než začala chodit do onoho kostela, odpadla a v tom stavu chodila ke sv. svátostem. Co tedy souditi o platnosti a dovolenosti jejích svátostí? Z předcházejícího patrně, že v případě, že žena ta byla *m a l a f i d e*, t. j., že o zákazu přijímati svátosti věděla, obojí svátosti byly nedovoleny, a že tudíž přijímajíc je, těžce hřešila, zpovědi též neplatny, poněvadž neměla nutné dispozice, přijímání však platna. Ale z její horlivosti a zbožnosti dá se soudit, že byla *b o n a f i d e*, a v tom případě přijímala obojí svátosti platně i dovoleně. Jakmile však kněz o jejím odpadu zvěděl, neměl jí sv. svátosti udílet, dokud by se do církve nevrátila.

Užívání *s v á t o s t í n* není dovoleno a platno²⁾ u exkomunikovaných *post sententiam*; obyčejnému odpadlíkovi nebo heretikovi, který je jen jednoduše exkomunikován bez soudu a tudíž *s i n e s e n t e n t i a*, může tedy býti dána svěcená voda, posvěcená medaile a p., ovšem, je-li vyloučena profanace.

c) *Ž á d n ý* *exkomunikovaný* nemůže *d o v o l e n ě* *u d í l e t s v á t o s t í* a *s v á t o s t í n y* (*usus activus sacramentorum*), a *exkomunikovaný* *post sententiam* *z t r á c í v š e c h n u j u r i s d i k c i* (c. 2264), *t a k ž e* *n e m ů ž e* *p l a t n ě* *r o z h ř e š o v a t* (c. 873 § 3) — c. 2261.

Je tedy každému exkomunikovanému přísně zakázáno svátosti a svátostiny konat (*conficere*) a udělovat, a kdo proti tomuto zákazu jedná, stává se *irregulárním* (c. 985, 7°). Jestli však je vzdor tomu jednoduše exkomunikovaný (*a n t e s e n t e n*

¹⁾ „Spolupůsobení při bohoslužbě“ jest zde brátí v širším smyslu než v jakém se bere v morálce při partii „*De communicatione cum haeticis*“, poněvadž kodex praví: „*aliquam participatio-nem*“; míní tedy jakékoliv spolupůsobení.

²⁾ Svátostiny jsou pro exkomunikovaného neplatny, poněvadž je dle c. 2262 vyloučen z přímluv církve.

tiam) koná a udílí, jsou platny. Koná a udílí-li je exkomunikovaný post sententiam a excom. vitandus, jsou platny svátosti, k jejichž udílení je nutný jen ordo a ne též jurisdikce (křest, birmování, eucharistie, pomazání nemocných, svěcení kněžstva), poněvadž exkomunikace nemůže člověka zbavit moci udělené svěcením; tedy i vitandus by platně konsekroval, udílel sv. pomazání; též svátostiny by konal a udílel platně¹⁾. Svátosti však, k jichž udílení je nutna též jurisdikce, udílí neplatně; nemůže tedy exkomunikovaný post sententiam a excom. vitandus platně *absolvovat*; také nemůže takový parochus platně *oddávat* anebo jiného k oddávkám delegovat (c. 1095, § 1, 1°). (Stejně předpisy o platném a dovoleném udílení svátostí platí pro suspensi a interdict).

Výjimky Ten, jehož exkomunikace je tajná anebo aspoň není notoricky známa, udílí dovoleně svátosti a svátostiny, když je to nutno, aby se uvaroval infamie (c. 2232, § 1). I je-li jeho exkomunikace známa, jen když je ante sententiam, udílí svátosti a svátostiny dovoleně, kdykoliv ho o to věřící z jakékoliv spravedlivé příčiny žádají (c. 2261, § 2); nemusí to býti příčina velice závažná (causa gravis), nýbrž stačí jakákoliv causa justa, na př., aby dítě dříve bylo pokřtěno, touha jíti častěji k sv. přijímání; ani nemusí věřící tu žádost výslovně projevit, nýbrž stačí petitio implicita, na př. může jít takový minister in confessionale v neděli nebo jindy, když ví, že tam lidé v té době přicházejí; ani se jich nemusí vyptávat, proč svátosti žádají. Má však vzbuditi napřed dokonalou lítost; jinak by udělení svátostí nebylo sice hříšným proto, že je v exkomunikaci, bylo by však hříšným proto, že není ve stavu milosti.

Exkomunikovaný post sententiam a excom. vitandus udílí dovoleně svátosti a svátostiny jen, když ho věřící in periculo mortis o to žádají (c. 2261, § 3). V tom případě je absoluce jím udělená platna a dovolena, i když je tam jiný kněz (c. 882); ano je k jejímu udělení ex caritate sub gravi zavázán, když tam jiného kněze není. Jen absoluce complicitis byla by při možnosti zpovědi u jiného kněze nedovolená, avšak platná (c. 884). Jiné svátosti a svátostiny uděluje dovoleně in periculo mortis jen tehdy, není-li tam jiného kněze. Proč se činí zde rozdíl mezi udílením absoluce na jedné a udílením ostatních svátostí a svátostin na druhé straně? Poněvadž absoluce je ke spáse nemocného nutnější než ostatní svátosti a svátostiny, proto církev její udělení činí snadnějším.

Dle toho lze snadno posouditi tento casus. V osadě X. byl parochus, o němž se proslýchalo, že je exkomunikován, poněvadž se dal civilně oddat. Někteří confratres měli obavu, že absoluce jím udělované jsou neplatny. Jeden z nich přednesl tuto pochybnost zkušenějšímu, který ho utěšil, že jsou platny propter errorem communem. V sousední osadě Y byly misie, lidé z osady X se jich zúčastnili a byli při té příležitosti varováni, aby doma nechodili ke zpovědi, poněvadž by to bylo neplatné. — Toto varování bylo jen potud správné, pokud věřící nemají bez spravedlivé příčiny žádat svátostí od toho, kdo jich nemůže bez hříchu udělit — bez hříchu: ne ratione excommunicationis, poněvadž, jak výše řečeno, i excom. ante sententiam, jsa žádán, udílí svátosti dovoleně, nýbrž ratione peccati, poněvadž udíleč má býti ve stavu milosti a někdy se dá od něho těžko očekávat, že vzbudí contritionem. Jinak však nebylo správným to varování, ony obavy i ono mínění de errore communi. Parochus onen byl tehdy jen v jednoduché exkomunikaci ante sententiam, která nezabývá jurisdikce, a proto mohl platně rozhřešovat. Teprve až nad ním byla exkomunikace soudně vyslovena (A. C. E. 1921, str. 40), stal se exkomunikovaným post sententiam a tím ztratil jurisdikci.

d) Žádný exkomunikovaný nemá podílu na *odpustcích, přímlovách a veřejných modlitbách církve* (c. 2262).

Je vyloučen z práva na společná dobra církve; proto nemůže získat odpustků, které se čerpají z pokladu církve; je vyloučen ze společných přímlov, které církev věnuje věřícím ze svých modliteb a zásluh; nedostává milostí plynoucích z veřejných modliteb církevních, t. j. modliteb, které jménem církve konají osoby k tomu posvěcené — ať už jsou při nich přítomni věřící nebo nejsou — jako

¹⁾ Capello, De censuris, n. 37, 1°.

jsou církevní hodinky, liturgické, rubrikami předepsané pobožnosti a průvody, jménem církve konané modlitby kněze při mši sv.

Věřící i kněz mohou mu však pomáhat svými soukromými modlitbami a jinými dobrými skutky. Též může kněz za něho soukromě a tajně (bez ohlášení) aplikovat mši sv., je-li vyloučeno pohoršení, a to na libovolný úmysl (na př. za uzdravení), jedná-li se o exkomunikovaného, který je toleratus; za toho však, který je vitandus, jen na úmysl, aby se obrátil a napravil.

e) Exkomunikovaný je vyloučen ab *actibus legitimis ecclesiasticis*, z *círk. úřadů* a *jich požitků, svěcení* a j. (c. 2263, 2265, 2266).

Z legitimních aktů církevních vyjmenovaných v c. 2256, 2° budiž zde uvedeno aspoň toto

Notoricky (notorietate facti) exkomunikovaný, nad nímž nebyla soudně vyslovena sententia anebo který nevstoupil do akatolické sekty, nemůže být dovoleně kmotrem při křtu (c. 766, 2°) a biřmování (c. 796, 3°); je-li však exkomunikováným post sententiam anebo je-li, byť i sine sententia, příslušníkem akatolické sekty, nemůže být ani platně kmotrem při křtu (c. 765, 2°) ani při biřmování (c. 795, 2°).

Patron, který je v exkomunikaci ante sententiam, presentuje nedovoleně, post sententiam také neplatně (c. 2265, § 1, 1°, § 2).

Exkomunikovaný ante sententiam nemůže dovoleně vykonávat i církevních úřadů (c. 2263), poněvadž mu není dovoleno užívat moci svěcení (c. 2261) a jurisdikce (c. 2264), leč by ho věřící o to žádali (c. 2261, § 2); není-li však jeho exkomunikace notoricky známa a nemůže-li tohoto zákazu zachovávat sine infamia, smí konat funkce svého úřadu dovoleně (c. 2232, § 1) dle výše řečeného pod c); exkomunikovaný post sententiam nemůže však ani platně konat úkonů svého úřadu, k nimž je nutna jurisdikce (c. 2264), na př. absolvovat mimo periculum mortis.

Exkomunikovaný ante sententiam nemůže dovoleně nabýt církevních úřadů a obřadů atd., exkomunikovaný post sententiam nemůže jich nabýt ani platně (c. 2265, § 1, 2°, § 2), je zbaven jejich požitků, vitandus ztrácí nejen požitky, nýbrž i sám úřad, obřad atd. (c. 2266).

Exkomunikovaný nemůže být dovoleně ordinován (c. 2265, § 1, 3°).

Před kodexem¹⁾ nemohl žádný exkomunikovaný (nebo jinak censurovaný) platně obdržet nějaké *papežské milosti* na př. dispense; proto, aby dispense nebyla snad neplatna z důvodu, že ten, komu byla udělena, byl tajně v exkomunikaci nebo jiné censuře, bývala dříve v papežské dispensační listině připojena absolutio a censura a defectu, která snímala censuru jen potud, aby žadatel mohl dispens platně obdržet, nesnímala ji však co do ostatních účinků. Nyní však dle c. 2265 § 2 (c. 2275, 3°, 2283, § 2) je k papežské milosti inhabilis jen excommunicatus (interdictus, suspensus) post sententiam a to ještě jen v tom případě, když v papežském reskriptě nestojí klausule, že censura milosti nepřekáží.

Excommunicatus post sententiam aut vitandus je značně omezen co do jednání před církevním soudem (c. 1654). O omezení exkomunikovaných co do různých úřadů soudních jedná c. 2256, 2° a co do užívání privilegií církevních (na př. privilegia soukromé kaple) c. 2263.

f) Z exkomunikovaných, kteří zemřeli bez známek lítosti, jsou zbaveni *církevního pohřbu* (c. 2260, § 2)

α) všichni exkomunikovaní post sententiam a

β) notoricky známí odpadlíci²⁾, příslušníci sekty heretické nebo schismatické, zednáři, duellantí, kteří zemřeli při souboji nebo následkem poranění v něm (c. 1240, § 1, 1°, 2°, 4°)³⁾ — ti všichni, byť i nad nimi exkomunikace nebyla soudně vyslovena čili i když jsou excommunicati (c. 2314, § 1, 1°; 2335; 2351) sine sententia; stačí, když jejich exkomunikace je notoricky známa.

¹⁾ Před konstitucí „Sapienti consilio“ ze dne 29. září 1908.

²⁾ i když do žádné sekty nevstoupili.

³⁾ v tomtéž kanonu 1240 jsou uvedeni ještě všichni ostatní, kteří nesmějí mít křesťanského pohřbu, třebaš nebyli exkomunikováni.

Mají však právo na křesťanský pohřeb, když byli z a o p a t ř e n i, při čemž byli absolvováni také z exkomunikace, anebo když aspoň projevíli před smrtí „*aliqua poenitentia e signa*“, na př. když žádali, aby byli zaopatřeni; prosili Boha za odpuštění hříchů; modlili se k Bohu nebo Panně Marii nebo svatým; zbožně libali kříž anebo sv. obraz atd. Při tom stačí, když aspoň jeden věrohodný svědek tyto projevy lítosti potvrdí. Aby však nevzniklo mezi věřícími pohoršení, musilo by jim být ve známost uvedeno, že zemřelý se dal zaopatřit a že při tom s něho byla exkomunikace snata anebo že svých provinění litoval, v kterémžto druhém případě má zemřelý též být z exkomunikace absolvován. Člověk mrtvý sice už nepodléhá moci církve, poněvadž jen živý člověk může být jejím poddaným¹⁾, podléhá však její moci udělení pohřbu, a církev svou absolucí jen odvolává zákaz, dle kterého by zemřelý nemohl mít křesťanského pohřbu ani podílu na společných přímluvách věřících. Přiměřenějším je udělit tuto absoluci ve formě uvedené v rituálu (Rituale Rom. tit. III. cap. 4. Agenda provinc. eccl. Moraviae pg. 117.), ale platna je jakákoliv forma, jen když dostatečně vyjadřuje vůli absolvujícího (c. 2250, § 3); stačila by tedy na př. i tato: Ego te absolvo a censura excommunicationis, in quam incurristi (nebo: incurrisse declaratus es) propter (na příklad): apostasiam, in nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Pro toho, kdo nesmí mít církevního pohřbu, je zakázána i *pohřební mše sv.* a všechno ostatní, co církev a věřící za zemřelé veřejně konají (c. 1241) jako zvonění, *veřejné modlitby* (t. zv. otčenášky), *veřejná (ohlášená) mše sv.* Soukromě se ovšem každý může za něho modlit a také mše sv. může být za něho soukromě (bez ohlášení) obětována, je-li vyloučeno pohoršení.

Hřbitov a kostel,²⁾ v němž jest exkomunikovaný *post sententiam* (tedy ne jen vitandus) do hrobu uložen, je *p o s k v r n ě n* (violatio) — c. 1207 a 1172 § 1, 4° — a kostel nemůže být rekonziliován, dokud mrtvola není odtud odstraněna, dá-li se to provést bez velkých obtíží; ze hřbitova by musila být odstraněna a v neposvěcené jeho části uložena mrtvola jen *excommunicati v i t a n d i* (cc. 1242, 1175).

S církevním zákazem pohřbu je v kolísi poslední čsl. zákon o pohřbívání³⁾, dle něhož pohřbení v r o d i n n ě m hrobě nesmí být odepřeno jinověrci ani tehdy, když jeho vyznání má v obvodu místní obce svůj hřbitov. Má-li tedy některá rodina na katol. hřbitově zakoupený hrob a potom odpadla, nesmí býti zemřelému jejímu členovi pohřeb v onom hrobě odřeknut. Ale poněvadž odpadlíci jsou obyčejně exkomunikováni, aniž by nad nimi byla exkomunikace soudně pronesena, čili jsou jednoduše exkomunikováni *sine sententia*, není hřbitov jejich pohřbem violován, poněvadž violace nastává, jak řečeno, jen pohřbením *excommunicati post sententiam*.

Na přestupky církevního zákona o zbavení církevního pohřbu jsou stanoveny přísné t r e s t y. Kdo z úřední moci poručí, aby byl církevně pohřben ten, koho církev pohřbu zbavuje, anebo kdokoli pohřeb takového fysicky nebo morálně vynutí, propadá ipso facto exkomunikaci (nereservované), a kdo dobrovolně takového církevně pohřbí, propadá interdiktu ab ingressu ecclesiae (reservovanému biskupovi) — c. 2339. Tresty tyto nastávají, i když by pohřeb záležel jen v pouhém uložení do posvěcené země bez ostatních obřadů. O to obyčejně jde; nežádají se katolické obřady, nýbrž chce se vynutit jen ukládání do hrobu všech bez rozdílu na místě posvěceném.⁴⁾

g) *Vitandus* mimo všechny tresty dosud vyjmenované je též z b a v e n *všeho styku s věřícími* i v o h l e d u s p o l e č e n s k ě m (c. 2267).

Církev chce tímto trestem nejen věřící varovat a chránit, nýbrž i zbloudilého přivést k pokání, aby se zastyděl a k poznání přišel, když vidí, že ostatní se mu vyhýbají.

¹⁾ Proto též jestli se někdy exkomunikace pronáší nad z e m ř e l ý m, neznamená to, že ho církev nyní exkomunikuje, nýbrž církev pro odstrašení věřících jen prohlašuje, že zemřelý už za živa exkomunikaci propadl a proto pozbyl práva na křesťanský pohřeb a na přímluvy církve, po případě, že mrtvola jeho má být z místa posvěceného odstraněna. — Noldin-Schönegger l. c. n. 14.

²⁾ Kostel je violován, i když je v něm exkomunikovaný *post sententiam* uložen d o h r o b u, není však violován, když se v něm konají jen pohřební obřady (Vermeersch-Creusen, l. c. II., n.

³⁾ Interkonfesijsní zákon ze dne 23.-IV. 1925. Sb. z. a n. č. 96. — A. C. E. 1925, str. 86 n.

⁴⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. r. 528.

Společenský styk s takovým exkomunikovaným je však dovolen jeho manželu nebo manželce, rodičům, dětem, služebným, poddaným a vůbec všem, když je pro to jakýkoliv rozumný důvod, takže v praxi sotva kdy dojde k úplnému zachování tohoto trestu. I kdyby se někdo bez rozumného důvodu s takovým společensky stýkal (*communicatio in civilibus*), hřešil by tím jen lehce, ovšem pokud by tím nedával pohoršení anebo se nevystavoval nebezpečí, že sám bude sveden, ale *communicatio in divinis* je hříchem těžkým, leč by od těžkého hříchu omlouvala *paritas materiae*.

2. Interdikt. (C. 2268—2277.)

Interdikt je církevní trest, který zakazuje služby Boží, některé svátosti, svátostiny a církevní pohřeb, avšak z církve nevylučuje (c. 2268), čímž se podstatně liší od exkomunikace; může zasáhnouti laiky i kleriky, čímž se zase liší od *suspense*, která se může týkat jen kleriků.

Interdikt může býti užito jako *censury* (*poena medicinalis*) anebo jako trestu v plném smyslu (*poena vindicativa*).

Jako *censura* má interdikt za hlavní účel napravit vinníka, zlomit jeho vzdornou neposlušnost (*contumacia*). Nemůže tedy jako *censura* být uvalen a trvat tam, kde neposlušnosti a vzdoru už není, t. j. nemůže jako *censura* stihnout delikt v každém ohledu minulý, nemající už žádného pokračování a musí býti sňat, jakmile vinník upustí od vzdoru a neposlušnosti (c. 2248, § 2) čili jakmile svého provinění litoval a přiměřené dostiučinění za škodu a pohoršení dal anebo aspoň vážně slíbil (c. 2242, § 3).

Jako *poena vindicativa* má za hlavní účel potrestat porušení řádu, napravit způsobené pohoršení a jiné odstrašit. Jako *poena vindicativa* může interdikt trestat delikt už úplně minulý, i když třeba vinník svého provinění už lituje, ani nemusí býti hned po upuštění od neposlušnosti odpuštěn (c. 2286).

Že interdikt je v tom či onom případě *poena vindicativa*, pozná se nejsnadněji dle toho, že představený určuje dobu jeho trvání a to buď určitě (na př. na 50 dní, navždy) anebo neurčitě („*ad beneplacitum nostrum*“). Když je interdikt *censurou*, představený nemůže určit dobu jeho trvání, poněvadž nezávisí od jeho vůle, nýbrž od polepšení vinníka („*donec resipuerit*“ — praví se často v příslušném soudním výroku).

V pochybnosti, zda interdikt je v určitém případě *censurou* nebo *poena vindicativa*, pokládá se za *censuru* (c. 2255, § 2), poněvadž jako *censura* snadněji může býti sňat a „*in poenis benignior est interpretatio facienda*“ (c. 2219, § 1).

To, co je zde řečeno o rozeznávání interdiktu jako *censury* a jako *poenae vindicativae*, platí také o *suspensi*.

Někdy interdikt není vůbec trestem, nýbrž jen *mera prohibitio*, pouhým zákazem, pokud totiž postihuje i nevinné, kteří jsou obyvateli interdiktem stíženého území nebo členy interdiktem stížené komunity. Ti trpí spolu s vinnými, ale následky interdiktu nejsou pro ně trestem („*ubi noxa non est, ibi nec poena esse potest*“) a proto jim také zákon poskytuje velikých úlev, jak bude z dalšího patrno.

Sledující v dějinách interdikt, vidíme, že účelem jeho bylo zlomit vzdor hlavně mocných a vlivných osob a potrestat i napravit veliké veřejné pohoršení. I když byli při interdikt, který zaviniily vysoce postavené osoby, s nimi postiženi i mnozí nevinní, přece nebyl tento trest nespravedlivým, předpokládaje, že byl vyhlášen z důležité příčiny a že nevinným byly na čas odňaty jen ty prostředky milosti, které nejsou naprosto nutny. Ale většina postižených nebyla úplně bez viny, nýbrž na vině svého představeného nebo jiné vlivné osoby více či méně participovala aspoň tím, že vinníka svou lhostejností v odporu posilovala; dále měli býti všichni odnětím bohoslužby pohnuti, aby na vinníka působili a hleděli ho přivést k pokání; konečně skutek, který způsobil veliké veřejné pohoršení, protože byl spáchán osobou vynikající nebo značnou částí lidu, měl býti napraven také veřejně známým trestem a pokáním.

Historický počátek interdiktu lze pozorovati už v nejstarších dobách církve; tehdy veřejní kajícníci, ač byli členy církve, nesměli se účastnit bohoslužby

a přijímat svátosti, a mezi těmi, kteří byli vyloučeni z práva přinášet při mši sv. oblace a přistupovati k sv. přijímání, byli také veřejní hříšníci. Ačkoli však trest tento byl co do věci od starých dob znám a postupem času se jen právnický dále vyvíjel, přece jméno „interdikt“ objevuje se teprve na konci 10. st. Od té doby se ho také častěji užívalo, hlavně ve století 11., 12. a 13., kdy církev zápasila s mocí světskou o svobodu. Ale někde si při tom biskupové příliš přísně počínali; zakazovali vůbec všechnu bohoslužbu a všechny svátosti a to někdy i na příliš dlouhou dobu (3, 6, 12, ano i 30 a 60 let), anebo i z příčin méně závažných. Tím nejen že se nedosahovalo účelu, který tento trest má, nýbrž pravého opaku: ochabnutí víry, úpadku mravů, poklesu vážnosti církve.¹⁾ Proto papežové záhy se snažili přísnost interdiktu mírniti. Tak Alexander III. (1159—1181) zákonem učinil, čeho už dříve bylo někde šetřeno, aby se totiž i při interdiktu udílel křest dětem a svátost pokání umírajícím; Innocenc III. (1198—1216) dovolil, aby bylo dětem udíleno biřmování,²⁾ nemocným *viaticum* a aby se kázalo. Řehoř IX. r. 1236 k tomu přidal dovolení sloužiti ve farních kostelích jednou týdně tichou mši sv. („non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis“), kteréžto dovolení Bonifác VIII. r. 1298 rozšířil na všechny dny a současně ustanovil, aby i zdraví byli připuštěni ke zpovědi, dále aby na 4 svátky (tři Boží hody a Nanebevzetí P. Marie) byl interdikt vůbec *suspended* o v á n, t. j. aby se mohla konati slavná bohoslužba jako za normálních poměrů, k níž by i interdikovaní měli přístup; Martin V. (1417—1431) připojil k těmto 4 svátkům ještě Boží Tělo. Od Pia IX. (konstituce *Apostolicae Sedis* 1869) nebylo žádného interdiktu lokálního *laetiae sententiae* a jen 6 interdiktů osobních. A už se skoro zdálo, že interdikt vyšel z obvyčeje.³⁾ Ale v posledních letech bylo ho zase ve dvou případech s dobrým výsledkem užito a to nad italskými městy *Jadrem* (*Adria*⁴⁾ v roce 1909 a *Galatinou* (*Galatina*⁵⁾ v roce 1913. V obou případech byl zaviněn tím, že veliká část lidu napadla biskupa.

V diecesi *jaderské* sídlil biskup v Rovigu; ale biskupské úřady byly v Jadru. To velice ztěžovalo správu diecese a proto S. Congr. Consist. 7. července 1909 rozhodla, aby biskupské úřady s archivem byly přeneseny do Roviga. Když byl dekret tento prováděn, učinil lid na biskupa útok („*sacrilega aggressio*“). Za to byl dne 30. září 1909 vyhlášen nad městem *Jadrem* interdikt na 50 dní.

V *Galatině* byl učiněn útok na arcibiskupa *Otrantského*. Příležitost, při které se to stalo, není v interdikčním dekretu udána. Interdikt byl vyhlášen 10. prosince 1913 a měl trvati, dokud nebude dána přiměřená satisfakce. Po projevech lítosti, poslušnosti a úcty k arcibiskupovi kongregace (S. Congr. Consist.) 12. ledna 1914 interdikt odvolala s platností od následující neděle (dne 18. ledna).

V obou případech to bylo *interdictum generale locale et personale* a rovněž podmínky byly stejné. Byla zakázána mše sv. a všechny ostatní funkce, zvonění, veřejné udílení svátostí a slavný pohřeb; dovolen byl křest dětí, zaopatřování nemocných, tiché oddávky a jedna mše sv. týdně za účelem obnovení *Sanctissima*.

Z dějin interdiktu poznáváme, s jakou pečlivostí papežové nad tím bděli, aby jednotlivě se objevující nemírnosti interdiktu byly odstraněny. I když církev jako moudrá matka byla nucena k tomuto trestu sáhnout, aby jejich milostí nebylo zneužíváno k utvrzení se ve vzdoru a klamně, k záhubě vedoucí jistotě, činila její milosrdná láska všechna vhodná opatření, aby trest ten skutečně vedl k polepšení bloudících jejich dětí, aby nikomu nebyly odírány ke spáse nutné prostředky milosti a hlavně aby ti, kteří trestu toho nezavinili, byli pokud možno nejvíce jeho tíže ušetřeni. Tento duch mateřské lásky církve vane i z nynějšího zákonodárství, jak každý snadno může poznati z úlev interdiktu, obsažených v kanonech 2270, 2271, 2276.

¹⁾ „Exerescit indevotio populi, pullulant haereses et infinita pericula animarum insurgunt,“ praví v této záležitosti Bonifác VIII. — *Apud Sole l. c. n. 238.*

²⁾ Biřmování se až ke konci středověku udílelo hned po křtu jako dodnes v církvi východní.

³⁾ *Kober, Das Interdikt, Archiv f. Kath. Kirchenrecht (XXII)* — *apud Chelodius Poenale* (1920) n. 39, *Sole l. c. n. 238.*

⁴⁾ *Acta Apost. Sedis* 1909 pg. 765.

⁵⁾ *Acta Apost. Sedis* 1913 pg. 518, 1914 pg. 8.

Kodex rozeznává:

a) *interdictum personale*, které zasahuje přímo osobu, již některé části liturgie zakazuje a všude ji provází, ať se odebere kamkoliv (c. 2269, § 2) a *interdictum locale*, které zasahuje přímo místo, na němž část liturgie zakazuje, a osoby jen nepřímo, pokud se totiž na tom místě zdržují (c. 2268, § 2, 2269, § 2).

Dříve bylo také *interdictum mixtum* nebo *ambulatorium*, které spojovalo interdikt osobní a místní, takže bylo interdiktem stíženo každé místo, pokud se na něm osobně interdikovaný zdržoval. Takový interdikt byl, jak známo, vyhlášen na Husa.

b) *interdictum generale*, které zasahuje, ako *interd. generale locale celé území* (říše, města, diecese, farnosti) a na něm všechna místa posvěcená (kostely, kaple, oltáře, hřbitovy) i profání, takže se nesmí zakázané části liturgie konat ani na př. v domech soukromých nebo ve volné přírodě — anebo zasahuje jako *interd. generale personale* všechny obyvatele určitého celku (říše, města, diecese, farnosti) anebo všechny členy určitého kolegia (kapitoly, university) a

interdictum particulare, které zasahuje jako *interd. particulare locale* jen jeden či několik kostelů (kaplí, oltářů, hřbitovů) anebo jako *interd. particulare personale* je jednu či několik určitých osob.

c) *Interdictum ab ingressu ecclesiae* (c. 2277), které je mírnější formou interdiktu osobního; mírnějším hlavně tím, že nezakazuje jím postiženému přijímati svátosti, nýbrž zakazuje mu jen konati v kostele¹⁾ „divina officia“ (c. 2256, 1°) nebo tam při nich býti a dále křesťanský pohřeb (v kostele nebo na posvěceném hřbitově).

Jakousi analogii s interdiktem měla *cessatio a divinis*, která však nebyla vpravdě trestem, nýbrž spíše administrativním opatřením, které zakazovalo klerikům v určitém kostele konat bohoslužbu a udílet svátosti. Opatření to bylo činěno, když byl nějaký enormně zlý skutek spáchán zvláště na místě posvěceném a mělo za účel, projevit bol církve nad tím a od podobného deliktu pro budoucnost odstrašit. Výraz „cessatio a divinis“ v kodexu není, ale věc sama je předepsána při violaci kostela (c. 1173).

Kodex podržel zmírnění interdiktu zavedená v minulosti papeži a přidal k nim ještě další.

Tak dát do interdiktu celou říši nebo diecesi může jen Apoštolská stolice; biskup jen farnost nebo jednu či několik osob (c. 2269, § 1). Místní interdikt je suspendován na pět velikých svátků (tři Boží-hody, Boží Tělo a Nanebevzetí P. Marie), kdy se může konat vše jako za normální doby; zakázána je jen ordinace a žehnání snoubenců (c. 2270, § 2); může se při něm zaopatřovat (c. 2270, § 1), „sacrum autem Viaticum ad infirmos privatim deferatur“ (c. 2271, 2°); v kostele kathedrálním, farním anebo, je-li v místě jen jediný kostel, tedy v tomto kostele může se sloužit denně jedna mše sv., uchovávat Sacratissimum, udílet křest (i slavně), sv. přijímání, zpověď, konat oddavky („*exclusa benedictione nuptiali*“) a tichý pohřeb, světit křestní voda a svaté oleje, konat kázání —, není však dovoleno při těchto funkcích zvonit, hrát na varhany nebo jiné hudební nástroje, zpívat, užívat nádherných rouch, slovem slavnostní ráz je vyloučen (c. 2271, 2°); klerici, kteří nejsou v osobním interdiktu,²⁾ mohou v každém kostele nebo kapli při zavřených dveřích, tlumeným hlasem („*quod exterius audiri non possint*“) a bez zvonění soukromě konat všechnu bohoslužbu (c. 2271, 1°).

Kdo nejsou vinní na tom, že bylo dáno do interdiktu území, jehož jsou obyvateli, anebo komunita, jejímiž jsou členy, mohou přijímat svátosti jako jindy (c. 2276); omezení jsou tedy v tom ohledu jen potud, že nemají k nim všude příležitosti. Ale aspoň v jednom kostele, jak řečeno, denně se zpovídá, podává a bohoslužba koná, a mimo to by mohli též chodit k bohoslužbě a svátostem do jiné osady, která není v interdiktu (c. 2269, § 2). Je tedy o náboženské potřeby na interdiktu nevinných dostatečně postaráno.

Ti však, kteří zavinili interdikt místní nebo interdikt na komunitu, jsou „*ipso facto personaliter interdicti*“ (c. 2338 § 4) a podléhají celé tíži účinků osobního interdiktu.

¹⁾ Zákaz nevztahuje se na kaple (oratoria privata, semipublica, publica). Chelodi I. c. n. 41.

²⁾ Je-li vyhlášen interdikt na lid, míní se tím jen laici; na kleriky se nevztahuje. ■ ■ ■ ■ ■

Které jsou účinky osobního interdiktů?

Personaliter interdictis je zakázáno (c. 2275):

a) Konat *bohoslužbu* a jí mimo kázání *obcovat*. Je-li *personaliter interdictus* při ní pouze přítomen, nemusí být vykazován; ale ke spolupůsobení při ní (*assistentia activa*) nesmí být nikdo připuštěn, nad nímž byl osobní interdikt soudně vyhlášen (*interdictus post sententiam*) anebo ten, o němž je jinak *notoricky* známo, že je v interdiktu (na př. proto, že zavinil místní interdikt). Kdo by vědomě připustil ke konání bohoslužebných funkcí klerika, který je *interdictus post sententiam*, padl by *ipso facto* do interdiktů *ab ingressu ecclesiae* (c. 2238, § 3)¹⁾.

b) Konat (*conficere*), udílet anebo přijímat *svátosti a svátostí* dle norem kanonů 2260 § 1 a 2261, tedy úplně stejně jako je vyloženo v následcích exkomunikace pod b) a c) na str. 8. a 9.

Personaliter interdictus post sententiam ztrácí *jurisdicti* z povědní (c. 873, § 3) i *oddavkovou* (c. 1095, § 1, 1°); může tedy platně rozhřešit jen toho, kdo je *in periculo mortis* (c. 2261, § 3).

Osobním interdiktem stížený klerik, který vzdor zákazu koná nějaký úkon moci obdržené svěcením, stává se *irregulárním* (c. 985, 7°).

c) Udělit nebo nabyt *církevních úřadů*, *obročí* atd., být *ordinován*. *Post sententiam* je udělení nebo nabytí těchto úřadů, obročí nebo dosažení nějaké papežské milosti neplatným dle c. 2265, tedy zase stejně jako u exkomunikovaných pod e) na str. 10.

d) Mít *křesťanský pohřeb* jako u exkomunikovaných pod f) na str. 27.

Jsou tedy následky osobního interdiktů hodně podobné následkům exkomunikace.

Interdiktů se jen velice zřídka užívá a kněz sotva se s ním v duchovní správě setká. Zpovědníkovi stačí vědět, že přijetí svátostí a tudíž i absoluci z hříchů brání jen interdikt osobní. Bylo-li zde více pojednáno o dějinách a celkovém rázu interdiktů, stalo se to jen proto, že je to věc zajímavá také pro některé části i našich českých dějin a že se o ní namnoze málo co určitého ví. Koho by i další podrobnosti, hlavně o interdiktu komunity, zajímaly, najde je v kodexu (c. 2272 až 2274).

3. *Suspense*.

(C. 2278—2285.)

„*Suspensio est censura, qua clericus officio vel beneficio vel utroque prohibetur*“ (c. 2278, § 1).

Suspense tedy záleží v tom, že zbavuje práva užívat moci přijaté svěcením, církevním úřadem, obročím; může jí tedy být v církvi použito jen proti klerikům, poněvadž jen oni mohou mít církevní úřad nebo obročí (c. 118). Může zasáhnout nejen osobu fyzickou, nýbrž i morální (c. 2285), na př. kapitolu, klášter. Může být censurou a v tom případě má být snata, jakmile se suspendovaný polepší (c. 2242 § 3); je-li však uvalena na vždy, nebo na dobu buď určitou, buď od dobrozdání představeného závisející, je trestem ve vlastním slova smyslu (*poena vindicativa*), c. 2298, 2°.

Suspense může mít mnoho různých stupňů dle toho, jestli zastavuje veškerou duchovní moc anebo jen větší či menší její část.

Suspense, která zakazuje užívání veškeré duchovní moci, tedy moci plynoucí ze svěcení, *jurisdictce*, úřadu a obročí, jmenuje se *suspensio generalis*. Když je někdo suspendován a nečiní se při tom zmínky, z čeho je suspendován, rozumí se tím *suspense* generální (c. 2278, § 2).

Obyčejně však bývá suspendována jen některá část duchovní moci; to je *suspensio specialis* a její nejčastější formy jsou:

a) *suspensio ab officio* (c. 2279, § 1), která je ze speciálních *suspensí* nejobsáhlejší; zakazuje totiž každý úkon moci nabytého svěcením, *jurisdictci* a duchovním úřadem, nezabývá však práva na správu svého obročí a na obroční příjmy;

¹⁾ Též klerik, který by porušil interdikt místní tím, že by konal bohoslužbu na interdiktem stíženém místě, propadl by *ipso facto* interdiktu *ab ingressu ecclesiae* (c. 2338, § 3).

b) *suspensio a jurisdictione* (c. 2279, § 2, 1°) zakazuje každý úkon, k němuž je třeba jurisdikce, na př. rozhřešení z hříchů. K jurisdikci farářské počítá se sice slavné udílení křtu, viatika, posledního pomazání a jiné úkony, které jsou výlučným právem faráře (c. 462), ale zde se jurisdikce nebere v tomto širším smyslu a proto úkony tyto faráři, který by byl suspendován *j e n a jurisdictione*, nejsou zakázány¹⁾;

c) *suspensio a divinis* (c. 2279, § 2, 2°) zakazuje užívat moci svěcení (na př. sloužit mši sv., udílet svátosti a svátostiny) a to jak moci nabyté *s vě c e n í m* samým, tak i moci nabyté nějakým *p r i v i l e g i e m*. Může-li některý kněz na př. ordinovat (c. 951), biřmovat (c. 782, § 2), konsekrovat kostel, oltář, kalich, patenu (c. 1147 § 1), světit s udílením odpustků růžence a p., nenabyl této moci svěcením, nýbrž privilegiem.

Když suspense týká se jen moci nabyté svěcením a nezakazuje užívat moci, která byla někomu propůjčena privilegiem, nazývá se *suspensio a s a c r i s o r d i n i b u s* nebo *suspensio a b o r d i n i b u s*. *Suspensio a sacris ordinibus* (c. 2279, § 2, 4°) zakazuje vykonávat moc přijatou jen vyššími svěceními; *suspensio ab ordinibus* (c. 2279, § 2, 3°) zakazuje vykonávat moc přijatou všemi svěceními, vyššími i nižšími. Avšak úkony nižších svěcení, které mohou vykonávat i laici, na př. akolytovat, může i suspendovaný *ab ordinibus* konat, nekoná jich však *vi ordinationis*²⁾;

d) *suspensio a certo et definito ministerio vel officio*, (c. 1279, § 2, 7°) zakazuje vykonávat jen určitou část moci plynoucí ze svěcení nebo úřadu, na př. zpovídat (c. 2366, 2317), vyučovat (c. 2317), kázat (c. 2317);

e) *suspensio a beneficio* (c. 2280) neodnímá beneficia samého, které tedy není tím už uprázdňeno, že jeho držitel byl suspendován a *beneficio*, nýbrž odnímá jen právo na obroční příjmy (*fructus beneficii*); ponechává však byt v obroční budově, poněvadž zbavení bytu bylo by spojeno s velikým zahanbením, nesrovnávajícím se se stavem klerika; také neodnímá správy obročního jmění, jestli ji představený výslovně neodejme a někomu jinému nesvěří.

Ke „*fructus beneficii*“³⁾ patří všechen výnos benefícia, tedy výnos z obročních rent a pozemků (po odečtení výloh a daní), u nás kongrua anebo její doplněk, poněvadž pochází z církevních statků s tím účelem zkonfiskovaných, štol a v obvyklé výši (ne však to, co věřící sami dobrovolně přidali), testamentem nebo zvykem zavedené dávky a deputáty, *distributiones quotidianae*. Nepatří však mezi „*fructus beneficii*“ manuální stipendia, poněvadž jich beneficiát nedostává *ratione beneficii*, nýbrž jako kněz vůbec, ani přídavky ke kongruě ze státní pokladny⁴⁾, ani „*pensio personalis*“ (c. 1412, 4°) na př. pense, kterou kdo dostává od svého nástupce v obročí, nebo plat, který dostává kaplan od faráře, jehož obročí vynáší víc než co obnáší kongrua; není snad třeba připomínati, že ke *fructus beneficii* nepatří plat katechetský, kaplanský, pense — zkrátka platy, které s výnosem obročí nijak nesouvisejí.

Suspendovaný a *beneficio* ztrácí právo na výnos svého obročí od toho dne, kterého suspense nastala, ať výrokem soudním, (ať *ipso facto*, tedy i *ante sententiam judicis*) a je povinen jej odevzdat biskupovi, který jej věnuje nějakému dobrému účelu (c. 2381, 1°); padl-li však do suspense tajně, bylo by odevzdání užitek obročí spojeno s vlastní diffamací (c. 2232, § 1) a proto by je sám dal kostelu nebo chudým.

Suspense latae sententiae, stanovené v kodexu, mají svou působnost v celé církvi, poněvadž kodex platí pro celou církev; kdo je tedy kodexem *ipso facto* suspendován *generaliter* nebo *ab officio* nebo *a beneficio*, ztrácí právo na své úřady nebo beneficia, ať je má v kterékoliv diecesi. Biskup může suspensí zbavit práva na úřady nebo beneficia jen pokud jsou v jeho diecesi; suspenduje-li však klerika co do vykonávání moci svěcení, nesmí suspendovaný ani v jiné diecesi moci svěcení vykonávat (c. 2281, 2282.⁵⁾)

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 483, Chelodi l. c. n. 43.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 482.

³⁾ C. 1410 cf. Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 743.

⁴⁾ Eichmann, das Strafrecht des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1920, str. 107.

⁵⁾ Chelodi l. c. n. 42.

Suspense má tyto následky:

a) Suspendovaný *těžce hřeší, koná-li úkon, který je mu suspensí zakázán*, předpokládá, že úkon ten je materia gravis. Avšak tytéž příčiny, které omlouvají od hříchu exkomunikovaného, nezachová-li exkomunikace (viz na str. 9. c), omlouvají též suspendovaného, nezachová-li suspense. Dokud je tedy jeho suspense t a j n a anebo dokud není a s p o ň n o t o r i c k y z n á m a, může bez hříchu (ratione suspensionis) všechny suspendovanému jinak zakázané úkony konat, když je to nutno, aby se uvaroval infamie (c. 2232, § 1). I je-li jeho suspense známa, jen když je a n t e s e n t e n t i a m, smí udělovat svátosti a svátostiny,¹⁾ když ho věřící o to žádají (c. 2261, § 2). Suspendovaný post s e n t e n t i a m smí na žádost věřících jen člověku in periculo mortis postavenému udělit zpovědní absoluci a, není-li tam jiného kněze, též ostatní svátosti a svátostiny (c. 2261, § 3 cf. c. 2284).

b) Suspendovaný *co do jurisdikce* (suspensio generalis, ab officio, a jurisdictione; jen *co do zpovědi: ab audiendis confessionibus*) nesmí mimo případy pod a) uvedené jurisdikce užívat; užívá-li jí, je úkon sice nedovoleným, ale platným, dokud nad ním suspense nebyla soudně prohlášena. Je-li však takto suspensus p o s t s e n t e n t i a m, ztrácí jurisdikci a úkony její jsou tudíž neplatny. (C. 2284.) Nemůže tedy mimo nebezpečí smrti platně absolvovat. Parochus per sententiam suspensus ab officio nemůže platně oddávat (c. 1095, § 1, 1°).

c) Suspendovaný, který koná nějaký suspensí mu zakázaný úkon moci přijaté s v ě c e n í m (na př. celebruje, udílí svátosti a svátostiny) a není při tom omluven důvody, uvedenými pod a), stává se *irregulárním* (c. 985, 7°).

d) Suspendovaný nesmí udělit nebo přijat *církevní úřad* nebo hodnost, býti ordinován, přijat papežskou milost, jak vyloženo při exkomunikaci pod e) na str. 10.

Jak patrně, jsou ve všech těchto bodech účinky suspense stejné jako při exkomunikaci nebo osobním interdikt; také se zde činí stejný rozdíl mezi suspensí ante sententiam vel post sententiam. Ale na rozdíl od exkomunikace a osobního interdiktu:

e) Suspendovanému *není zakázáno přijímat svátosti a svátostiny*. Může tedy suspendovaný být od každého zpovědníka z hříchů (ne ze suspense!) rozhřešen, je-li náležitě disponován a slibuje-li, že se přičiní, aby byl suspense zbaven. Také není zbaven *církevního pohřbu*.

Za kterých podmínek nastává censura latae sententiae?

Nemluvíme zde o censurách f e r e n d a e s e n t e n t i a e. Ty nastávají teprve tehdy, až je soud nad pachatelem vyřkne; jsou tedy veřejné a patří tudíž ne do zpovědnice, nýbrž před forum externum. Zpovědník nemá vůči nim kromě nebezpečí smrti žádné pravomoci.

Zde máme na zřeteli jen censury l a t a e s e n t e n t i a e, poněvadž jen tyto censury, nastávající ipso facto, bez výroku soudního, mohou zůstat tajnými a příslušet před forum zpovědnice. Zpovědník musí posoudit, zda penitent, který se vyznává z deliktu stíženého censurou, do censury padl či ne, a proto musí dobře být obeznámen s podmínkami, kterých je třeba k tomu, aby někdo padl do censury latae sententiae.

Podmínky ty udává can. 2242 § 1 slovy: „Censura punitur tantummodo delictum externum, grave, consummatum, cum contumacia coniunctum.“

Kdo se tedy dopustí deliktu, který zákon stíhá censurou, padá do censury jen tehdy, když delikt ten je:

1. *Peccatum externum*, hříchem *vnějším*, t. j. hříchem, který byl slovem nebo skutkem na venek projeven. „Ecclesia non iudicat (sc. in foro externo) de occultis (= mere internis)“. Církev jakožto vnější, viditelná společnost stíhá svými tresty jen vnější přestoupení zákona, která totiž ruší její sociální řád. Kdo se tedy dopustil na př. herese, simonie jen v myšlenkách nebo žádostech, zhřešil sice, ale do censury nepadl.

¹⁾ Udělení svátosti a svátostiny zakazuje suspensio generalis, ab officio, a divinis, ab ordinibus; zpovídat zakazuje mimo tyto suspense též suspensio a jurisdictione, ab audiendis confessionibus.

Jest však při tom dáti pozor, aby se nezaměňovaly pojmy *peccatum internum*, t. j. hřích spáchaný jen v myšlenkách nebo žádostech, a *peccatum occultum*, t. j. hřích, o němž kromě pachatele nikdo neví anebo jen několik mlčelivých osob. *Procuratio abortus effectus secuto* je skoro vždy *peccatum occultum* a přece je hříchem vnějším.

2. *Peccatum grave quoad actum internum et externum.*

Trest předpokládá vinu; kde není viny, tam nemůže být ani trestu. *Censura* je trestem těžkým, ano jedním z nejtěžších, a proto může nastati jen tam, kde přestoupení zákona sankcionovaného censurou je hříchem těžkým a to po stránce vnitřní i vnější.

Po stránce vnitřní (subjektivní), t. j. přestoupení zákona, musí se stát s jasným poznáním zlého a s úplným svolením. Cokoli v tomto ohledu omlouvá dle pravidel morálky z hřichu těžkého, omlouvá též z censury, aspoň před Bohem a ve svědomí.¹⁾ Kdo tedy zákon přestoupil z nevědomosti, nepozornosti, omylu anebo jen s neúplným souhlasem a nedopustil se proto těžkého hřichu, nepadl do censury.

O důvodech, které v tomto ohledu omlouvají od censury, je šířeji pojednáno níže pod nadpisem: Které příčiny omlouvají od censury?

Po stránce vnější (objektivní), t. j. přestoupení zákona, musí býti nejen těžkým hříchem vnitřním, nýbrž zároveň též těžkým hříchem vnějším. *Censury* jsou totiž stanoveny bezprostředně na hříchy vnější, poněvadž ty ruší sociální řád církve. Kdo by tedy měl na př. úmysl přisvojiti si protiprávně značný obnos z církevního jmění, ale dosud se mu podařilo zpronevěřit jen nepatrnou částku, neupadl by dosud do exkomunikace dle c. 2346. Dopustil se sice svou zlou žádostí těžkého hřichu vnitřního, ale vnější jeho hřích není propter parvitatem materiae hříchem těžkým.

Ovšem těžkost hřichu vnějšího nemůže se vždy posuzovat jen dle materiální škody. Tak i lehké poranění klerika může býti těžkým hříchem vnějším, je-li s ním spojena těžká urážka; i nepatrné porušení klausury může býti těžkým hříchem vnějším pro pohoršení a nebezpečí.

3. *Peccatum consummatum.*

„*Poena lege statuta non incurritur, nisi delictum fuerit in suo genere perfectum secundum proprietatem verborum legis*“ — c. 2228.

Delikt tedy musí míti všechny značky, které obsahuje zákon, censurou jej stíhající; musí býti — jak se říká — spáchán tak, „jak zákon káže“.

Tak dle c. 2350 upadají do exkomunikace rezervované biskupovi „*procurantes abortum effectus secuto*“. Kdo tedy užil sice vhodného prostředku k způsobení potratu, který však šťastnou náhodou nenastal, nepadá do exkomunikace. Rovněž ne, kdo užil prostředku neúčinného a k potratu sice došlo, ale z jiné příčiny, na př. následkem nezaviněného úrazu. Nebo: kdo střílel po klerikovi, ale netrefil ho — nedošlo zde k „*violenta manus iniectio*“, kterou k nastání censury žádá c. 2343 § 4.; kdo čte knihu, o které se omylem domnívá, že její četba je pod exkomunikací zakázána — neboť de facto nečte knihu tak zakázanou kanonem 2318, § 1.

Pouhý pokus bez dosažení účinku je sice hříchem, censury však nepřivodí, leč by to bylo v zákoně výslovně stanoveno (c. 2212, § 4), jak je tomu na př. při pokusu o souboj; do exkomunikace padá ten, kdo na souboj vyzve, a ten, kdo vyzvání přijme, i když k souboji nedošlo, poněvadž c. 2351 § 1 stanoví exkomunikaci nejen na „*duellum perpetrantes*“, nýbrž výslovně i na „*simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes*“.

4. *Peccatum cum contumacia coniunctum*

Contumacia zde znamená tolik, co *contemptus*, pohrdání zákonem církevním. Nemusí to být výslovné a formální pohrdání církví a jejím zákonem; stačí pohrdání virtuální, které je obsaženo v tom, že člověk ví, že je něco církevním zákonem pod trestem censury zakázáno, a přece se toho dopouští (c. 2242, § 2).

Delinkvent tedy padá do censury jen v tom případě, když o ní ví, t. j. když ví, že skutek, kterého se dopouští, církev trestá censurou. Jsou sice případy,

¹⁾ Kdy to omlouvá od censury též *in foro externo*, je vyloženo níže v bodě 4.

když zaviněná nevědomost před censurou nechrání, jak je o tom níže pojednáno, ale ohledně laiků může se zpovědník i nyní za nového práva řídit zásadou: „Censura non incurritur, nisi sciatur“. Není však třeba vědění odborného; stačí na př. při procuratio abortus, když pachatel ví, že tento hřích trestá nejen Bůh, nýbrž že i církev na něj stanovila těžký trest; nemusí tedy vědět, že tím církevním trestem je exkomunikace, ani, zda a komu je rezervována anebo jaké má následky.¹⁾

K upadnutí do censury je tedy nutná *contumacia* a dle bodu 2. vědomé a dobrovolné přestoupení zákona čili přestoupení zákona „cum dolo“²⁾. Avšak obě tyto podmínky, totiž vědomost o censuře, a poznání i souhlas při přestoupení zákona, jsou v duši člověka a pro tuto vnitřní svoji povahu málokdy by se daly dokázati. Tu by mohl prohnáný člověk skoro vždy uniknouti následkům censury in foro externo výmluvou, že nevěděl o censuře nebo o zákoně, nebo že z té či oné příčiny nebylo jeho přestoupení zákona úplně dobrovolné. Aby se takovému unikání církevním trestům předešlo, stanoví kodex: „Posita externa legis violatione dolus in foro externo praesumitur, donec contrarium probetur.“ Ten, o kom je na př. známo, že se dopustil souboje, pokládá se pro foro externo za exkomunikovaného a podléhá in foro externo následkům exkomunikace; nemůže být na př. připuštěn k aktivní asistenci při bohoslužbě, ke svátostem atd. Nevěděl-li o tom, že souboj je zakázán pod exkomunikací, in foro interno, t. j. před Bohem a svědomím exkomunikován není, ale in foro externo platí za exkomunikovaného dotud, dokud před církevním soudem nedokáže svoji nevědomost o censuře. Podobně jistě většina odpadlíků nevěděla o tom, že odpad je zakázán pod trestem exkomunikace a proto, nebyla-li tato nevědomost těžce hříšná, do exkomunikace in foro interno nepadli. Ale pro foro externo se předpokládá, že o tom věděli a mají se proto za exkomunikované; a při jejich návratu do církve je nutnou absoluce pro foro externo.

5. Delinkvent musí býti *dospělým* ve smyslu kanonického práva.

„Im puberes excusantur a poenis latae sententiae“ (c. 2230). Dospělost počíná u hochů dokonaným 14. rokem, u děvčat dokonaným 12. rokem (c. 88, § 2). Vynikající kanonisté však považují za probabilní sentenci, že v ohledu censur i u děvčat začíná dospělost teprve dokončeným 14. rokem³⁾. „Non in puellis enim, ut sexus, ita intellectus et voluntas citius quam in maribus evolvuntur“, praví při tom Creusen.

Censuře však propadá dospělý, který člověka nedospělého (t. j. mladšího než 14 let) ke skutku pod censurou zakázanému navedl anebo s ním při tom skutku spolupůsobil v té míře, že by bez tohoto spolupůsobení k němu nedošlo (c. 2230). Kdyby tedy na př. 10leté děvče illegitimně vstoupilo do klausury mužského kláštera (c. 2342, 1°), nepadlo by do exkomunikace, padl by však do ní dospělý, který je tam uvedl.

6. Delikt i zákon stanovící censuru musí býti *jistým*.

„In poenis benignior est interpretatio facienda“ (c. 2219, § 1.). „Reservatio strictam recipit interpretatio nem“ (c. 2246, § 2.⁴⁾

Censury jsou tresty, patří tudíž k věci, které říkají kanonisté „materia odiosa“, a proto v případě, ve kterém i po zralé úvaze zůstává pochybnost, se rozhoduje ve prospěch vinníka.

Rozeznává se *dubium iuris* (legis) a *dubium facti*.

Dubium iuris (legis) týká se zákona a je tehdy, když je pochybno, že zákon stanovící censuru existuje, nebo zda se vztahuje na případ, o nějž se právě jedná. Toto *dubium* však musí mítí základ ve znění zákona, ne v nezkušenosti zpovědníkově.

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III a. 422.

²⁾ „Dolus heic est deliberata voluntas violandi legem, eique opponitur ex parte intellectus defectus cognitionis et ex parte voluntatis defectus libertatis“ c. 2200., § 1.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III n. 424, Sole l. c. n. 31. Srovnej c. 1648, § 3, který ohledně osobního jednání před soudem žádá u hochů i u děvčat stejný věk, t. j. dokončený 14. rok.

⁴⁾ Sr. cc. 19, 2245, § 4.

Dubium facti týká se fakta, t. j. spáchaného deliktu a je tehdy, když zůstává pochybnou jedna nebo více vlastností deliktu, uvedených v bodě 1. až 6.

Při vážném dubiu ať *juris*, ať *facti*, rozhodne tedy zpovědník, že penitent v censuře není. Když tedy penitent na př. dal mulieri praegnanti vhodný prostředek ad procurandum abortum a neví, zda abortus skutečně nastal, anebo zda nastal následkem toho prostředku či z jiné příčiny na př. následkem úrazu, který ona mulier utrpěla při pádu v té době se přihodivším, je zde *dubium*, zda delikt je *peccatum consummatum*, a zpovědník rozhodne proto ve prospěch penitenta a absolvuje jej jako každého jiného obyčejného penitenta. Penitent ten totiž je v censuře nebo není, dle toho, zda abortus následkem jeho prostředku nastal nebo nenastal. V případě, že je v censuře, *jurisdictionem supplet Ecclesia* (c. 209), t. j. církev v tom případě dává zpovědníkovi jurisdikci, potřebnou k absoluci od censury.

Zpovědník by tedy tomuto penitentovi neukládal, aby v případě, že by později snad se dozvěděl, že abortus skutečně byl způsoben jeho prostředkem, znova se z toho hříchu vyznal za účelem dosažení absoluce od censury.¹⁾

Zda je třeba všech šesti uvedených podmínek též k tomu, aby nastal pouhý (přímý) reservát?

Dle všeobecného práva je nyní papeži rezervován *p r i m o* (*directe, ratione sui*) pouze jediný hřích a to *falsa denuntiatio confessarii apud Superiores de sollicitationis crimine* (c. 894), ale je na tento hřích uvalena též exkomunikace (c. 2363).

Kdo se tohoto hříchu dopustí, padá do *censury*, jak patrně, jen tehdy, když je splněno všech šest v předcházejícím uvedených podmínek; kdyby některá z nich scházela, do censury nepadá. K tomu však, aby tento hřích se stal *pouhým reservátem* (bez propadnutí censury), je třeba jen čtyř z těchto podmínek; musí to býti totiž *peccatum*: 1. *externum*, 2. *grave*, 3. *consummatum*, 4. *certum* — nemusí být též *cum contumacia conjunctum*, t. j. hřích se stává rezervovaným i když jeho pachatel o *reservaci* neví²⁾ ani nemusí být pachatel 14 let stár, jen když je schopen těžkého hříchu.

Kdyby tedy někdo zpovědníka křivě denuncoval u jeho představených a nevěděl při tom, že tento hřích je papežským reservátem a že je na něj exkomunikace, do exkomunikace by sice nepadl, poněvadž o ní nevěděl, ale hřích jeho by byl rezervován, poněvadž nevědomost od reservace neomlouvá.

Kdy padá do censury ten, kdo se deliktu stíženého censurou sám přímo nedopustil, nýbrž při něm jen spolupůsobil?

Codex rozděluje spoluúčastníky deliktu na dvě třídy.

Do první patří *correi et cooperatores principales*; to jsou ti, jejichž pomoc byla *nutnou*, t. j. bez jejichž účastenství ať morálního (rozkazem, svedením, radou...), ať morálního a fyzického (fyzickou pomocí, dodáním prostředků...) by k deliktu nedošlo (c. 2209 §§ 1—3); ti propadají censuře stejně jako pachatel sám, leč by zákon výslovně stanovil jinak (c. 2231). — Kdo tedy na př. vědomě dodal lék k způsobení potratu tomu, kdo by si jinak k tomu léku nepomohl, takže by bez jeho pomoci k deliktu tomu nebylo došlo, censuře propadá.

Do druhé třídy patří *correi et cooperatores accessorii*; to jsou ti, kteří svým spolupůsobením učinili delikt jen *snaďnějším*, jejichž pomoc však nebyla *nutnou*, i bez ní by byl delikt spáchán (c. 2209, § 4—7); ti censuře nepropadají (c. 2231). — Hřeší tedy sice, ale do exkomunikace nepadá, kdo vědomě dodá lék k potratu tomu, kdo by si ten lék i bez něho jinde zaopatřil.

Které příčiny omlouvají od censury.

Aby nastala censura, musí být vyplněno všech šest podmínek v předcházejícím vyjmenovaných. Zde se širěji pojednává jen o dvou z nich, totiž o tom, že

¹⁾ Noldin-Schönegger I. c. n. 21 Nota.

²⁾ Vermeersch-Creusen I. c. II. n. 174.

delikt musí býti *peccatum grave et cum contumacia coniunctum*. Těmto dvěma okolnostem kodex věnuje pro jejich důležitost zvláštní pozornost.

Cokoliv omlouvá od těžkého hříchu nebo od contumacie, omlouvá též od censury. O příčinách, které v tomto ohledu mohou od censury omluviti, pojednává kodex v cc. 2201—2208 s ohledem na tresty vůbec a v c. 2229 to aplikuje na tresty *latae sententiae*, na censury. Příčiny tyto odnímají nebo zmenšují buď poznání a těmi jsou: nevědomost, omyl, nepozornost, slabost ducha anebo odnímají či zmenšují svobodu vůle a těmi jsou hlavně: vášeň, opilost, strach.

K posouzení, které z těchto příčin a za kterých podmínek omlouvají od censury, jest směrodatným, zda kanon stanoví censuru má slova: *praesumpserit, ausus fuerit, scienter, studiose, temerarie, consulto egerit* nebo jiná podobná, která naznačují úplné poznání a úplné svolení při přestoupení zákona (c. 2229, § 2).

A. Má-li kanon tato slova, jest zákonodárce mírnějším. Připouští případy, že přestoupení je i těžkým hříchem a děje se také *cum contumacia* a přece pachatel nepadá do censury, poněvadž ho od censury omlouvá pro jakékoliv zmenšení poznání a svobody (c. 2229, § 2).

Omlouvá tedy od censury i hrubá nevědomost (*ignorantia crassa seu supina*), t. j. neznalost zákona nebo i jen censury zaviněná těžce hříšnou nedbalostí (c. 2229, § 3, 1°, 2202, §§ 1, 2), i dobrovolná opilost (c. 2201, § 3) nebo vášeň (c. 2206), jen když nebyla přivoděna s úmyslem dopustit se pod censurou zakázaného deliktu; i slabost ducha, na př. pro marasmus, strhanost nervů (c. 2201, § 4); směřuje-li přestoupení zákona církve níh o k pohrdání a potupě víry nebo církve, nebo k obecné škodě duší, omlouvá od censury i vážný strach (c. 2205, §§ 2, 3), jinak omlouvá i lehký strach.

Tyto všechny příčiny, obsahuje-li zákon slova: „*praesumpserit etc.*“ chrání pachatele před censurou i když nejsou takové, že by ho omlouvaly také z těžkého hříchu.

Avšak i když zákon slova „*praesumpserit etc.*“ má, nikdy neomlouvá od censury nevědomost úmyslná (*ignorantia affectata*) ať o zákoně, ať jen o samotné censuře (c. 2229, § 1). Kdo má tušení o zákoně anebo o censuře, ale úmyslně se nestará, aby nabyl o tom jistoty, poněvadž by se potom snad neodvážil proti zákonu jednat, ten má často vinu tím větší. Také nikdy neomlouvá od censury opilost, přivoděná s úmyslem dopustiti se deliktu pod censurou zakázaného (c. 2201, § 3), ani vášeň s takovým úmyslem roznícená nebo živená (c. 2206).

B. Nemá-li kanon slov: *praesumpserit etc.*, propadá delinkvent censuře, kdykoliv omezení poznání a svobody není toho stupně, že by ho omlouvalo z těžkého hříchu.

a) Neomlouvá tedy při tomto znění kanonu od censury: hrubá nevědomost o zákonu, nebo třeba jen o censuře (*ignorantia crassa seu supina* c. 2229, § 3, 1°).

Nevědomost *crassa seu supina* je nevědomost přivoděná těžce hříšnou nedbalostí. Neví-li laik o censuře, sotva kdy se může říci, že by tato jeho nevědomost byla těžce hříšnou, proto nevěda o censuře, do ní nepadá. Klerik však má *ex officio* církevní zákony znát a proto jeho *ignorantia* v tomto oboru může být *crassa*. Není *crassa*, když může s dobrým svědomím soudit, že jeho nedbalost v tomto ohledu nebyla těžce hříšnou; může tomu tak býti u klerika, který studoval ještě za starého práva a po vyjití kodexu nemohl se s novým zákonodárstvím seznámiti, sotva však tomu tak může býti u klerika z doby pokodexové.

Vždy však omlouvá od censury nezaviněná nevědomost (*ignorantia invincibilis, inculpabilis* — c. 2202, § 1) a nevědomost jen lehce zaviněná, t. j. způsobená nedbalostí, jež nebyla těžce hříšnou (c. 2229, § 3, 1°).

Důvod je patrný. Kdo bez viny nebo aspoň bez těžké viny neví o zákoně (*ignorantia legis seu iuris*), přestoupením zákona toho nehřeší, nebo aspoň nehřeší těžce, bez těžkého hříchu však není censury. Kdo ví o zákoně, neví však bez viny nebo aspoň bez těžké viny o censuře na jeho přestoupení stanovené (*ignorantia poena*), přestoupením zákona sice hřeší, není však zde contumacia a bez té není censury.

Co platí o nevědomosti, platí též o zapomenutí, nepozornosti a omylu (c. 2202, § 3).

b) Neomlouvá od censury opilost, vášeň, duševní omezenost, když přestoupení zákona v nich spáchané je ještě těžkým hříchem; omlouvají však od censury, když omezily přičetnost v takové míře, že přestoupení zákona už nebylo těžkým hříchem (c. 2229, § 3, 2°).

c) Od censury omlouvá vážný strach, jde-li o přestoupení zákona pouze církevního (*legis mere ecclesiasticae*), a to *metus absolute gravis*, kterému podléhá i statečný muž a který vzniká z hrozícího velikého zla, jež nelze odvrátiti, i *metus relative tantum gravis*, který přemůže jen některého člověka (slabou ženu, muže s chorými nervy atd.) pro jeho osobní slabost (c. 2205, § 2). Podobně veliká obtíž (*grave incommodum*), veliká škoda na cti, majetku atd. Tyto příčiny omlouvají od censury, poněvadž zákony církevní per se nezavazují, když jejich plnění by bylo s přílišnou obtíží spojeno.

Ale sebe vážnější strach neomlouvá od censury, když delikt směřuje k pohrdání a potupě víry, nebo církevní autority anebo k obecné škodě duší (c. 2229, § 3, 3°).

V takových případech totiž strach neosvobozuje ani od zachovávání zákona církevního. Na př. abstinenci v pátek není povinen zachovávat ten, pro koho je to s velikou obtíží spojeno; kdyby však bylo někomu poroučeno jíst v pátek maso na znamení pohrdání Bohem nebo církví, ani hrozbou smrti by se k tomu nesměl dáti pohnouti. (2 Mach. 6, 18nn). Tu už nejde jen o zákon církevní, nýbrž tento je v tomto přestupku vnitřně v jedno spjat s zákonem přirozeným, neboť pohrdání Bohem anebo církví je věc intrinsece mala.

Propadl by tedy censure, kdo by na př. veřejně odpadl k sektě akatolické (c. 2314, § 1, 3°), dal se oddat pastorem (c. 2319), přistoupil k zednářům (c. 2335), provinil se soubojem (c. 2351, § 1), direktně porušil zpovědní tajemství (c. 2369, § 1) — i kdyby se toho či onoho z těchto skutků dopustil jen proto, že byl k němu dohnán velikým strachem.

Což však, když táž věc je zakázána (pod censurou) zákonem církevním a zároveň též zákonem božským (positivním nebo přirozeným) a přestupek se děje, aniž by cílil k pohrdání církví a vírou anebo k obecné škodě duší? Na př. *falsa denuntiatio confessarii* je zakázána pod exkomunikací zákonem církevním a zároveň též zákonem božským. A tu nějaký mocný člověk má osobní nepřátelství s knězem a chtěje se mu pomstít, nutí hrozbami osobu na sobě úplně závislou, aby onoho kněze zmíněným způsobem denuncovala, a osoba ta ze strachu o ztrátu chleba pro sebe i pro své děti nuceně tomu podlehně. V tomto případě osoba ta těžce hřeší proti zákonu přirozenému, poněvadž proti tomu nesmí se za žádných okolností jednat, nehřeší však proti zákonu církevnímu, poněvadž tento nezavazuje *cum gravi incommodo*. A kde není hříchu proti zákonu církevnímu — předpokládá ovšem, že tento hřích ne cílí zároveň k pohrdání církví atd., takže by s tímto pohrdáním byl vnitřně v jedno spojen (je s ním spojen v jedno jen zevně, t. j. tím, že obojí zákon jej zakazuje) — tam nenastává censura, protože ta je stanovena *per se et primario* proti přestoupení zákona církevního.¹⁾

d) Jen pro úplnost budiž ještě dodáno, co je samozřejmé. Do censury nemůže padnout člověk nemající užívaní rozumu (c. 2201, §§ 1, 2), ani člověk donucený násilím, které mu odňalo všechnu svobodu jednání (c. 2205, § 1).

Zda může býti někdo současně ve více censurách?

O této otázce jedná can. 2244. Věc je patrna, když jde o různé censury; je jasno, že někdo může býti současně v exkomunikaci i v suspensi. Divným však by se mohlo zdáti, že týž člověk může býti současně ve více exkomunikacích; vždyť přece může býti v téže době jen jednou z církve vyloučen.

Pravda, v téže době může býti jen jednou z církve vyloučen, ale vyloučení toto může mítí více důvodů, z nichž každý sám působí exkomunikaci, a je-li udělena absoluce z exkomunikace nastavší jen pro jednu z těchto příčin, trvá exkomunikace pro příčiny ostatní. Kdo by se na př. dopustil *odpady a procuratio*

¹⁾ Noldin-Schönegger l. c. n. 26, Capello l. c. n. 21, Cipollini l. c. pg. 21.

a b o r t u s a byl by absolvován jen z exkomunikace pro odpad, zůstal by dále v exkomunikaci pro procuratio abortus; podobně kdo by spáchal na př. třikrát procuratio abortus a byl absolvován jen z exkomunikace pro jeden případ z těchto tří deliktů, zůstal by dále v exkomunikaci pro ostatní dva delikty. A dokud není člověk absolvován ze všech censur, které brání přijetí svátostí, nemůže býti absolvován z hříchů.

Musí tedy zpovědník v žádosti o fakultu potřebnou k absoliuci udat všechny různé delikty, pro něž je penitent v exkomunikaci, nebo počet téhož deliktu, když se tento opakoval.

Je tomu zde stejně jako při překážkách manželských. Kdo má na př. za ženu svou sestřenicí a po její smrti chce si vzít její sestru, má dvě překážky, dva důvody, pro něž by toto druhé jeho manželství bylo neplatným, třeba může býti současně jen jednou neplatným. A kdyby si zaopatřil dispens jen od jedné z těchto dvou překážek, bylo by jeho manželství pořád ještě neplatným pro to druhé impedimentum.

II. Seznam censur l. s.

Během času stanovené exkomunikace, jejichž absoluce byla všeobecným právem rezervována Apoštolské Stolicí,¹⁾ byly sestaveny ve formě bully, která se v Římě předčítala na určité dny, hlavně na Zelený čtvrtek, a odtud dostala jméno „*Bulla in Coena Domini*“²⁾. Mimo to však byly i jiné censury, jejichž počet stále rostl, z čehož vznikaly časté pochybnosti a úzkostlivosti; některé z nich se také pro změněné poměry staly méně vhodnými. Proto Pius IX. konstitucí „*Apostolicae Sedis*“ (1869) počet censur značně omezil. Od té doby však se poměry už zase změnily a dle nich kodex některé censury z této konstituce zrušil a některé nově stanovil. V kodexu jsou censury seřazeny dle jednotlivých skupin deliktů na př. contra fidem et unitatem Ecclesiae, contra religionem, contra auctoritates, personas, res ecclesiasticas atd. Ale praktická potřeba vede k tomu, aby censury, hlavně exkomunikace, byly sestaveny dle instancí, jimž je vyhrazena absoluce z nich. Dle toho jsou zde exkomunikace sestaveny dle 5 tříd, v něž kodex je rozděluje (c. 2245, c. 2253, 1°, 3°) a to:

A. A p o š t o l s k é S t o l i c i z c e l a z v l á š t ě (s p e c i a l i s s i m o m o d o) rezervované.

Tento stupeň censur je teprve kodexem zaveden. Obsahuje jen 4 případy, které se jeví jako zcela enormní zločiny proti katolickému smýšlení. Privilegium některých řeholníků, že mohou při excerciciích, misiích atd. z censur absolvovat, se na tyto censury nevztahuje. Z jiných censur může býti v nebezpečí smrti udělena absoluce sine onere recurrendi, z těchto však jen cum onere recurrendi (c. 2252). Absoluce z nich udělená ex ignorantia, inadvertentia, errore je neplatna, kdežto u jiných censur (mimo censury ab homine) je platna (c. 2247, § 3).

B. A p o š t o l s k é S t o l i c i z v l á š t ě (s p e c i a l i m o d o) rezervované.

Stíhají delikty, které napadají nejvyšší statky církve, totiž její víru, její nejsvětější tajemství a její vrchní vladařskou moc. Kdo by vědomě, bez patřičné pravomoci z těchto censur a z censur specialissimo modo rezervovaných absolvoval, propadl by ipso facto exkomunikaci simpliciter Apost. St. rezervované (c. 2338, § 1).

C. A p o š t o l s k é S t o l i c i p r o s t ě (s i m p l i c i t e r) rezervované.

Stíhají ponejvíce delikty proti církevní kázni, pokud jsou významu všeobecného.

D. O r d i n a r i o v i rezervované.

Stíhají delikty proti církevní kázni, které mají význam více osobní.

E. N e r e s e r v o v a n é (n e m i n i r e s e r v a t a e).

A. *Excommunicationes Apostolicae Sedi specialissimo modo reservatae.*

1. *Svatokrádežná profanace Nejsv. Svátostí*: „*Qui species consecratas abiecerit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit*“ (c. 2320).

¹⁾ První exkomunikace l. s. rezervovaná Apošt. St. byla stanovena sněmem lateran. II. (1139) na „*percussio clericis*“.

²⁾ Předčítala se od začátku st. 13. až do r. 1769, kdy Klemens XV. na přání světských knížat od jejího předčítání upustil.

„Abiicere“ znamená hodit na místo pro Nejsv. Svátost nedůstojné, na př. na cestu, na podlahu, na stupně oltární anebo s pohrdáním pohodit na mensu. Nepropadá tedy censuře zloděj, který sv. hostie z ciboria, jež krade, vysype do tabernáku nebo bez pohrdání na oltární mensu.¹⁾

„Malum finem“ má, kdo Nejsv. Svátost odnáší anebo u sebe zadržuje, aby si z ní na př. tropil posměch nebo jí zneužíval k pověře. Nepropadla by této censuře prostá osoba, která by sv. hostii po sv. přijímání v modlitební knížce uschovala, aby se jí doma klaněla.²⁾

Zostřen jest tento trest tím, že delinkvent zároveň „est suspectus de haeresi; est ipso facto infamis, et clericus praeterea est deponendus“ (c. 2320).

2. *Porušení privilegia canonis vůči papeži*: „Qui violentas manus in personam Romani Pontificis iniecerit“ (c. 2343, § 1).

Vinník jest ipso facto vitandus (jediný případ, kdy tato nejhorší exkomunikace nastává ipso facto), est ipso iure infamis, clericus est degradandus.

3. *Absolutio proprii complicitis in peccato turpi*. Can. 2367, § 1. „Absolvens vel fingens absolvere complicem in peccato turpi; idque etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non adprobatus ad confessiones, sine gravi aliqua exortura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem, excepto casu, quo moribundus recuset alii confiteri.

§ 2. Eandem excommunicationem non effugit absolvens vel fingens absolvere complicem, qui peccatum quidem complicitatis, a quo nondum est absolutus, non confitetur, sed ideo ita se gerit, quia ad id a complice confessario sive directe sive indirecte inductus est.

O neplatnosti a nedovolenosti absoluce v tomto případě praví can. 884: „Absolutio complicitis in peccato turpi invalida est, praeterquam in mortis periculo; et etiam in periculo mortis, extra casum necessitatis, est ex parte confesarii illicita ad normam constitutionum apostolicarum et nominatim constitutionis Benedicti XIV. *Sacramentum Poenitentiae*, 1. Jun. 1741.“

Co v těchto zákonech znamená slovo „complex“?

Complex est quaecunque persona (sive vir sive mulier, sive puber sive impuber), quacum sacerdos, etiam ante³⁾ sacerdotium susceptum, peccatum turpe commisit.

Co zde znamená „peccatum turpe“?

Peccatum turpe est hic quodlibet peccatum contra sextum praeceptum, dummodo sit ex utraque parte a) externum, b) grave, c) certum, d) nondum directe remissum.

a) *Peccatum externum*, quamvis non sit copula consummatum, ergo etiam turpes tactus, aspectus, turpia colloquia⁴⁾, non autem turpia peccata mere interna (i. e. exterius non manifestata) ut delectationes morosae, desideria.

Ex utraque parte externum. Non requiritur tamen, ut uterque operetur; sufficit, ut unus tantum agat e. g. ut unus alterum turpiter tangat et hic consentiat et consensum exterius ostendat; consensum autem exterius iam manifestare censetur, qui externe non resistit, etsi resistere possit.

b) *Peccatum ex utraque parte grave etiam quoad actum externum*.

Peccatum grave; ergo non habetur complicitatis peccatum, si commissi sint solum peccata venialia sive ex parvitate materiae, sive ex imperfectione actus.

Peccatum ex utraque parte grave; ergo non habetur peccatum complicitatis, si sacerdos peccavit cum persona omnino invita (reluctante), amente, dormiente, totaliter ebria vel si alius cum sacerdote dormiente, ebrio vel invito turpia ageret; vel si sacerdos peccavit cum persona, cuius peccatum erat tantum

¹⁾ Sole l. c. n. 335, Vermeersch. Creusen l. c. III. n. 520.

²⁾ Noldin-Schönegger l. c. str. 48.

³⁾ S. Poenit. 22. Jan. 1879.

⁴⁾ S. Officium 28. Maii 1873.

veniale e. g. si haec persona ex conscientia erronea putavit turpia colloquia cum sacerdote vel tactus a sacerdote impudice in ipsa patratos non esse grave peccatum.

Peccatum grave etiam quoad actum externum; non adest peccatum complicitatis, si peccatum sit grave tantum quoad actum internum, utpote ex graviter peccaminoso affectu positum, sed leve quoad actum externum e. g. contrectatio manus, osculum in partibus honestis aut parum inhonestis, etsi interno affectu gravia sint.

c) Peccatum ex utraque parte certum; ergo non habetur casus complicitatis, si confessarius prudenter dubitat, an ipse graviter peccaverit vel an poenitens quoque graviter peccaverit.

d) Peccatum nondum directe remissum; excluduntur ergo peccata iam antea coram alio sacerdote¹⁾ accusata et directe remissa. Hinc si quis cum sacerdote turpiter peccavit et hoc peccatum iam apud alium sacerdotem confessus est validamque absolutionem recepit, postea autem idem peccatum tamquam materiam liberam apud sacerdotem complicem una cum aliis peccatis confitetur, certe valide et licite absolvitur²⁾; si autem solum peccatum complicitatis (i. e. sine aliis peccatis) confiteatur, absolutio esset probabiliter tantum valida³⁾. Sed minime consulendum est, ut confessarius unquam extra necessitatem complicitatis sui confessionem audiat tum propter decorem erga sacramentum, tum ne nova oriantur pericula.⁴⁾

Kdy nástává exkomunikace?

Confessarius excommunicationem incurrit, si extra casum extremae necessitatis absolvit aut saltem absolvere fingit complicem, qui peccatum complicitatis nondum directe remissum aut confitetur aut ex inductione confessarii retacet, et absolvendo graviter peccat.

a) Si absolvit aut saltem absolvere fingit.

Si absolvit: non incurrit excommunicationem, qui confessionem complicitatis audit, sed illum non absolvit.

Aut saltem absolvere fingit, si scilicet absolutionem simulat ita se gerendo, ut poenitens existimet se vere absolvi et sic in errorem inducatur. Hinc censuram non incurrit confessarius, qui poenitentem hac de re monitum cum sola benedictione dimittit, etsi alii in errorem inducantur.

b) Si absolvit complicem, qui peccatum complicitatis nondum directe remissum confitetur aut ex inductione confessarii retacet.

Confessarius poenitentem ad non confitendum peccatum complicitatis inducere potest directe vel indirecte directe inducit, si positive et explicitum eum praemonet de tacendo hoc peccato v. g. dicendo inutilem esse accusationem peccati, quia ipse illud iam noverit; indirecte inducit, si tempore post peccatum patratum vel in confessione ipsum persuadet illud non fuisse peccatum aut saltem non fuisse grave peccatum, ita ut poenitens concludat peccatum non esse declarandum illudque re ipsa non declaret⁵⁾. Dicitur: „tempore post peccatum patratum vel in confessione.“ Si enim sacerdos eo tempore, quo turpia agere voluit, alium, ut eum facilius ad haec turpia adduceret, persuasit talia non esse peccatum aut non esse peccatum grave, tunc ille alter, si sacerdoti vere crediderit, propter conscientiam erroneam non commisit peccatum grave; non adest ergo peccatum complicitatis,⁶⁾ quia non est ex utraque parte grave.

Si ergo poenitens peccatum complicitatis sive ex directa sive ex indirecta inductione confessarii non confitetur, confessarius eum absolvendo incurrit in censuram.

¹⁾ vel etiam coram sacerdote complice in articulo mortis, ut inferius dicitur.

²⁾ S. Officium 29. Maii 1867.

³⁾ Vermeersch-Creussen l. c. II. n. 158.

⁴⁾ S. Officium 29. Maii 1867. — V konstituci, kterou se jubilejní rok 1925 rozšiřuje na katolický svět, dává se zpovědníkům moc absolvovat z censury propter absolutionem complicitatis, ale ukládá se jim, aby absolvovanému poručili: „ut, occasione relapsus remota, abstineat se in posterum ab audienda complicitatis confessione, etsi a peccato complicitatis alias absoluti, quoad sine scandalo et infamiae periculo fieri poterit.“ — A. C. E. 1926, str. 12.

⁵⁾ S. Poenit. 16. Maii 1877.

⁶⁾ Vermeersch-Creussen l. c. III. n. 570.

Si poenitens sua sponte e. g. ex oblivione vel ex alia causa peccatum complicitatis non confitetur, etiamsi culpabiliter (ex industria) illud taceat et confessarius id sciatur, confessarius eum absolvendo excommunicationem non contrahit.¹⁾

Si poenitens bona fide peccatum complicitatis non confitetur, sive id sua sponte sive ex inductione confessarii faciat, et alias dispositus sit, absolutio est probabiliter valida²⁾ et quidem directa quoad alia peccata, indirecta quoad peccatum complicitatis.

c) Si absolvendo graviter peccat.

Non incurrit excommunicationem confessarius, qui absolvit complicem, quem ut suum complicem non recognovit; quem ex inadvertentia aut in quadam mentis perplexitate absolvit, et generatim quoties ex imperfectione actus sive intellectus sive voluntatis deest peccatum mortale; qui absolvit poenitentem, de quo dubitat, num sit proprius complex, quia non tenetur cum propria diffamatione inquirere; a quo nec in actu peccati nec postea tamquam sacerdos cognitus fuit. In his casibus absolutio, si poenitens sit bona fide et rite dispositus, est probabiliter valida sicuti sub b).

Excommunicationem tamen incurrit, si absolvit ex ignorantia crassa; i. e. culpabiliter nesciens absolutionem complicitis sub excommunicatione prohibitam esse; nam ignorantia crassa a censura non excusat, quia canon 2367, § 1. dicit simpliciter „absolvens“, non autem „qui praesumpserit, ausus fuerit etc.“ Quare in praxi quoties confessarius complicem suum absolvit, toties censuram hanc incurrit.

Num sit absolutio valida, si confessarius mala fide i. e. sciens et volens vel ex ignorantia crassa absolvat (et ideo excommunicationem incurrat), sed poenitens bona fide et dispositus peccatum complicitatis confiteatur? Iuxta plures theologos et canonistas³⁾ est probabiliter valida; poenitens directe absolvitur ab aliis peccatis, indirecte a peccato complicitatis, ita ut in nova confessione solum complicitatis peccatum accusare debeat.

Alii tamen validitatem absolutionis negant, docentes, confessarium carere omni prorsus iurisdictione (i. e. etiam quoad alia peccata) in suum complicem, qui nondum est directe absolutus a peccato complicitatis.⁴⁾

d) Si absolvit extra casum extremae necessitatis. Casus extremae necessitatis est:

α) Articulus vel grave periculum mortis.⁵⁾

Sacerdos complex licite et sine censura in periculo mortis absolvit, si nullus alius sacerdos adest vel vocari potest, ne quidem simplex (non approbatus); vel si alius sacerdos confessionem audire recusat, sive ex ignavia aut scrupulis, sive ex quacumque alia causa; vel si alius sacerdos vocari non potest sine scandalo vel infamia (publica vel saltem ad plures extensa⁶⁾ tum moribundi tum sacerdotis complicitis;⁷⁾ vel si moribundus alteri confiteri recusat, ita ut timenda sit confessio sacrilega.

¹⁾ S. Poenit. 16. Mai 1877.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 570, Cappello l. c. pag. 51., Prümmer, Manuale Theologiae moralis III. 2. et 3. n. 458, Lehmkuhl et alii.

³⁾ Ball.-Palm., Lehmkuhl, Bucceroni, Génicot, Gury-Ferreres, Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 152, Cipollini l. c. pg. 93.

⁴⁾ Cappello l. c. pg. 51. — Také výše uvedená konstituce o jubilejním roce (A. C. E. 1926, pg. 12) ukládá zpovědníkovi „ut confessario poenitenti (qui complicem absolvit) praecipiat, ut complicem, si forte ad confitendum redierit, moneat cum de absolutionis a se impertitae invaliditate, tum de (obligatione) eiusmodi confessionis apud alium confessarium iurisdictione munitum necessario iteranda e“. — Mluví se zde o neplatnosti absoluce v ůbec a o nutnosti opakovat zpověď a nečiní se rozdíl, zda poenitent byl při té zpovědi bona či mala fide.

⁵⁾ Mortis articulo aequiparatur periculum mortis non solum ex communi doctorum sententia, verum etiam ex contextu aliorum canonum (882, 884, 2252, 2253, 2254, § 1). — Cappello l. c. pg. 55.

⁶⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 300.

⁷⁾ Ipsa probabilis complicitatis suspicio est iam graviter infamans et scandalosa. (Ballerini apud Vermeersch-Creusen l. c. II n. 159.) Sed sacerdos complex tenetur periculum scandali vel infamiae avertare, si possit, e. g. sub aliquo praetextu abscedendo; quodsi hoc periculum ex industria non avertat aut illud confingat, ubi reipsa non est, excommunicationem incurrit.

Vocatio sacerdotis notorie excommunicativi vel suspensi semper cum scandalo vel infamia coniuncta esset; hinc talis sacerdos non est praefereendus sacerdoti complici. — Cappello l. c. 55; Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 159.

Si extra hos casus sacerdos complicem moribundum absolvit, absolutio est quidem valida¹⁾, sed sacerdoti graviter illicita et ipse excommunicationem contrahit.

β) Ex epikeia probabiliter casus urgentissimae necessitatis.

Talis adest 1°: si persona complex versatur in loco, ubi nulla spes est, ut poenitens unquam vel ante longissimum tempus alium confessarium inveniatur (v. g. in locis missionum, adeo ut etiam tempore paschali a Sacramentis abstinere debeat); 2°: si urget praeceptum annuae confessionis et communionis, mulier complex non potest sine gravi scandalo et infamia susceptionem sacramentorum omittere, nec in alium locum se conferre potest ad quaerendum confessarium.²⁾

In his casibus sacerdotes complicem vere probabiliter valide et sine censura absolvere potest³⁾. Sed absolutio saltem in 2° hoc casu non est nisi indirecta ac proinde poenitens tenetur postea, quando erit possibile, peccatum complicitatis alii confessario confiteri⁴⁾.

Nota. Quid agendum in sequenti casu:⁵⁾

Petrus sacerdos commisit grave peccatum luxuriae cum Tullia. Tullia comitata a sua matre se sistit in confessionali Petri. Petrus dicit se non posse eam absolvere. Tullia multum insistit ad habendam absolutionem, quia si non iret statim post confessionem cum matre ad s. communionem, oriretur gravissimum scandalum. — Quid nunc agere debeat Petrus? — Respondetur: Debet elicere actum perfectae contritionis cum Tullia quae tunc sine absolutione accedere potest ad communionem. Nam praeceptum naturale de vitando scandalo praeferendum est praecepto ecclesiastico, quod prohibet, ne gravis peccator sine confessione cum sola contritione s. communionem suscipiat.

Absoluce z této exkomunikace.

In casibus urgentioribus potest quidem quilibet confessarius ab hac excommunicatione absolvere, sed nunquam sine onere recurrendi (c. 2254, § 3.) ad S. Poenitentiarium, quae solet sat duras poenitentias imponere, imo si ter aut pluries suum complicem aut tres aut plures personas complices absolvit, ei mandatur, ut munus confessarii in perpetuum deponat.

Verba „tres, ter, pluries“ intelligenda sunt non ab ultima confessione sacerdotis poenitentis, sed per totam anteactam ipsius vitam, ut declaravit S. Poenit. die 5. Jun. 1901.

Cum autem munus confessarii tum propter maximum scandalum exinde ori-
turum, tum propter penuriam sacerdotum deponi saepe moraliter impossibile sit, expedit, ut in litteris ad S. Poenitentiarium dandis supplicetur, ut confessarius possit remanere in suo officio.⁶⁾

4. *Porušení zpovědního tajemství.*

Confessarius, qui sigillum sacramentale directe violare „praesumpserit“ (c. 2369, § 1.).

Zákon trestá exkomunikací jen zpovědníka, ačkoliv zpovědním tajemstvím vázání jsou všichni, k nimž známost obsahu zpovědi jakýmkoliv způ-

¹⁾ Quid si mere apparens fuerit periculum mortis, in quo complex a sacerdote absolutus fuerit? Dummodo prudens fuerit periculi existimatio, absolutio valebit et censura non incurretur; nam rationabiliter intelligitur data iurisdictio pro prudenter existimato mortis periculo. — Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 159.

Quid, si complex in mortis periculo constitutus propter impossibilitatem tantum generice vel tantum quaedam peccata, non autem peccatum complicitatis confessus sit et a sacerdote complice absolutionem receperit, postea tamen convaluerit et ad integrandam confessionem coram sacerdote complice in confessionali apparuerit? — Omnia eius peccata, ergo etiam complicitatis peccatum, in confessione in periculo mortis suscepta sunt quidem directe remissa, sed non sunt in eadem ut oportet accusata. Hinc sacerdos complex non potest, quin censuram incurrat, confessionem eius excipere, quia peccatum complicitatis adhuc accusandum est. Si tamen alia tantum peccata, praeter complicitatis culpam, ad integrandam confessionem accusanda supersint, sine excommunicatione eius confessionem excipere posset. — Cappello l. c. pg. 56; nota.

²⁾ Observes non sufficere solum praeceptum suscipiendi sacramenta, nisi alia adiuncta adsint (scandalum et impossibilitas adeundi alterius confessarii). — Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 160.

³⁾ Buceroni, Ball.-Palm, Génicot, Lohmkühl, Noldin, Gury-Ferréres, Prümmer l. c. III. n. 458, Vermeersch-Creusen, l. c. II. n. 160, III. n. 570., Cappello l. c. pg. 56., Sole l. c. pg. 353.

⁴⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 570., Prümmer l. c. III. n. 458.

⁵⁾ Cf. Prümmer l. c. III. n. 458.

⁶⁾ Prümmer l. c. III. n. 459, Cappello l. c. pg. 54.

sobem přišla (c. 889, § 2), a to zpovědníka pravého¹⁾, ne tedy laika — podvodníka, který se za zpovědníka vydává.²⁾

Jen přímé prozrazení (*directa violatio*) podléhá exkomunikaci, když se totiž jmenuje hřích i osoba anebo když se jmenuje hřích a osoba se určitě označí na př. starosta z N., třebas nebyla výslovně jmenována.

Nepropadá tomuto trestu, kdo jen s penitentem sine eius licentia o zpovědi mluví.³⁾

Kanon má slovo: „*praesumpserit*“ a proto jakékoliv zmenšení imputability chrání pro foro interno před exkomunikací (sr. c. 2229, § 2.).

5. Mimo tyto čtyři případy jsou ještě zcela zvláštním způsobem⁴⁾ vyhrazeny papeži exkomunikace, stíhající 9 deliktů spáchaných při volbě papeže (c. 2330). Jsou obsaženy v konstituci Pia X. *Vacante Sede Apostolica* ze dne 25. pros. 1904, jež je uvedena na konci kodexu pod nadpisem „*Documentum I.*“ Z deliktů těch je nejznámější „*Veto*“, jehož právo si osobovali panovníci Francie, Rakouska a Španěl. Exkomunikace stíhá konklavistu, který by od nějaké vlády přijal úkol přednésti „*Veto*“ i ve způsobě pouhého přání a jakýmkoliv způsobem toto „*Veto*“ projevil (Const. V a c. S. n. 81).⁵⁾

B) *Excommunicationes Apostolicae Sedi speciali modo reservatae.*

Do této třídy patří 12 případů.

1. *Odpadlictví, bludařství (kacířství) a rozkol.* „*Omnes a christiana fide apostatae et omnes et singuli haeretici aut schismatici.*“ (c. 2314, § 1.)

a) *Odpadlíkem* se jmenuje v běžné mluvě, kdo opustil katolickou církev, v kanonické mluvě však je odpadlíkem, kdo opustil křesťanskou víru.⁶⁾ Odpadlíkem je tedy, kdo popírá základní pravdy křesťanské, jako existenci Boží, nadpřirozené zjevení, božství Kristovo. Takový je odpadlíkem nejen, když přestoupí k náboženské společnosti protikřesťanské (židovství, islam, pohanství), nýbrž i když je atheistou, pantheistou, volnomyšlenkářem atd., ať už z církve vystoupí a zůstane bez vyznání, anebo na venek formálně z církve nevystoupí. Není však odpadlíkem, kdo zevně je praktickým indiferentistou a všechny náboženské povinnosti zanedbává, ale v srdci od víry neodpadl.

b) *Bludařem* je křesťan, který popírá nebo pozitivně pochybuje o nějaké pravdě víry, o níž ví, že jí církev jako zjevenou k věření předkládá.⁷⁾ Není nutno, aby přestoupil k nějaké heretické sektě, na př. k protestantům, čechoslovákům atd.

Bludaři jsou též *spiritisté*, kteří „stolečkem“ nebo jinou magií hledí vyzkoumat věci jen Bohu známé, jsou-li si vědomi herese, která je obsažena v tomto jejich počínání.

Za bludaře se považuje a exkomunikaci podléhá, kdo je podezřelý m z bludařství (*suspectus de haeresi*) proto, že na př. úmyslně pomáhá

¹⁾ i kdyby to byl *sacerdos nondum approbatus* ad confessiones nebo *sacerdos post sententiam excommunicatus*, jen když ho penitenti za pravého považují. — Sole l. c. u. 426, Cappello pg. 58.

²⁾ Cappello l. c. pg. 58, Chelodi l. c. pg. 107, Cipollini l. c. pg. 94, Sole l. c. n. 426. — Opak tvrdí Noldin-Schönigger l. c. pg. 53, dle něhož propadá exkom. *confessarius sive verus, sive fictus*. Vermeersch-Creusen se o této otázce nevyslovuje.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. 572.

⁴⁾ „*A qua (excommunicatione) a nullo, ne a Maioriquidem Poenitentiario, cuiuslibet facultatis vigore, praeterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possint.*“ (Const. *Vacante Sede* n. 51.)

⁵⁾ Mimo „*Veto*“ jsou pod touto exkomunikací zakázány tyto delikty: zaviněná nepřítomnost při hlasování (n. 37), nekontrolované přijímání nebo odesílání listů a spisů, odesílání novin (n. 50), porušení tajemství o hlasování (n. 51 a 52), dokud konklave trvá (n. 40 — ale dle n. 53 nesmí se ani po vyjití z konklave nic o průběhu hlasování atd. vyjevití bez zvláštního dovolení papeže), simonie (n. 79), domluvy, smlouvy a sliby hlasů pro volbu nového papeže, dokud dřívější ještě žije a domluv těchto nedovolil (n. 80, 82), napadání listů, které nově zvolený papež před svou korunovací vydal (n. 88).

⁶⁾ *Apostata est, „qui post receptum baptismum a fide christiana totaliter recedit.“* c. 1325, § 2.)

⁷⁾ *Haereticus est, „qui post receptum baptismum, nomen retinens christianum, pertinaciter aliquam ex veritatibus fide divina et catholica credendis denegat aut de ea dubitat“* (c. 1325, § 2). Pravdou, která fide divina et catholica má být přijímána, je nejen dogma slavnostně definované, nýbrž i dogma, které je zjevně hlášáno řádným a všeobecným učitelským úřadem církve (c. 1323).

k rozšíření herese, aktivně se účastní akatolické bohoslužby (c. 2316), dává své děti nekatolicky pokřtít nebo vychovávat (c. 2319, § 1, 2°—4°),) byl kanonicky napomenut a potrestán vyloučením z legitimních aktů²⁾ a po 6 měsících potomto trestu se nepolepšil (c. 2315).

a) *Rozkolníkem* je křesťan,³⁾ který odpírá poslušnost hlavě církve nebo biskupovi jakožto jejímu orgánu⁴⁾ a to z á s a d n ě (nejen neposlušností v tom či onom příkázání) a tak se odlučuje od církevní jednoty, i když třebas formálně nepřestoupí k nějaké schismatické náboženské společnosti. Rozkol je obvyčejně spojen s heresí (schisma haereticum).

Všecky tyto tři delikty mohou býti spáchány i od těch, kteří z e v n ě ještě v církvi katolické zůstávají. A b y v š a k n a s t a l a e x k o m u n i k a c e, m u s í b ý t i t y t o d e l i k t y d o s t a t e č n ý m z p ů s o b e m t a k é z e v n ě p r o j e v e n y (slovem, písmem nebo skutkem). Ale pouhé mluvení, aplaudování atd., které se děje z nevědomosti, vychloubavosti nebo strachu před druhými a při němž není vnitřního odpadu, kacířství nebo rozkolu, exkomunikace nepůsobí.

Absoluce z této exkomunikace *in foro conscientiae* je vyhrazena papeži. Když se však tyto delikty dostaly nějakým způsobem před *forum externum* biskupa, může biskup z této exkomunikace absolvovat *in foro externo* buď sám anebo skrze delegáta. Delikvent však musí napřed své poblouzení odpřisáhnout před biskupem nebo jeho delegátem a dvěma svědky (= *ab iuratio iuridica*), a dané pohoršení napravit. Takto *in foro externo* z exkomunikace absolvovaného může potom každý zpovědník absolvovat *in in foro conscientiae* z hříchu (c. 2314, § 2).

Ale biskupové v Čechách a na Moravě mají (zatím) až do 10. ledna 1928 mimořádnou fakultu, dle níž mohou delegovat zpovědníky, aby mohli z této exkomunikace absolvovat *pro foro interno i externo*, když penitent odpřisáhne blud aspoň ve zpovědnici.⁵⁾ V brněnské diecesi jsou takto delegováni všichni zpovědníci až do 10. ledna 1928.⁶⁾ O tom, jak mají při tom postupovat, bude jednáno v díle III.

2. *Vydávání atd. zakázaných spisů.* „*Editores librorum apostatarum, haereticorum et schismaticorum, qui apostasiam, haeresim, schisma propugnant (opere publici iuris facto) — itemque eosdem libros aliosve per apostolicas litteras nominatim prohibitos defendentes aut „scienter“ sine debita licentia legentes vel retinentes.*“ (c. 2318, § 1.)

Které knihy jsou pod exkomunikací zakázány?

a) Knihy apostatů, heretiků a schmatiků, které apostasi, heresi a schisma hájí.

Knihami nejsou noviny,⁷⁾ letáky, menší spisky, listy z knihy vytržené, chrestomatie,⁸⁾ rukopisy, spisy litografované;⁹⁾ jsou však knhami i periodické publikace

¹⁾ Další případy podezření z herese udávají cc. 2320 (zneužití Eucharistie), 2332 (apelace od papeže ke koncilu), 2340 (trvání v exkomunikaci přes rok), 2371 (simonie při úkonech moci svěcení).

²⁾ Klerik podezřelý z bludařství má býti po druhé kanonicky napomenut a nepomůže-li to, suspendován; zůstane-li i po suspensi 6 měsíců zatvrzelým, je jako heretik ipso facto exkomunikován (c. 2315).

³⁾ Schismaticus est, „qui post receptum baptismum subesse renuit Summo Pontifici aut cum membris Ecclesiae ei subiectis communicare recusat“ (c. 1325, § 2).

⁴⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 660.

⁵⁾ „*Sancta Poenitentia.* benigne indulget pro gratia: qua Episcopi Bohemiae et Moraviae delegare possint confessarios in Sua dioecesi rite adprobatos, ut proprios poenitentes absolvere valeant pro foro interno aequae ac pro foro externo ommissa abiuratione iuridice peracta, praemissa tamen abiuratione saltem secretarum Confessario, a censuris incursis ob peccata apostasiae, haeresis et schismatis, iniunctis de iure iniungendis; fortiter tamen et suaviter eosdem poenitentes monendo, ut hos errores, si forte coram magistratu civili declarati fuerint, quatenus absque gravi incommodo fieri poterit, ad scandali remotionem retractent.

Praesentibus ad triennium valituris et contrariis quibuscunque non obstantibus.

Datum Romae, in Sacra Poenitentia, 9. Jan. 1925.“ — A. C. E. 1925, pg. 24, 25.

⁶⁾ A. C. E. 1925, pg. 25.

⁷⁾ S., Off. 21. apr. 1880.

⁸⁾ Cappello l. c. n. 76.

⁹⁾ Sole l. c. n. 328, 2°.

vycházející ve vázaných sešitech.¹⁾ Knihy ty musí býti sepsány od apostaty atd. a musí apostasi atd. ne snad jen obsahovat, nýbrž jí také hájit, t. j. snažit se čtenáře o ní přesvědčit a pro ni získat.

b) Knihy kteréhokoliv autora apoštolským listem jménem novitě a pod exkomunikací zakázané.

U těchto knih se tedy vyžadují tři podmínky: 1. aby byly zakázány „per apostolicas litteras“, t. j. listem samého papeže v jakékoli formě: breve, bully, encykliky; nestačí dekret sv. officia nebo jiné kongregace, 2. aby byly zakázány „nominatim“, t. j. s uvedením titulu knihy nebo i jména autora; nestačí, když knihy některého autora jsou zakázány všeobecně („in globo“), 3. aby byly zakázány výslovně pod trestem exkomunikace papeži rezervované.²⁾

Knihy uvedené v „Indexu“ jsou sice všechny pod hříchem zakázány, ale pod trestem exkomunikace jsou zakázány z nich jen ty, které mají značky zde pod a) nebo b) uvedené.

Které skutky jsou pod exkomunikací zakázány?

Čtyři a to „edere, defendere, legere, retinere.“

„Edere“. De exkomunikace padá nakladatel, ne však spisovatel ani tiskař, není-li sám též nakladatelem, a to až „opere publici iuris facto“, t. j. až je kniha vyložena k veřejnému prodeji.³⁾

„Defendere“, t. j. kdo hájí obsah nebo vhodnost knihy, ne však kdo chválí její formu a sloh; dále kdo knihu brání nebo zatajuje, aby nebyla zničena.

„Legere“, t. j. kdo sám knihu čte (ne ten, kdo jen čtené poslouchá) a čte-li značnější její část anebo třebas i kratší, je-li jen taková, že jeho víru přivádí do velkého nebezpečí.

„Retinere“, t. j. kdo knihu ať svou, ať cizí podržuje, třebas ani neměl úmyslu ji číst,⁴⁾ a to delší dobu, asi přes měsíc;⁵⁾ jen z rozumné příčiny ji smí déle podržeti, na př. čeká-li, až mu dojde povolení zakázané knihy číst. Zřízení veřejných knihoven, kde jsou takové knihy, a knihari, kteří je váží, do censury nepadají.⁶⁾

Při „legere et retinere“ praví zákon: *scienter*; omlouvá tedy od exkomunikace i zaviněná nevědomost, která je většinou u laiků, nestarajících se o církevní zákaz knih.

Dovolení k čtení zakázaných knih udílí S. Officium (c. 247, § 4). Biskup, nemá-li zvláštní fakulty, může udělit toto dovolení jen pro jednotlivé knihy a z naléhavé příčiny (c. 1402, § 1) na př. musí-li někdo knihy ty číst za účelem studia.

3. *Podvod se mši a zpovědi.* „Ad ordinem sacerdotalem non promotus, si missae celebrationem simulaverit aut sacramentalem confessionem exceperit“ (c. 2322, 1°).

Do této censury upadá laik nebo klerik, který není vysvěcen na kněze, a tak si u oltáře počíná, že okolostojící se domnívají, že slouží mši sv.⁷⁾ anebo který vydávaje se za zpovědníka vyslechne zpověď člověka, který na základě jeho počínání jej považuje za pravého zpovědníka; při tom nezáleží na tom, zda též absoliuci finguje.

4. *Křivé udání ze sollicitatio.* „Si quis per se ipsum vel per alios confessarium de sollicitationis crimine apud Superiores falso denunciaverit“ (c. 2363).

Ohavného zločinu se dopouští, kdo nevinného kněze křivě obžaluje, že se dopustil „sollicitatio ad turpia in confessionali“; proto je tento zločin trestán exkomunikací a mimo to je rezervován papeži i jako hřích (c. 894) čili je přímým papežským rezervátem (peccatum ratione sui S. Sedi reservatum) a to jediným.

Oba tyto tresty (censura a rezervát hříchu) nastávají však jen za těchto podmínek:

¹⁾ S. Off. 13. ian. 1892.

²⁾ Vermeersch-Creusen III. l. c. n. 517, Cappello l. c. n. 77.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 517.

⁴⁾ Sole l. c. n. 328, 9°.

⁵⁾ Cappello l. c. n. 79, Prümmer l. III. n. 508.

⁶⁾ Prümmer l. c. III. n. 508, Noldin-Schönegger l. c. n. 62.

⁷⁾ Nepropadá censuře laik, který z bezbožného žertu napodobí slova a obřady mše sv., věd-li přítomní, že není knězem — Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 522.

a) když se denunciace stane *mala fide*; nepropadá tedy těmto trestům, kdo si slova nebo chování zpovědníka klamně vyložil a tak bona fide jej křivě udal; nebo kdo se dal od druhého k denunciaci svěsti a ji také provedl, ale byl při tom sám přesvědčen, že sollicitatio se skutečně stala a že sollicitovaný sám nemá odvahy to udat. Ovšem v tom případě ten, kdo k denunciaci navedl, jednal-li mala fide, trestům těmto propadá;

b) když se denunciace stane „apud Superiorem“, t. j. u S. Officia nebo diecesního biskupa (c. 904) nebo u jejich delegáta; těžce tedy sice hřeší, ale censuře nepropadá, kdo zpovědníka de sollicitatione pomlouvá před jinými lidmi ať laiky, ať kněžími;

c) když se denunciace stane „informa iudiciali“, t. j. ústně nebo podepsaným dopisem u sv. Officia nebo biskupa nebo jejich delegáta, při němž musí býti jiný kněz jako notář;¹⁾ nepadá tedy do censury, kdo denuncoval anonymním dopisem.

Když jsou tyto tři podmínky splněny, nastává censura hned, jakmile se denunciace stala a to i v tom případě, kdyby superior tuto věc ani nevyšetřoval anebo kdyby se denuncovanému podařilo obhájit se a vyjít bez trestu.

Absoluce z této exkomunikace (a z tohoto reservátu) může býti dána jen za těchto tří podmínek (c. 2363):

a) když denunciant svou denunciaci formálně odvolal, t. j. u S. Officia nebo biskupa, po případě u jejich delegáta s notářem. Jen po takovémto odvolání může obyčejný zpovědník zažádati o fakultu absolvendi. Nemůže-li v případě naléhavém (c. 2254) absoluce býti odložena pro nebezpečí scandali vel infamiae, musí denunciant dříve, než může býti absolvován, odvolání napsat, podepsat a odevzdat zpovědníkovi, aby je zaslal sv. Officiu nebo biskupovi; jen v tom případě, kdyby bylo penitentovi fysicky (na př. pro těžkou nemoc) nemožno odvolání napsat anebo je učinit ústně před zpovědníkem a dvěma svědky, mohl by se zpovědník spokojiti s vážným slibem, že bude odvolání učiněno, jakmile to bude možno,

b) když denunciant „pro viribus“ nahradí škodu, kterou snad svým udáním způsobil. Praví se: „pro viribus“, poněvadž byl-li udaný kněz na př. suspendován, škoda tato mu nikdy nebude moci býti úplně nahrazena,

c) když se denunciantu uloží dlouhé a těžké pokání na př. aspoň po 3 měsíce modlit se jednou týdně kleče růženec, jednou týdně se postit a p.²⁾

Dobře jest si všimnouti, že reservace hříchu nastává i tehdy, když exkomunikace pro nevědomost o ní nenastala. Ale v praxi zřídka se stane, že by denunciant o censuře nevěděl, poněvadž superior, u něhož udání činí, ho o tom poučí.

5. *Odpor proti papežské autoritě apelací k všeobecnému sněmu.* „Omnes et singuli cuiuscunque status, gradus seu conditionis etiam regalis, episcopalis seu cardinalitiae fuerint, a legibus decretis, mandatis Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale Concilium appellantes“ (c. 2332).

Exkomunikaci propadají všechny fysické osoby, odvolávající se od současného papeže (ne od zemřelého) k současnému nebo budoucímu všeobecnému církevnímu sněmu (ne k sněmu provinciálnímu nebo k budoucímu papeži); mimo to jsou podezřelé z herese. Právní osoby (university, kapitoly, kláštery atd.) propadají eo ipso interdiktu papeži zvláště vyhrazenému.

6. *Odpor proti papežské autoritě odvoláním se k světské moci.* „Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica vel ab eiusdem Legatis profecta eorumve promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive eos ad quos pertinent litterae vel acta sive alios laedentes vel perterrefacientes“ (c. 2333).

Kdo se obrací ve formě apelace nebo petice na světskou moc (vladaře, sněmovny, úředníky s pravomocí nad občany), aby zabránila listům nebo aktům vy-

¹⁾ S. Off. instr. 20. febr. 1866 n. 6.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 565.

daným Apoštolskou Stolicí, kongregacemi, legáty, nunciaturami; kdo zneužíváním veřejné moci zakazuje jejich *promulgaci* (t. zv. „*Placet regium*“) nebo *exekuci*; kdo těžce ubližuje pro tyto listy těm, kterým byly poslány, nebo těm, kteří je doručují — podléhá exkomunikaci, jestli toto jeho počínání dosáhlo účinku.¹⁾

7. *Porušování církevní svobody zákonodárstvím.* „*Qui leges, mandata vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae edunt*“ (c. 2334, 1°).

Svobodou a právy církve se rozumí svobodné vykonávání církevní moci jurisdikční i kněžské (*potestas jurisdictionis et ordinis*) a všechna jiná práva, která jí patří jako společnosti. Svobodou a právem církve je tedy na př. právo vyučovati náboženství (c. 1322, § 2), zakládati školy (c. 1375), kostely a zbožné spolky, konati i mimo chrám veřejné pobožnosti, pořádati manželství věřících svými zákony (c. 1016), udílet beneficia bez zasahování světské moci, míti vlastní hřbitovy (c. 1206), právo nabývatí, míti a spravovati jmění (c. 1495).

Jakmile zákon proti svobodě a právům církve nabývá platnosti, t. j. jakmile je *promulgován*,²⁾ padají do exkomunikace jeho navrhovatelé, poslanci, kteří pro něj hlasovali, vladař, který jej potvrdil, ministr, který k němu vydal prováděcí nařízení, ne však podřízení úředníci a soudci, kteří dle zákona toho postupují.³⁾ Exkomunikaci též propadá vláda nebo ministr, který vydal proticírkevní vládní nařízení.

Kdyby neomlouvala nevědomost, byla by tato exkomunikace jistě velice častou.

8. *Omezování církevní jurisdikce odvoláním se ke světské moci.* „*Qui impediunt directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem*“ (c. 2334, 2°).

Censuře této propadá, kdo se obrátí na jakoukoliv světskou moc (soud, parlament atd.), aby zamezil vykonání církevní jurisdikce (ne vykonávání moci kněžské), ať řádné, ať delegované (c. 197, § 1) a skutečně toho dosáhne.⁴⁾ Censurou, touto je tedy stíhán t. zv. „*recursus ab abusu*“, t. j. stížnost u světské instance na užití duchovní pravomoci čili dle názoru stěžovatele na její zneužití. Tak dle zákona francouzského, který trval do rozluky (9. pros. 1905), bylo možno si takto stěžovati u soudu, pak u parlamentu a konečně u státní rady.

9. *Porušení privilegia fori vůči papežským hodnostářům nebo svému ordinariovi.* „*Si quis contra praescriptum can. 120 „ausus fuerit“ ad iudicem laicum trahere aliquem ex S. R. E. Cardinalibus vel Legatis Sedis Apostolicae, vel Officialibus maioribus Romanae Curiae ob negotia ad eorum munus pertinentia, vel Ordinarium proprium*“ (c. 2341).

Kan. 120. zakazuje v zemích, kde to není konkordátem nebo právem zvykovým jinak zavedeno, bez předchozího církevního dovolení žalovat u světského soudu osobu duchovní, mající *privilegium fori*, t. j. klerika (c. 108) a člena mužské nebo ženské řehole či kongregace (i novice), schválené papežem nebo biskupem (c. 614, sr. též 680).⁵⁾

Kdo úplně vědomě a dobrovolně („ausus fuerit“!) kanon tento přestoupí, propadá censurám a to tím přísnějším, čím vyšší je osoba, na kterou žalobu podává:

a) žaluje-li papežské hodnostáře svrchu uvedené nebo svého *ordinaria*, propadá exkomunikaci Apost. S. specialiter rezervované.

Ordinariem je dle kan. 198, § 1 diecesní biskup a jeho generální vikář, apoštolský administrátor, kapitolní vikář (*sede vacante*) a v klerikálních exemptních řádech vrchní řádoví představení: opat, generál, provinciál a jejich vikáři (c. 488, 8°);

b) žaluje-li biskupa (i světícího), který není jeho ordinariem, anebo některého z právě jmenovaných vrchních představených řádu „*iuris pontificii*“, t. j. řádu

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 533, Sole l. c. n. 358, Cappello l. c. n. 88.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 534, Sole l. c. n. 359.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 534.

⁴⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 534, Cappello l. c. n. 91. — *contra*: Noldin-Schönegger l. c. n., 65.

⁵⁾ Obžalovaná duchovní osoba smí se k světskému soudu dostavit, ale má o tom uvědomit toho církevního představeného, jehož dovolení k žalobě mělo být vyžádáno (c. 120, § 3).

schváleného apošt. Stolicí (c. 488, 3°), — který však není jeho ordinariem — propadá exkomunikaci Apost. S. simpliciter reservované.

c) žaluje-li jiné duchovní osoby, propadá, je-li klerikem, suspensi ab officio reservované ordinariovi, a je-li laikem, má býti od ordinaria přiměřenými tresty potrestán.

Církevní dovolení k obžalování duchovní osoby musí býti vyžádáno od apoštolské Stolicě, jde-li o obžalobu nahoře uvedených papežských hodnostářů, biskupa (i světicího), apošt. administrátora, kapitolního vikáře a (saltem probabilius) také generálního vikáře,¹⁾ opata nebo prelata nullius, nejvyššího představeného (generála) řádu apošt. Stolicí schváleného; jde-li však o obžalobu jiných duchovních osob, od ordinaria místa, kde se pře projednává (c. 120, § 2).

10. *Porušení privilegia canonis vůči papežským hodnostářům a biskupům.* Qui violentas manus iniecerit in personam S. R. E. Cardinalis vel Legati Romani Pontificis, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi etiam titulari tantum (c. 2343, §§ 2, 3).

Touto exkomunikací jsou trestáni, kdo se dopustili osobního sakrilegia proti knížatům církevním. Co se tímto osobním sakrilegiem rozumí, je vyloženo níže pod D) 3. Kdo se takto proviní vůči kardinálovi nebo papežskému legátovi, stává se mimo to ipso iure infamis a má-li církevní obroč, úřad nebo plat, má ho býti zbaven (c. 2343, § 2, 2°, 3°).

11. *Usurpace jmění a práv papeže.* „Usurpantes vel detinentes per se vel per alios bona aut iura ad Ecclesias Romanam pertinentia“ (c. 2345).

Exkomunikace tato byla vyslovena proti uchvatitelům papežského státu a chrání majetek římské církve (papežské paláce, knihovny, sbírky atd.) a vykonávání světské pravomoci papežské před veřejnými usurpatory (ne před obyčejnými zloději). Stíhá „usurpantes“, t. j. ty, kdož se jmění nebo práv papežských zmocnili, jakoby jim právem patřila, a „detinentes“, t. j. podržující si tyto papežské věci, kterých od takových uchvatitelů dědictvím, koupí atd. nabyli.

12. *Padělání papežských listin.* „Omnes fabricatores vel falsarii litterarum, decretorum vel rescriptorum Sedis Apostolicae vel iisdem litteris, decretis vel rescriptis „scienter“ utentes“ (c. 2360, § 1).

Exkomunikaci této propadají, kdo veřejné listiny papeže nebo papežských úřadů (kongregací, tribunálů) fingovaně zhotovují („fabricatores“) nebo podstatně mění („falsarii“) nebo fingovaných či zfalšovaných užívají („utentes“), chtějíce jimi něčeho dosáhnouti, i kdyby se jim to nepodařilo. Klerici a řeholníci, kteří se těchto deliktů dopustili, mají býti stíháni ještě jinými tresty až do zbavení úřadu atd. (c. 2360 § 2).

C) *Excommunicationes Apostolicae Sedi simpliciter reservatae.*

Patří sem 11 případů:

1. *Zednářství a podobné podvrtné spolky.* „Nomen dantes sectae massonicae aliisve eiusdem generis associationibus, quae contra Ecclesias vel legitimas civiles potestates machinantur“ (c. 2335).

Rozeznáváti jest spolky zakázané sice pod hříchem, ale ne pod exkomunikací, a spolky zakázané pod exkomunikací.²⁾

Ze spolků zakázaných bez exkomunikace jsou u nás známy společnosti biblické a spolky pro spalování mrtvol.

Pod exkomunikací zakázány jsou spolky, které mají tyto dvě značky: a) tajnou organizaci³⁾, t. j. tajné stanovy a neznámé vůdce, b) účel podvracet církev nebo legitimní státní moc. Z takových spolků jsou u nás známi: svobodní zednáři, anarchisté, nihilisté. Komunisté a socialisté

¹⁾ Cappello l. c. n. 93

²⁾ Sv. Officium, 10. května 1884.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 535, Noldin-Schönegger l. c. str. 66.

mají veřejnou organizaci a proto dle vážných autorů nejsou zakázáni pod exkomunikací¹⁾.

Kdo padá do této exkomunikace?

„Nomen dantes“ t. j. ti, kdo vstoupí jako členové do spolku, o němž vědí, že je pod církevním trestem zakázán. Kdo bona fide do takového spolku vstoupí, později se však o církevním trestu dozví, propadne censuře při prvním aktu, kterým po tomto poznání projeví svou příslušnost k takovému spolku, na př. placením příspěvku, účastenstvím na spolkové schůzi.

Za kterých podmínek může býti absolvován zednář nebo člen podobné sekty?

a) Je-li mala fide, musí ze sekty vystoupit, vydat její knihy a odznaky a odvolat pořízení o nekatolickém pohřbu, jestli je učinil. Kdyby však mu z formálního vystoupení hrozila veliká škoda, mohl by je zatím odložit, ale jen pod tou podmínkou, když příslušnost k sektě není spojena s nebezpečím svedení a s pohoršením.²⁾ Veřejně známá příslušnost k zednářství je vždy spojena s pohoršením a po tolika a tak slavných zavrženích zednářství³⁾ nutně v sobě obsahuje pohrdání církevní autoritou, a proto ani strach sebe větší neomlouvá od dalšího trvání v sektě (cf. c. 2229, § 3, 3°)⁴⁾.

b) Je-li bona fide, do censury sice nepadl, ale musí býti poučen o tomto trestu, jakož i o povinnosti ze sekty vystoupit a všechno spojení s ní přerušit, protože trvání v sektě je spojeno s nebezpečím svedení a s pohoršením a mimo to je to cooperatio mala. Kdyby však v nějakém zvláštním případě nebezpečí svedení a pohoršení bylo vyloučeno a vystoupení s velkými obtížemi spojeno, takže by byla obava, že penitent neposlechne, zpovědník by jej ponechal in bona fide, aby z hříšníka materiálního nedělal formálního.⁵⁾

Klerici, kteří vstoupí do sekty zednářské nebo ji podobné, mají býti ještě potrestáni suspensí a ztrátou úřadu, řeholníci ztrátou úřadu a aktivního i pasivního práva volebního; mimo to takoví klerici a řeholníci mají býti přímo nebo prostřednictvím ordinaria oznámeni kongregaci Sv. Officia (c. 2336).

2. *Souboj.* „Duellum perpetrantes aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes vel quamlibet operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes illudque permittentes vel quantum in ipsis est non prohibentes, cuiuscunque dignitatis sint“ (c. 2351, § 1).

K pojmu souboje pod exkomunikací zakázaného⁶⁾ patří 4 znaky:

a) zápas dvou osob,

b) úmluva o místě, čase a zbraních. Proto je třeba, aby mezi vyzváním a soubojem uplynula nějaká doba; není tedy soubojem, když dva v hádce v návalu hněvu hned se zbraněmi na sebe se vrhnou,

c) smrtící zbraně (střelné, sečné), vhodné k zabiti nebo aspoň k těžkému zranění. Není soubojem zápas pěstmi, holemi atd., ani zápas nebezpečnými sice zbraněmi, při němž však zápasníci jsou dostatečně proti těžkému zranění chráněni. Jsou však soubojem t. zv. mensury německých studentů⁷⁾, při nichž je sice tělo chráněno, ale obličej je těžkému zranění vystaven,

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 535, Chelodi l. c. n. 71, Lehmkuhl (Causus conscientiae I. n. 1058), Noldin-Schönegger l. c. str. 67, Pruner-Seitz, II. l. c. 316. — Contra D'Annibale, Ballerini-Palmieri, Cipollini l. c. n. 40.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 535, Noldin-Schönegger l. c. str. 68, 69, Prümmer l. c. III. n. 516.

³⁾ Proti zednářům zakročili již exkomunikací: Klement XII. 1738, Benedikt XIV. 1751, Lev XII. 1825, Pius VIII. 1829, Řehoř XVI. 1832, Pius IX. 1846 a 1869, Lev XIII. encykl. „Humanum genus“ 1884.

⁴⁾ Viz str. 22 c).

⁵⁾ Noldin-Schönegger l. c. str. 69, Prümmer l. c. III. n. 516.

⁶⁾ Nepatří sem souboj t. zv. americký, při němž soupeřové táhnou z ukrytého sáčku kuličky; kdo vytáhne bílou, zvítězil, a kdo černou, má povinnost vzít si život ve vyjednané lhůtě.

⁷⁾ S. C. C., 9. srpna 1890.

d) s o u k r o m é r o z h o d n u t í, bez zmocnění veřejné moci. Dovolným je souboj, konaný se státním zmocněním v zájmu obecného dobra, kterého bez velkého krveprolití nelze dosáhnout (David a Goliáš, sv. Václav a Radslav Zlický).

Nezáleží na tom, zda se souboj koná s určitými ustálenými obřady, na př. svědky anebo bez nich, ani na tom, zda je smluveno bojovat až k smrti anebo jen k první krvavé ráně.

E x k o m u n i k a c i p r o p a d a j í:

1. kdo s o u b o j p r o v e d l i („duellum perpetrantes“),

2. kdo k souboji vážně v y z v a l, třebas vyzvání nebylo přijato, a kdo vyzvání to p ř i j a l, třebas potom ani k souboji nedošlo, anebo byl proveden bez zranění („simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes“),

3. kdo jakýmkoliv způsobem k souboji blízce s p o l u p ů s o b í; tito však padají do exkomunikace jen tehdy, k d y ŝ k s o u b o j i s k u t e č n ě d o š l o.¹⁾ V tom případě jsou exkomunikací stíženi nejen cooperatores p r i n c i p a l e s, t. j. pomahači, bez nichž by k souboji nedošlo, nýbrž i cooperatores a c c e s s o r i i, bez nichž by sice k souboji také došlo, kteří však jej svým účastenstvím usnadňují (c. 2209 a 2231); kodex totiž praví: „q u a m l i b e t o p e r a m a u t f a v o r e m p r a e b e n t e s“. Propadají tedy censuře: sekundanti (svědkové); kdo v „čestně radě“ rozhodne, že souboj má býti konán, anebo kdo jinak k souboji radí; kdo výzvu nebo přijetí souboje píše nebo vědomě doručí; kdo duelanta k stanovenému již souboji cvičí; kdo poskytne místo k souboji; lékař, zpovědník, který dle ú m l u v y je na místě souboje nebo v jeho blízkosti, aby zavčas byl po ruce se svou pomocí²⁾, ne však když o s v ě ú j m ě, bez vědomí soubojníků je za tím účelem na blízku; kdo duelanty k souboji doprovází a tak jim dodává myslí; kdo úmyslně na místo souboje jde a mu přihlíží, ne však, kdo náhodou jda kolem, ze zvědavosti se zastaví, nebo kdo zdaleka nebo z úkrytu souboj pozoruje; strážník, který souboji, může-li, nezabrání; vladař nebo velitel, který souboje nezakáže nebo mu přeje.³⁾

Církev souboj vždy zakazovala; sněm tridentský (sess. 25, c. 5. de r.) zákaz zotřil trestem exkomunikace, který byl obnoven zvláště Řehořem XIII. 1582, Klementem VIII. 1592, Benediktem XIV. 1752 (konst. „Detestabilem“), Piem IX. 1869 (konst. „Apost. Sedis“). Nedbání tolika zákazů směřuje k p o h r d á n í c í r k e v n í a u t o r i t o u, a proto žádný strach, na př. před ztrátou vojenské hodnosti, neomlouvá od censury (cf. c. 2229, § 3, 3°)⁴⁾.

Duelant, který zemřel v souboji nebo následkem poranění v něm a neprojevil před smrtí lítosti, je z b a v e n c í r k e v n í h o p o h ř b u (c. 1240, § 1, 4°)⁵⁾.

Duelanti a jejich sekundanti jsou ipso facto i n f a m e s (c. 2351, § 2).

3. *Protiprávní absoluce z papežských censur.* „Absolvere „praesumentes“ sine debita facultate ab excommunicatione latae sententiae specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservata“ (c. 2338, § 1.)

Této exkomunikaci propadá zpovědník⁶⁾, který ví, že nemá potřebné pravomoci, udělené buď zvláštní fakultou nebo všeobecným právem (bez zvláštní fakulty) pro nebezpečí smrti (c. 882, 2252) nebo pro případ, kdy absoluce nemůže býti odložena bez nebezpečí pohoršení, infamie... („casus urgentior“ c. 2254), který ví dále, že absoluce je zakázána pod exkomunikací a vzdor tomu absolvuje z exkomunikace z c e l a z v l á š t ě nebo z v l á š t ě papeži rezervované.

Kanon má slovo „p r a e s u m e n t e s“ a proto zpovědníka omlouvá od této censury i zaviněná nevědomost (ignorantia crassa seu supina), c. 2229, § 2.

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 553, Sole l. c. n. 392, 4, Chelodi l. c. n. 80, 3, Cappello l. 119, Noldin-Schönegger l. c. str. 75.

²⁾ S. O., 28. května 1884.

³⁾ U nás je souboj zakázán trestním zákoníkem rak. § 158.—165.

⁴⁾ Viz str 22 c).

⁵⁾ Před kodexem dle konst. Benedikta XIV. „Detestabilem“ byl duelant zbaven církevního pohřbu, „etsi dederit indubia poenitentiae signa et absolutionem obtinuerit a peccatis et a censuris.“

⁶⁾ Skutečný zpovědník, ne laik, který vydává se za zpovědníka, udělí absoluci z c e n s u r y (sr. c. 2322 1°). Cappello l. c. n. 106.

Absoluce udělená ex ignorantia z censur speciali modo papeži rezervovaných je platná, z censur však specialissimo modo rezervovaných je neplatná (c. 2247, § 3).

4. *Podpora excommunicati vitandi.* „Impendentes quodvis auxilium vel favorem excommunicato vitando in delicto, propter quod excommunicatus fuit; itemque clerici „scienter et sponte“ in divinis cum eodem communicantes et ipsum in divinis officiis recipientes“. (c. 2338, § 2).

Exkomunikací touto je stížen:

a) každý, kdo vitandum po prohlášení jeho exkomunikace vědomě podporuje, ale ne jakoukoliv pomocí, nýbrž pomocí v deliktu, pro nějž byl exkomunikován čili „in crimine criminoso“¹⁾, na př. kdo toho, kdo byl jako vitandus exkomunikován pro neposlušnost, hmotně nebo mravně (povzbuzováním, hájením atd.) podporuje za tím účelem, aby ve své neposlušnosti a svém vzdoru vytrval.

b) Klerik, mající správu kostela (rector ecclesiae nebo klerik, který je jeho zástupcem), jenž vitandum připustí ke konání bohoslužby²⁾. Nepadá tedy do této censury rector ecclesiae, který vitandum, jenž chce býti bohoslužbě jen přítomen, z kostela nevypudí, ani klerik, který je přítomen na př. mši sv. současně cum vitando, anebo který je přítomen mši sv., kterou vitandus slouží. Padl by však do censury klerik, který by spolu cum vitando bohoslužbu konal, na př. mu při mši asistoval.³⁾

Kanon má zde slova „scienter et sponte“, proto každé zmenšení imputability na př. i lehký strach klerika od exkomunikace omlouvá.

5. *Porušení privilegia fori vůči hodnostářům církevním.* „Si quis contra praescriptum can. 120. „ausus fuerit“ ad iudicem laicum trahere... alium Episcopum (sc. praeter Ordinarium proprium) etiam mere titularum, vel Abbatem aut Praelatum nullius, vel aliquem ex maioribus iuris pontificii Superioribus.“ (c. 2344).

Výklad viz na str. 32. (9., b).

6. *Porušení klauzury.* C. 2342, 1°: „Clausuram monialium violentes, cuiuscunque generis aut conditionis vel sexus sint, in earum monasteria sine legitima licentia ingrediendo, pariterque eos introducetes vel admittentes; quod si clerici sint... suspendantur;

2°: Mulieres violentes regularium virorum clausuram et Superiores alique, quicunque ii sint, eas cuiuscunque aetatis introducetes vel admittentes; et praeterea religiosi introducetes vel admittentes priventur officio, si quod habeant, et voce activa ac passiva;

3°: Moniales e clausura illegitime exeuntes contra praescriptum can. 601.“

Klausuru mají mít též kongregace (c. 604; 679), ale exkomunikací je chráněna jen klauzura řádů (ordines) se slavnými sliby (c. 488, 2°, 7°) čili „clausura papalis“ (c. 597, § 1). Klausura se vztahuje nejen na obývací místnosti, nýbrž i na jiná místa, která jsou vyhrazena jen pro osoby řeholní, jako zahrady, dvory (c. 597, § 2, 3, 602). Přísnější je klauzura kláštera ženského; vstup do ní je zakázán nejen mužům, nýbrž i ženám (c. 600), kdežto do klauzury kláštera mužského je vstup zakázán jen ženám.

Exkomunikací této propadají:

a) Kdokoliv, ať muž ať žena, bez patřičného dovolení do klauzury řeholnic se slavnými sliby (moniales) vstoupí („ingredientes“), kdokoliv ho tam uvede („in-

¹⁾ Konst. „Apost. Sedis“.

²⁾ Slova „et ipsum in divinis officiis recipientes“ jsou výkladem předcházejících slov: „in divinis cum eodem communicantes“, určující blíže, jaká communicatio in divinis je pod touto censurou zakázána (Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 537, Sole l. c. n. 365, Cappello l. c. n. 108. Noldin-Schönegger l. c. str. 70). Co jsou „divina officia“ (veřejná bohoslužba) praví c. 2256, 1°, viz str. 7.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 537, Chelodi l. c. n. 73, 3, Eichmann l. c. str. 157.

troducentes“) na př. bránu mu otevře, do klausury pozve atd., představená nebo vrátná¹⁾, která, ač může, mu v přístupu nezabrání („admittentes“). Vstup je sice zakázán i osobám nedospělým („cuiusvis aetatis“, c. 600), ale osoby nedokončivší 14. rok, do censury nepadají, ani do ní nepadají je tam „introducentes vel admittentes“, poněvadž c. 2342, 1° nemá tu slov „cuiuscunque aetatis“.

Přístup do klausury monialium má jen ten, kdo má k tomu dovolení, udělené Apoštolskou Stolicí anebo církevním právem (ordinarius nebo řeholní představený za účelem visitace, zpovědník za účelem zaopatření, vladař s manželkou a průvodem, s dovolením představené a, možno-li, i biskup a lékař nebo řemeslníci), c. 600.

b) Ženy, které vstoupí do klausury řeholníků se slavnými sliby (regulares viri), mimo manželku vladaře s jejím průvodem (c. 598, § 2), a kdo je tam uvede nebo připustí. Přístup je zakázán i děvčeti ještě dítěti („cuiusvis aetatis“, 598, § 1), to však censuře před dokončeným 14. rokem nepropadá (c. 2230, 88, § 2),²⁾ ale propadá jí ten, kdo je tam uvede nebo připustí (c. 2230).

c) Řeholnice (moniales), které z klausury vyjdou bez zvláštního dovolení sv. Stolice anebo mimo případ nebezpečí smrti nebo jiného velikého zla (požár, zátopa, zřícení kláštera, epidemie, vpád nepřátel, loupežníků, s dovolením biskupa vyplnění volební povinnosti, když je to nutno k odvrácení obecného zla³⁾, c. 601 Kandidátky (c. 540, § 3) a novicky jsou sice zavázány klausuru zachovávat, nepadají však do censury, když ji nedovoleně opustí.⁴⁾

7. *Usurpace církevních statků.* „Si quis bona ecclesiastica cuiuslibet generis, sive mobilia sive immobilia, sive corporalia sive incorporalia, per se vel per alios in proprios usus convertere et usurpare „praesumpserit“, aut impedire, ne eorundem fructus seu redditus ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur, excommunicationi tamdiu subiaceat, quandiu bona ipsa integre restituerit, praedictum impedimentum removerit, ac deinde a Sede Apostolica absolutionem impetraverit.“ (c. 2346).

Církevními statky, které tato censura chrání, rozumí se statky, patřící právním církevním osobám, na př. biskupské mense, kapitole, klášteru, semináři, kostelu, záduší nebo jinému církevnímu fondu (c. 1497, § 1)⁵⁾, ne však soukromý majetek fyzických církevních osob, na př. faráře. A to majetek movitý (peníze, kostelní nádoby atd.), nemovitý (pole, budovy) a nehmotný, t. j. práva na jisté dávky, nějaký servitut.

Exkomunikaci této propadá⁶⁾:

¹⁾ Tedy kdo má úřední povinnost v přístupu zabránit. Sole l. c. n. 373, Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 541., Cappello l. c. n. 112, Chelodi l. c. n. 77, Noldin-Schönegger l. c. str. 72.

²⁾ Viz str. 19.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. I. n. 708.

⁴⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 541. C. 601 § 1: „Nemini monialium liceat post professionem exire e monasterio“.

⁵⁾ Statky církve Římské jsou chráněny exkomunikací speciální modo papeži rezervovanou, tedy přísnější (c. 2345), viz na str. 22.

⁶⁾ Kanon tento na první pohled trestá tři delikty a to: a) bona ecclesiastica „in proprios usus convertere“, t. j. statků církevních protiprávně k vlastnímu prospěchu užívat, ať už se to děje jakýmkoliv způsobem, ať pachatel tak činí, jako by měl k tomu nějaké právo, ať žádného právního titulu nepředstírá, tedy i jako defraudant, zloděj, loupežník, b) bona ecclesiastica „usurpare“, t. j. kdo statky círk. sobě přivlastní, jakoby mu právem patřily, c) „impedire...“, t. j. jakýmkoliv způsobem (tedy nejen pod nějakým právním titulem) zabránit, aby výnos círk. statků nepřípadl oprávněnému uživateli, což činí i ten, kdo je krade nebo ničí.

Tak to také vykládají Chelodi l. c. n. 78, Eichmann l. c. str. 171.

Ale sententia communior tvrdí, že i za kodexu platí rozhodnutí S. Off. 9. břez. 1870, dle něhož této censuře, stanovené už Tridentinem (sess. 22., de ref. c. 2.) a obsažené též v Piově (IX.) konst. „Apost. Sedis“ (I., 11, 12), nepropadají zloději a loupežníci církevních statků. Dle toho jsou v tomto kanonu trestány jen dva delikty a to: a) bona eccl. „in proprios usus convertere et usurpare“ ve smyslu: usurpando in proprios usus convertere, t. j. ke svému užívání obracet ne jakýmkoliv způsobem, nýbrž jen prostředkem usurpace čili zmocněním se jich jako sobě právem patřících, tedy pod nějakým právním titulem, což může učinit moc veřejná (stát, obec) i osoba soukromá na př. dle zákona o dlouholetých pachtýřích, b) vi usurpationis „impedire“, t. j. zabránit oprávněnému užívání círk. statků ne jakýmkoliv způsobem, nýbrž prostředkem nebo následkem usurpace, což činí ten, kdo jich nabude nějakou právní cestou od toho, kdo je církvi odňal, na př. kdo si je koupí následkem zákona o pozemkové reformě (Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 545, 546, Sole l. c. n. 385, Cappello l. c. n. 97, 116, Noldin-Schönegger l. c. str. 73, Cipollini l. c. 51, 52, Prümmer l. c. III. n. 518,

a) Kdo si ke svému prospěchu o s o b í církevní statky, j a k o b y m u p r á v e m p a t ř i l y, tedy pod záminkou nějakého právního titulu, na př. poslanci nebo ředitelé státu¹⁾, kteří způsobí, že stát pro sebe zabere církevní statky (pole, lesy, budovy, kapitál zádušní, kostelní nádoby, zvony atd.), též osoba soukromá, která předstírajíc nějaké právo, si církevní statky osobí. Nepropadá však censure obyčejný zloděj,²⁾ který se sice církevního majetku zmocní, ale ne tak, jako by mu právem patřil. Též ne členové obecního zastupitelstva, kteří sice církevní majetek zaberou, ale ne pro sebe, nýbrž pro obecný prospěch³⁾.

b) Kdo pod nějakým právním titulem z a b r á n í oprávněnému (beneficiátu, kapitole, klášteru atd.) v užívání výnosu církevních statků; na př. kdo od usurpátora církevního statku nabyt právní cestou (koupil, zdědil, najal, darem dostal⁴⁾, a užívaje ho, zabraňuje tak, že jeho výnosu nedostává ten, komu před Bohem patří. Nepropadá však censure, kdo neplatí povinných dávek, štol, nájemného; má však býti od Ordinaria potrestán (c. 2349 s c. 463, § 1 a 1507).

K padnutí do censury je třeba, aby majetek nespravedlivě osobený nebo zadržovaný byl m a t e r i a g r a v i s a aby nespravedlnost byla ú p l n ě v ě d o m á (vědomí, že je to církevní majetek a vědomí o censuře) a d o b r o v o l n á („prae-sumpserit“!); omlouvá i ignorantia crassa nebo metus levis.

P a t r o n, který se těchto deliktů dopustí na církevním jmění, jehož je patronem, eo ipso ztrácí právo patronátní; klerik a takto se provinivšího anebo s tím souhlasivšího, má Ordinarius zbavit pro vždy beneficia a suspendovat „ab ordine“ (c. 2346).

Absoluce z této censury nemůže být udělena, dokud vinník nespravedlnosti nenapravit anebo, není-li restituce hned možná, aspoň vážně neslibil. Je-li nutná compositio (t. j. církví povolené zmírnění náhrady), musil by se zpovědník obrátit na Ordinaria.⁵⁾

8. *Manželství kleriků s vyšším svěcením nebo osob řeholních se slavnými sliby.* „Clerici in sacris constituti vel regulares aut moniales post votum sollemne castitatis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere „praesumentes““. (c. 2388, § 1).

Censure této propadá podjáhen a výše posvěcený duchovní nebo řeholník (řeholnice), složivší už s l a v n ý⁶⁾ slib čistoty, když uzavře manželství a rovněž ten, kdo s nimi v manželství vstupuje, ať před farářem nebo coram ministro acatholico, ať civilně. Manželství toto je ovšem neplatno, poněvadž je zde zrušující překážka svěcení (c. 1072) nebo slavného slibu (c. 1073). Censura nastává i kdyby zde byla jiná zrušující překážka, na př. pokrevensství, švakrovství⁷⁾. Pouhý konkubinát bez attentatio matrimonii censuře této nepodléhá.⁸⁾

Nepadá do censury, kdo vchází v takové manželství, neví, že druhý je vázán svěcením nebo sliby anebo že je to pod exkomunikací zakázáno. Vědomost o tom musí být už při uzavírání manželství; proto kdo v nevědomosti se dal oddat a teprve potom poznal pravý stav věci, nepropadá dodatečně censure, ani když v tom svatokrádežném spojení dále zůstává.⁹⁾

Omlouvá od censury i zaviněná nevědomost a strach („praesumentes“!)

K l e r i k s vyšším svěcením uzavírající manželství e o i p s o z t r á c í s v ů j c í r k e v n í ú ř a d (c. 188, 5°) a nepolepší-li se po napomenutí, má býti po nějaké době d e g r a d o v á n (2388, § 1).

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 546, 3.

²⁾ S. Off., 9. března 1870.

³⁾ S. Poenit., 3. ledna 1906. Ale propadají exkomunikaci, kdo si tento církevní majetek celý nebo z části od obce (nebo státu) k o u p í. (S. Poenit. 8. března, 9. května 1906.) Tato rozhodnutí učinila s. Poenit. u příležitosti rozluky ve Francii.

⁴⁾ S. Poenit., 5. srpna 1907, Sole l. c. 385, 6°, Cipollini l. c. n. 52, Chelodi l. c. n. 78, Cappello l. c. n. 117. — Contra Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 546, 3, Eichmann l. c. str. 171.

⁵⁾ Biskupové v Itálii a Francii mají zvláštní fakultu absolvovat a absoluci usnadnit těm, kteří nemohou delikt tento napravit. Sekret. Stat. 21. září 1907. Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 546, 4, Prümmer l. c. III. n. 518.

⁶⁾ Osoba řeholní jen s j e d n o d u c h ý m slibem věčným (v řádu nebo kongregaci) propadla by exkomunikaci vyhrazené Ordinariovi (c. 2388, § 2), viz níže.

⁷⁾ S. Off. 13. led. 18^o2.

⁸⁾ Cappello l. c. n. 121.

⁹⁾ Cappello l. c. n. 121. Sole l. c. n. 448.

9. *Svatokupectví s odpustky*. „Quaestum facientes ex indulgentiis.“ C. 2327.

Exkomunikace tato stíhá ty, kteří „lucro intenti, pecuniasque potius quam Christi fidelium salutem quaerentes“¹⁾ odpustky za časnou cenu udělí nebo prohlásí a tuto skutečně dostanou, i kdyby tak činili s úmyslem věnovat výtěžek na podporu nějakého zbožného účelu. Trest tento stanovil už Pius V. v konstituci: „Quam plenum“, 2. led. 1569.

10. *Svatokupectví s církevními úřady*. „Delictum perpetrantes simoniae in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis“. C. 2392.

Kanon tento týká se svatokupectví²⁾ při udílení a získávání církevních úřadů (stricto sensu, t. j. úřadů s účastí na cír. moci (svěcení nebo jurisdikce), trvale zřízených a kanonicky zadávaných, c. 145 na př. kapitolní vikář), obročí (c. 1409) a hodností (c. 393, 394, 396: kanonikát s určitými přednostmi na př. kapit. děkan, arcijáhen — ne pouhé čestné tituly jako monsignor, konsistorní rada, řeholní představený³⁾ — ne však úřad zpovědníka jakožto takového sakristána). Exkomunikaci propadá, kdo se při jejich udílení (volbou, presentací, jmenováním) nebo získávání dopouští simonie

a) buď proti právu božskému (simonia iuris divini c. 727, § 1) t. j. kdo je udílí nebo získává za závazně smlouvenou časnou cenu, tedy za peníze a vše, co se dá penězi poříditi nebo oceniti („munus a manu, na př. dá patronovi peníze nebo mu slíbí, že nebude žádat oprav fary a kostela, aby byl presentován, zaváže se spolukompetentovi, že mu poskytne půjčku nebo odpustí dluh, když se nebude s ním hlásit), za službu, ochotu a námahu jinak nepovinnou („munus ab obsequio, na př. patron udělí faru pod závazkem, že farář za to bude vyučovat jeho děti, nebo místo platu a pense za to, že je vyučoval), za vděk prokázaný řečí, chválou, doporučením („munus a lingua na př. patron udělí někomu faru pod podmínkou, že jej za to doporučí nějaké vlivné osobě“⁴⁾).

b) buď proti právu církevnímu (simonia iuris ecclesiastici c. 727, § 2), t. j. kdo je udílí nebo získává ne sice s úmluvou časné ceny, ale přece s úmluvou od církve zakázanou, na př. když bez dovolení církevní vrchnosti se komutuje, když jeden se vzdá obročí ve prospěch druhého nebo pod podmínkou, že tento druhý bude mu vyplácet z obročí určitý roční důchod (c. 1486, sr. též cc. 1487, 1488, 1441).

Exkomunikaci podléhá asi jen simonie provedená (s. realis⁵⁾), t. j. když obě strany svůj závazek už vyplnily nebo aspoň začaly plnit.

Církevní úřad (obročí, hodnost) svatokupectky udělený nebo získaný je udělen (získán) neplatně, má býti opuštěn a výnos jeho vrácen (c. 729), pachatel ztrácí na vždy ipso facto právo jmenovat a presentovat (c. 2392 2°), je-li klerikem, má býti suspendován (c. 2392, 3°).

11. *Odcizení nebo padělání biskupských listin*. „Vicarius Capitularis alive omnes tam de Capitulo quam extranei, qui documentum quodlibet ad Curiam episcopalem pertinent sive per se sive per alium subtraxerint vel destruxerint vel celaverint vel substantialiter immutaverint.“ (c. 2405).

Míní se zde úřední listiny archivu ordinariátního nebo konsistorního, týkající

¹⁾ Pius V., konst. „Etsi Dominici gregis“ 8. února 1567.

²⁾ Pojem svatokupectví vykládají cc. 727, 728, 730.

³⁾ Úřady a hodnosti řádové sem nespádají, jestliže se kanonicky (volbou) neudílají a nen. s nimi spojena účast na jurisdikci církevní, na př. novicmistr, ekonom. Cappello l. c. n. 123 i Cipollini l. c. n. 63.

⁴⁾ Není asi simonií koupit si přímluvce u patrona za účelem presentace. Noldin-Schmitt II.¹³ De praeceptis n. 188.

⁵⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II. n. 5 (nota) n. 13, Cipollini l. c. d. 62. Dle jiných (Cappello l. c. n. 122, Chelodi l. c. n. 104, Noldin-Schönegger str. 77, Eichmann l. c. 223) podléhá exkomunikaci i simonie umluvená (s. conventionalis), t. j. když svatokupectká smlouva byla sice učiněna, ale dosud zůstává jen při této smlouvě (nebyla dosud vyplněna) anebo aspoň ne obojí stranou. Soudí tak dle c. 728, kde se mluví o jakékoliv svatokupectké i dosud nesplněné smlouvě: „pro qualibet conventione licet ad effectum non deducta“. Ale něco jiného je vysvětlovat, co simonie je, a něco jiného je stanovit, která simonie je exkomunikací trestána (Cipollini l. c.).

Jistě nepodléhá exkomunikaci simonie zámýšlená (s. mentalis), t. j. když někdo dává něco časného s tím určitým úmyslem, aby druhého zavázal k udělení církevního úřadu (anebo obráceně: dává církevní úřad s tím úmyslem atd.), ale bez smlouvy výslovné anebo aspoň z okolností patrné (l. c. 728).

se řízení diecese, jako úřední přípisy a jejich vyřízení, zprávy o visitacích, kostelní účty, stížnosti atd. Exkomunikaci propadají, kdo takovou listinu, pokud ovšem má značnější význam, takže jejím odcizením atd. může vzniknouti větší škoda (dosahující materiam gravem), „subtraxerint“, t. j. z archivu odnesli, aby ji tam už vůbec nevrátili, nebo odnesli na delší dobu, že může vzniknout z toho značná škoda, anebo i na kratičkou dobu, jde-li o tajnou listinu takového významu, že její užití od jiného může mít vážné následky¹⁾; „destruxerint“, t. j. roztrhali, spálili, pomazali tak, že se nedá číst; „celaverint“, t. j. z jejího místa dali v archivu na takové místo, kde ji nelze najít; „substantialiter immutaverint“, tak totiž něco v ní přidali nebo změnili, že původní smysl v podstatném obsahu listiny se stal jiným.

Pachatele může biskup potrestat též odnětím úřadu nebo obročí.

D) *Excommunicationes Ordinario reservatae.*

Spadá sem 6 případů:

1. *Akatolický sňatek, křest a výchov.* „Catholici:

1° Qui matrimonium ineunt coram ministro acatholico contra praescriptum can. 1063, § 1;

2° Qui matrimonio uniuntur cum pacto explicito vel implicito, ut omnis vel aliqua proles educetur extra catholicam Ecclesiam;

3° Qui „scienter“ liberos suos acatholicis ministris baptizandos offerre praesumunt;

4° Parentes vel parentum locum tenentes, qui liberos in religione acatholica educandos vel instituendos „scienter“ tradunt.“ (c. 2319, § 1.).

Exkomunikaci této propadají:

1) katolík, který uzavírá²⁾ smíšené³⁾ manželství před duchovním sekty heretické nebo schismatické; nerozhoduje při tom, zda už snad před tím dal se oddat anebo chce se potom ještě dát oddat také v církvi katolické; rovněž nepadá na váhu, zda má nebo nemá dispens od smíšeného náboženství.

Nepropadá této censuře katolík, který se dá oddati civilně a to ani v tom případě, kdyby úředníkem, který je civilně sezdává, byl akatolický duchovní (c. 1063, § 3).

Jestli katolík, který se dává oddati ve formě náboženské duchovním akatolickým, o této exkomunikaci neví, nepadá sice do ní pro foro interno, padá do ní však pro foro externo (c. 2200, § 2)⁴⁾ a nemůže býti připuštěn k svátostem, dokud z ní nebyl pro foro externo absolvován.

Jak si počínati při smíření s církví katolíka, který uzavřel sňatek coram ministro acatholico?⁵⁾

Jest rozeznávati, zda sňatek byl uzavřen též v církvi katolické anebo jen coram ministro acatholico.

a) Byl-li sňatek uzavřen též v církvi katolické, musí delikvent svého hříchu litovat a slíbit katolické vychování svých dětí, načež se pošle biskupovi žádost o fakultu k absoli z censury. V žádosti bude vyloženo faktum se všemi okolnostmi (jméno smiřujícího se, kde a kdy bylo manželství, o něž se jedná, uzavřeno, zda delikvent svého skutku lituje a chce se postarat o katol. vychování svých dětí, zda není snad v exkomunikaci též pro akatolický křest a výchov svých dětí, jak pojednáno níže pod body 2—4). Po obdržení fakulty bude delikvent rozhřešen od

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 611.

²⁾ Přesně řečeno: a t t e n t a t m a t r i m o n i u m, c. 1094, 1099, § 1, 2°.

³⁾ Jsou-li o b a snoubenci katolíky a dají se akatolicky oddat, nepadají do této censury, poněvadž kan. 1063. mluví výslovně jen o manželství smíšeném (str. c. 19 a 2219, § 3); jsou však pro náboženské obcování s heretiky (communicatio in divinis) podezřelí z hereze (c. 2316) a jest je jako takové souditi dle kan. 2315 (viz str. 29). Ale u nás dle manželského zákona z 22. V. 1919, č. 320 není tento případ možný, poněvadž dle § 12 snoubenci stejného náboženství mohou se dat nábožensky oddat jen u svého duchovního správce a pouze snoubenci smíšeného náboženství mají možnost dat se oddat u obou duchovních správců anebo u jednoho z nich.

⁴⁾ Viz str. 19.

⁵⁾ Noldin-Schönegger l. c., n. 87., Pecháček, Zpovědnice, str. 318—325.

exkomunikace pro foro externo (Rituale Rom., tit. 3, c. 3.), načež může býti od kteréhokoliv zpovědníka rozhřešen z hříchů.

Takto in foro externo a zpravidla prostřednictvím faráře se postupuje, když je akatolický sňatek veřejně znám a tudíž s pohoršením spojen. Když však akatolický sňatek je tajným na př. proto, že manželé se zatím odstěhovali jinam, kde o jejich deliktu nikdo neví, může býti záležitost vyřízena jen in foro interno: zpovědník vyžádá si od biskupa příslušnou fakultu a absolvuje z censury i z hříchu ve zpovědi.

b) Byl-li sňatek uzavřen jen coram ministro acatholico, platí sice před státem, ne však před Bohem, a duchovní správce kromě uvedeného sub a) musí zachovat všechny předpisy církevní, jež platí o uzavření smíšeného manželství tak, jako by toto vůbec ještě uzavřeno nebylo.

2) Katolík, který uzavírá manželství se smlouvou, že své děti — všechny nebo některé, byť i jen jedno — vychová v náboženství akatolickém.

Censura nastává: až při uzavření manželství, ne v době, kdy smlouva byla učiněna¹⁾; když smlouva byla učiněna před sňatkem nebo aspoň při něm, ne když byla učiněna až po sňatku; když se s touto smlouvou uzavírá manželství (ať smíšené, ať nesmíšené) ve formě náboženské, ne tedy při manželství civilním²⁾; když smlouvající se zavazuje k výchově dětí v náboženství akatolickém, ne však, když se zavazuje k výchově beznáboženské³⁾.

3) Katoličtí rodiče, kteří své děti dají pokřtít duchovním akatolickým. Pouze rodičové, t. j. otec nebo matka mohou do této censury padnouti, poněvadž zákon praví: „liberos suos“. Nerozhoduje při tom, zda žijí v manželství nebo jen v konkubinátě.

4) Katoličtí rodiče nebo jejich zástupci, kteří dají děti vychovávat nebo vyučovat v náboženství akatolickém. Míni se zde vyučování v náboženství akatolickém a nábožensko-mravní výchova v duchu akatolickém, ne tedy vyučování jiným předmětům, udílené akatolíkem.

Při akatolickém křtu (sub 3.) a akatolické výchově (sub 4.) praví zákon „scienter“; omlouvá tedy v těchto případech i zaviněná nevědomost i strach, byť i jen lehký (c. 2229, § 2). Nepadla by tedy do censury manželka, která by z obavy před spory s manželem těchto deliktů se dopustila.

Uvedení v bodu 2) až 4) jsou též podezřelí z herese. (c. 2319, § 2, 2315).

2. *Podvod s ostatky.* „Qui falsas reliquias conficit, aut „scienter“ vendit, distribuit vel publicae fidelium venerationi exponit“ (c. 2326).

Censura tato je nová; podnět k jejímu zavedení daly nepřístojnosti se sv. ostatky, které se rozmohly v Itálii po otevření katakomb⁴⁾. Před kodexem bylo pod exkomunikaci zakázáno vyjmát (extrahere) sv. ostatky z katakomb (Const. Apostolicae Sedis, II., 15.), kterážto censura je nyní zrušena.

„Distribuit“, t. j. dá ne snad jen jednomu nebo dvěma, nýbrž rozdává více osobám.⁵⁾

„Publicae fidelium venerationi exponit“. K pojmu veřejné účty patří kostel, veřejná či poloveřejná kaple nebo církevní průvod a vystavení sv. ostatků osobou k tomu zmocněnou na př. farářem, klerikem, sakristánem atd. Veřejně smí být uctívány jen ty sv. ostatky, které jsou opatřeny autentikou (c. 1283), nebo které jsou, jest-li se jejich autentika ztratila, schváleny místním biskupem (c. 1285, § 1) anebo aspoň od dávných časů uctívány, není-li ovšem proti nim jistých důkazů jejich nepravosti (c. 1285, § 2).

Chybuje sice, kdo vystavuje veřejné účty ostatky nemající těchto záruk anebo ostatky, o jejichž pravosti sám p o c h y b u j e; do censury však nepadá, poněvadž

¹⁾ Sole l. c. n. 331.

²⁾ Cappello l. c. n. 126.

³⁾ Kanon tento jedná o spolupůsobení s heresí nebo sektou a proto dle tohoto kontextu jest rozuměti slovům „extra catholicam Ecclesiam“. — Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 518, Cappello l. c. 2. v y d., n. 370.

⁴⁾ Eichmann l. c., str. 143.

⁵⁾ Cappello l. c. n. 375., Cipollini l. c., n. 75.

zákon praví: „*scienter... exponit*“ a předpokládá tudíž jisté vědění o nepravosti. Rovněž nepropadá censure, kdo ostatky, jejichž nepravost je mu jistě známa, vystavuje v kapli soukromé nebo v domě soukromém, poněvadž to není úctou veřejnou.

3. *Porušení privilegia canonis vůči klerikům nižším než biskup a vůči řeholníkům. Qui violentas manus iniecerit in personam aliorum clericorum (qui sunt episcopo inferiores) vel utriusque sexus religiosorum*“ (c. 2343, § 4).

Které osoby mají „*privilegium canonis*“¹⁾

Klerici, t. j. kdokoliv mají aspoň tonsuru (c. 108, § 1 a 119) a privilegia tohoto nepozbyli proto, že se vrátili do stavu laického (c. 213, § 1), že byli zbaveni práva nosit církevní oděv (c. 2304, § 2) nebo že byli degradováni (c. 2305); dále řeholníci a řeholnice, inovicové (c. 567, § 1., 614), a to nejen řády, nýbrž i kongregace (c. 488, 1°—4°, 614) a duchovní společenstva, která bez veřejných slibů žijí společně po způsobu řeholníků (c. 673, 680).

Dle důstojnosti osoby duchovní, proti které bylo *privilegium canonis* porušeno, má exkomunikace tři stupně: je zcela zvláště Apošt. Stolicí vyhrazena, je-li napaden papež (c. 2243, § 1)²⁾, zvláště Apošt. Stolicí vyhrazena, je-li napaden církevní hodnostář počínaje kardinálem až po světícího biskupa (c. 2343, §§ 2, 3)³⁾, a biskupovi vyhrazena, jsou-li napadeny všechny ostatní osoby duchovní.

Které skutky jsou stíženy exkomunikací?

„*Violenta manuum iniectio*“, t. j. fyzické násilí, které ne pouhými slovy, nýbrž skutky těžce hříšně sahá na duchovní osobu, ubližující jí na těle nebo svobodě nebo důstojnosti.

„*Percussio clericici*“ ubližuje tedy tělu (*laesio corporis*): zabitím, zraněním, bitím, kopáním, sražením k zemi, pronásledováním, následkem kterého duchovní upadl, podáním jedu atd.; ubližuje svobodě (*laesio libertatis*): uvězněním, násilným zadržením na nějakém místě, třeba i v soukromém domě atd.; ubližuje důstojnosti (*laesio dignitatis*) jakýmkoliv násilím: poplíváním, poházením blátem, potrháním šatu, násilným vypuzením z domu, násilným odejmutím klobouku, hole, tobolky a pod., násilným zastavením vozu, v němž duchovní jede, poštváním psa, který kousne atd.

K tomu, aby takovouto osobní svatokrádeží nastala censura, je sice nutno, aby dotýčný skutek byl hříchem těžkým, avšak velikost hříchu neposuzuje se jen dle materiální škody, nýbrž i dle urážky důstojnosti; také násilí samo o sobě nepatrné, jako na př. lehké zranění nebo políček („*etiam levissimus tactus physicus*“, sv. Alfons) stačí, je-li s ním spojena dle úsudku lidí těžká urážka důstojnosti.

Musí to být z evní skutek; potupa spáchaná slovy, hrozby, pomluvy i sebe hříšnější censure nepůsobí. A skutek ten musí násilně sahat na osobu; nepadá do censure, kdo duchovního okrade tajně nebo i když při tom násilně do domu vnikne, nečiní-li jen při tom žádného násilí osobě samé.

Censure propadá nejen pachatel sám, nýbrž i ten, kdo mu dotýčný čin přikázal, jej k tomu zjednal nebo při něm tak pomáhal, že by bez jeho pomoci k činu tomu nebylo došlo (c. 2209, §§ 1—3, 2231)⁴⁾.

Censura nenastává, když násilný čin proti duchovní osobě stane se:

a) bez bezpráví, na př. kdo zraní klerika v nutné sebeobraně⁵⁾ života, cudnosti⁶⁾, jmění; kdo klerikem napadanému pomáhá a zachová při tom míru nutné obrany⁷⁾; rodiče a představení, kteří klerika mírně tělesně trestají; kdo klerika

¹⁾ Jméno „*privilegium canonis*“ pochází od známého 15. kanonu II. lateránského koncilu (1139): „*Si quis suadente diabolo...*“

²⁾ Viz str. 24.

³⁾ Viz str. 33.

⁴⁾ Viz str. 20.

⁵⁾ „*Causa legitimae tutelae contra iniustum aggressorem, si debitum servetur moderamen, delictum omnino aufert*“, c. 2205, § 4.

⁶⁾ Si quis invenerit clericum turpiter agentem cum uxore, matre, filia, sorore — etiam si solum cum sola deprehenderit in loco suspecto; si mulier percutit clericum, qui eam sollicitat. Cappello l. c. ²⁾, ř. 379.

⁷⁾ Vermeersch-Creusen l. c. n. 542.

provinivšího se spravedlivě uvězní; kdo klerika násilně odstraní z domu, kde tento způsobuje zmatky a sváry; kdo udeří klerika s jeho souhlasem.¹⁾

b) bez těžkého hříchu na př., kdo klerika zraní bez zlého úmyslu, náhodou nebo v žertu, v náhlém tak prudce vzplanuvším hněvu, že není schopen těžkého hříchu;

c) bez osobní svato krádeže na př., kdo neví, že ten, koho napadl, je klerikem.

Dále nenastává censura, když násilný čin klerika nezasáhl na př. když někdo po klerikovi střelí nebo hodí kamenem, ale netrefí ho²⁾; když pachatel nedokonal ještě 14. rok svého věku (c. 2230³⁾), o čemž před kodexem mezi kanonisty byl spor; když klerik sám sebe zraní.⁴⁾

4. *Procuratio abortus*. „*Procurantes abortum, matre non excepta, effectum secuto.*“ (C. 2350, § 1).

Církev již od nejstarších dob viděla se nucena proti úmyslnému potratu zvláště zakročovati. Tak již synody elvírská (r. 300), angorská (r. 314) a trullánská (r. 692) stanovily na něj tresty, církevní právo kladlo jej na roveň vraždě a jako takovou jej trestalo (Štěpán II. 885-891, Innocenc III.), od času Sixta V. (1588) je stižen exkomunikací.⁵⁾

Aby nastala exkomunikace nynějšího práva, je nutno: 1. aby šlo skutečně o potrat, 2. aby potrat byl úmyslně způsoben a 3. aby potrat skutečně se stal.

1. Aby šlo skutečně o potrat.

O ten jde, když je plod vyhnán před sedmým měsícem těhotenství, kdy je obvykle ještě života neschopen (foetus immaturus). Po 7. měsíci je plod schopen žítí mimo tělo matky, ač ovšem pro přílišnou slabost vyžaduje mnoho péče; způsobení porodu v této době není *procuratio abortus*, nýbrž uspišením porodu.

Co do censury nezáleží na tom, v které době od početí do 7. měsíce byl plod vyhnán; neplatí staré rozlišování mezi foetus „animatus“ a „inanimatus“ (po 40 resp. 80 dnech).

Nenastává exkomunikace: když se při tělesném obcování užívá prostředků k zabránění početí, poněvadž početí ještě nenastalo; když se sémě hned po obcování na př. vyplachováním vyžene, poněvadž početí není ještě jisto; když se provede — třeba ještě hříšnější než *procuratio abortus* — embryotomie, kraniotomie a podobné operace, které již zralý plod v životě matky rozkouskují a po částech odstraňují,⁶⁾ poněvadž embryotomie nespádá do pojmu „abortus“; když se vyžene plod, který už před zákrokem byl mrtvý, třeba pachatel při svém činu ještě nevěděl, že je mrtvý; když se vyžene nějaká beztvárná hmota, která plodem není.

2. Aby potrat byl úmyslně způsoben.

Úmyslně působí potrat, kdo užívá příslušných prostředků s tím úmyslem, aby vyhnal plod; kdo tedy vyžene plod, jak říkají kanonisté, „*studio se et ex industria*“. Nerozhoduje při tom, jakých prostředků se užívá, zda léků, propíchnutí plodových blan, úrazu, otřesů tělesných nebo nervových atd.; rovněž nerozhoduje, kdo to dělá, zda matka sama či někdo jiný (bába, lékař).

Nepropadá tedy exkomunikaci, kdo těhotnou ženu ze zlosti, záští, žárlivosti atd. tak zbije, že tato potratí, třebaš bití to bylo těžkým hříchem a třebaš při tom i potrat předvídal, jen když ho nezamýšlel. Podobně nepropadá exkomunikaci matka, která si zavinila potrat zdviháním těžkých břemen, tancem, stahováním života atd., nekonala-li těchto skutků s tím úmyslem, aby vyhnala plod, byť i to předvíдалa a byť i tím těžce hřešila.

3. Aby potrat skutečně se stal.

Užitý prostředek musí tedy potrat skutečně způsobit a musí být jisto, že k potratu došlo následkem tohoto prostředku a ne snad spíše následkem jiné příčiny.

¹⁾ Cappello I. c. n. 273.

²⁾ Viz str. 18.

³⁾ Viz str. 19.

⁴⁾ Cappello I. c. n. 273.

⁵⁾ Chelodi I. c., n. 80, Cappello I. c. n. 388.

⁶⁾ Antonelli, *Medicina pastoralis*, I, str. 254 nn.

Nepadá tedy do exkomunikace: kdo užil vhodných prostředků k vyhnání plodu, ale potrat vzdor tomu nenastal; matka, která s úmyslem vyhnati plod užívala různých odvarů, příliš horkých koupelí, nemírně tančila, konala práce velmi namáhavé atd., která však v téže době bez tohoto úmyslu upadla nebo se něčeho velice ulekla a neví, zda potrat nastal následkem prostředků, kterých sama užívala, anebo následkem těch jiných příčin.¹⁾

Dále nepadá do exkomunikace, kdo užil prostředku ke způsobení potratu, ale dříve než tento nastal, svého skutku lituje a je z něho rozhřešen. Exkomunikace totiž nastává až effectu secuto; avšak v té době, kdy potrat skutečně nastane, je vinník rozhrěšením s Bohem a tím i s církví úplně smířen.²⁾

Při výkladu této censury nemůžeme se dnes řídit i knihami, které byly napsány v době před kodexové, poněvadž kodexem nastaly v této věci značné změny a to:

a) Před kodexem nebyla v zákoně výslovně uvedena matka; proto někteří kanonisté a moralisté na př. Lehmkuhl, Gury matku z censury vyjímali, kdežto nyní zákon praví: „*m a t r e n o n e x c e p t a*“.

b) Před kodexem platila v církevním právu zásada, že spolupůsobitelé při deliktu (*cooperatores*) padají do censury jen tehdy, když se zákon výslovně o nich zmiňuje; při *procuratio abortus* se však zákon o nich nezmiňoval, proto v příslušných knihách z té doby se dočteme, že do censury padá jen pachatel sám a mandantes, ne však ostatní *cooperantes sive physice sive moraliter*. V dnešním církevním právu však platí zásada, že do censury padají všichni spoluvinníci *p r i n c i p a l e s*, i když nejsou v zákoně výslovně jmenováni (c. 2231) t. j. i ti, kteří tak spolupůsobili, že bez jejich pozitivního účastenství, ať morálního (rozkazem, svedením, radou), ať fysického (fysickou pomocí, dodáním prostředků) by k deliktu nedošlo (c. 2209, § 1—3)³⁾

Dle dnešního práva tedy propadá censuře, jsou-li ovšem vyplněny tři shora uvedené podmínky:

a) matka, která sama si plod vyhnala anebo vyhnat dala. Když to však učinila z velikého strachu (*metus gravis*) před velikým zlem, o němž byla přesvědčena, že mu jinak nemůže ujít (na př. vyhnání z domu, vydědění, kruté bití, neobyčejná hanba), zhřešila sice těžce, ale do exkomunikace nepadla (dle c. 2229, § 3, 3°)⁴⁾;

b) kdo to poručil anebo hrozbami k tomu donutil na př. otec, manžel, svůdce;

c) kdo to provedl, na př. bába, lékař;

d) kdo jiný pozitivně spolupůsobil tak, že by bez jeho pomoci k tomu nedošlo, na př., kdo pomáhal radou, dodáním léku atd. za takových okolností, že by bez té rady, bez toho léku atd. potrat nebyl způsoben.⁵⁾

Nepadají však do censury spoluvinníci *n e g a t i v n í*, kteří zanedbávající svou povinnost tomu nezabránilí (*mutus, non impediens, non manifestans*) c. 2209, § 6 — a spoluvinníci *a c c e s s o r i i*, t. j. ti, kteří svou pomocí to učinili pouze snadnějším, ale i kdyby tak neučinili, přece by bylo k tomu došlo (c. 2209, § 4, 2231)⁶⁾.

Procurantes abortum, effectu secuto, jsou *i r r e g u l á r n í* (c. 985, 4°); *clerici praeterea deponantur* (c. 2350).

5. *Odpad od řehole*. „*Religiosus, apostata a religione, ipso iure incurrit in excommunicationem, proprio Superiori maiori vel, si religio sit laicalis aut non exempta, Ordinario loci, in quo commoratur, reservatam*“ (C. 2385).

¹⁾ Viz str. 20.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. 551, Cappello l. c. 2), n. 386, Vermeersch, Theologia moralis, II, n. 626.

³⁾ Viz str. 20.

⁴⁾ Viz str. 22, Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 551, Cappello l. c. 2), 385, 58, Noldin-Schönegger l. c. 92, Eichmann l. c., str. 176, Vermeersch: Theologia moralis II, n. 626, Cipollini l. c. 79. — *Contra* Sole l. c. n. 390.

⁵⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 551, Cappello l. c. 385, Noldin-Schönegger l. c. 92, Eichmann l. c., str. 177, Vermeersch, Theologia moralis II., n. 626.

⁶⁾ Viz str. 20.

Zákony proti odpadlým mnichům jsou skoro tak staré, jako mnišstvo samo. Už ve st. 5. objevují se v církvi východní i západní (syn. v Arles r. 443, konc. v Chalcedonu r. 451). Bonifác VIII. (1294—1303) stanovil na odpadlé mnichy exkomunikaci, která byla konstitucí „Apostol. Sedis“ zrušena, kodexem však opět zavedena.

Odpadlíkem od řehole je řeholník (řeholnice, c. 490), který už složil věčné sliby slavné nebo jednoduché, v řádu nebo v kongregaci (c. 488, 7°) a zdržuje se bez dovolení mimo klášter s úmyslem už se tam nevrátit (c. 644, § 1).

Kdo opustí bez dovolení klášter s úmyslem zase se tam vrátit, není apostata a religione, nýbrž fugitivus (c. 644, § 3), a není na něj stanovena exkomunikace, nýbrž jiné tresty (c. 2386). Kdo složil jen dočasné sliby a nedovoleně opustí klášter s úmyslem už se tam nevrátit, není ani apostata, ani fugitivus.

Jen odpadlík od řehole je stížen exkomunikací; nepropadá jí však vždy hned tím okamžikem, ve kterém začíná dlít nedovoleně mimo klášter, nýbrž teprve tehdy, až jeho úmysl už se nevrátit stane se zevně patrným, poněvadž censury stíhají jen crimen externum.¹⁾

Úmysl ten stává se zevně patrným slovy nebo skutky odpadlíka na př. tím, že si našel světské zaměstnání, utekl s osobou druhého pohlaví, dal se oddat atd. anebo tím, že do měsíce od té doby, kdy utekl z kláštera nebo kdy vypršela jeho dovolená, ani se nevrátil, ani nedal svému představenému zprávu, že se chce vrátit (c. 644, § 2).

Patřil-li odpadlík ke kněžskému řádu exemptnímu (t. j. řádu, v němž většina členů je kněžími a který je vyňat z pravomoci místního biskupa, c. 488, 2°, 4°), je exkomunikace rezervována vrchnímu řádovému představenému (generálovi, provinciálovi, opatovi c. 488, 8°); jde-li o řád laický (= v němž většina členů není kněžími) nebo o řád neexemptní, je rezervována biskupovi místa, kde se pachatel zdržuje (c. 2385).

Odpadlík od řehole je kromě exkomunikace stížen též jinými tresty, jako vyloučením ab actibus legitimis ecclesiasticis²⁾, ztrátou privilegií svého řádu a j. dle kan. 2385. Odpadl-li nejen od řehole, nýbrž i od víry, utekl-li s osobou druhého pohlaví, dal-li se oddat, je tím samým z řádu propuštěn (c. 646).

6. *Manželství osob řeholních s jednoduchými sliby.* „Professi votorum simplicium perpetuorum tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere „praesumentes“ (c. 2388, § 2).

Tato teprve kodexem zavedená censura stíhá osobu řeholní, složivší věčné jednoduché sliby a uzavírající manželství, jakož i toho, kdo s ní manželství uzavírá; nedovolené toto manželství je však platné, poněvadž zde jde jen o překážku zakazující (imp. impediens, c. 1058, § 1³⁾). Pro další výklad této censury platí uvedené na str. 38.

Slibů pouze dočasných se tato censura netýká.

Řeholník složivší slavné sliby, attentans matrimonium, propadá těžší exkomunikaci, totiž exk. Apost. Stolicí prostě vyhrazené.⁴⁾

E) *Excommunicationes nemini reservatae.*

Je jich pět.

1. *Nedovolené vydávání Písma sv.* „Auctores et editores, qui sine debita licentia sacrarum Scripturarum libros vel earum adnotationes aut commentarios imprimi curant“ (c. 2318, § 2).

Písmo sv., poznámky k němu a komentáře se nesmí vydávat bez církevního povolení, které po předběžné censuře dává ordinarius autora nebo ordinarius, kde se kniha tiskne anebo vydává; pro řeholníky je nutno též povolení jejich vrchního představeného (c. 1385, § 1, 1°, § 2, § 3, c. 1391). Zákon tento platí pro originál,

¹⁾ Viz stl. 17., Vermeersch-Creusen III. l. c. 589, Cappello l. c. ²⁾, n. 390.

²⁾ G. 2256, 22, viz str. 10.

³⁾ U Jesuitů je však i jednoduchý slib čistoty překážkou zrušující (imp. irritans).

⁴⁾ Viz str. 38.

překlady nové i staré, celé Písmo sv. i jednotlivé jeho knihy; pro poznámky i když jsou krátké a slovně vyňaté ze sv. Otců a aprobovaných knih, pro komentáře, mají-li takový rozsah, že jsou knihou a ne jen sešitkem.¹⁾

Censuře propadá jen spisovatel („auctores“) a nakladatel („editores“), ne však majitel tiskárny, není-li ovšem sám nakladatelem, ani jeho dělníci²⁾ a to hned, jakmile knihu tisknou.³⁾

2. *Vynucení církevního pohřbu.* „Qui „ausi fuerint“ mandare seu cogere tradidit ecclesiasticae sepulturae infideles, apostatas a fide, vel haereticos, schismaticos, aliosve sive excommunicatos sive interdictos contra praescriptum can. 1240, § 1.“ (c. 2339.)

Kan. 1239, § 1 a 1240, § 1 uvádí všechny, kteří nemají církevního pohřbu. Jeho vynucení není však u všech v těchto dvou kanonech uvedených trestáno censurou, nýbrž jen, jde-li o pohřeb:

a) nepokřtěného;

b) bez známek lítosti zemřevšího: notoricky známého odpadlíka (i když i do žádné sekty nevstoupil), příslušníka sekty heretické nebo schismatické a post sententiam exkomunikovaného nebo interdiktém stíženého.

Censuře propadá, kdo svou veřejnou, úřední mocí (na př. okresní hejtman, starosta, patron) rozkazem („mandare“), násilím nebo strachem („cogere“) církevní pohřeb takového vynutí, a to i v tom případě, když pohřeb ten záleží jen v uložení do země k tomu účelu posvěcené, tedy na posvěceném hřbitově nebo v posvěceném hrobě na neposvěceném hřbitově obecním, a ostatní obřady se nekonají.⁴⁾ Censura nastává jen, dojde-li skutečně k pohřbu.

Exkomunikaci nepropadají

osoby s o k r o m ě,⁵⁾ které takový pohřeb vynutí;

kdo takového pohřbu nedosáhnou rozkazem nebo nucením, nýbrž prosbami, přemlouváním, podplácením a j.;

kdo takového pohřbu nevynutí úplně svobodně („ausi fuerint“!), nýbrž proto, že svým úřadem jsou povinni dbáti, aby byl proveden světský zákon to předpisující (jako na př. náš interkonfes. zákon ze dne 23. IV., 1925 Sb. z. a n. č. 96, § 10 zakazuje odepřít jinověrci pohřeb na posvěceném hřbitově v běžné řadě hrobů, nemají-li jinověrci ti v oné osadě vlastního hřbitova ani zvláštního oddělení se souhlasem okres. správy polit. na katol. hřbitově zřízeného, anebo v rodinném hrobě,⁶⁾ i když tam mají svůj hřbitov nebo tak zřízené oddělení);

kdo z donucení takové pohřbívají;

kdo k takovému pohřbu pomáhají, na př. hrobař, a kdo se ho zúčastní.

Kdo však s v o b o d ě, t. j. bez donucení anebo bez nátlaku zákona státního osoby výše uvedené církevně pohřbí, padají eo ipso do interdiktu ab ingressu Ecclesiae reservovanému ordinariovi (c. 2339).

3. *Protiprávní zcizení církevního jmění.* „Quod si beneplacitum apostolicum, in memoratis canonibus (534, § 1 et 1532) praescriptum (sc. si agatur de alienandis bonis ecclesiasticis pretiosis vel excedentibus valorem 30.000 libellarum seu francorum), fuerit „scienter“ praetermissum, omnes quovis modo reos sive dando sive recipiendo sive consensum praebendo manet praeterea (= praeter alias

¹⁾ Viz str. 25.

²⁾ Konst. „Officiorum ac munerum“, 25. led. 1897.

³⁾ Ne tedy až je kniha vyložena k prodeji, poněvadž zákon zde nepraví: „opere publici iuris facto“, jak to praví o knihách apostatů atd. — viz str. 30.

⁴⁾ Viz str. 11; Vermeersch-Creusen l. c. III, u. 538, Sole l. c., n. 367, Noldin-Schönneger l. c. n. 97, Prümmer l. c., n. 594, Cippolini l. c., n. 85. — Naproti tomu kromě uložení do posvěcené země i ostatní obřady dle kan. 1204. žádají: Cappello l. c.²⁾, n. 401, Eichmann l. c., str. 158. a částečně Chelodi l. c. n. 73.

⁵⁾ V tom souhlasí všichni v poznámce ³⁾ uvedení mimo Vermeersch-Creusen l. c. III, n. 538.

⁶⁾ Pod pojmem slova „rodinný hrob“ dlužno vyrozumívati místo zakoupené rodinou trvalé, t. j. až do konce trvání hřbitova bez ohledu na to, zda rodinný hrob je uvnitř vyzděný či nikoliv viz Věstník jedn. duch. r. 1928, str. 42.

poenas) excommunicatio latae sententiae nemini reservata“ (c. 2347, 3°).

Jmění církevní¹⁾ je jmění patřící církevním právnickým osobám (c. 1497, § 199, 100) na př. kostelu a jeho fondům, semináři, klášteru, zbožným spolkům, jsou-li kanonicky zřízeny (c. 531, 691). Jsou-li však zbožné spolky (bez zřizovacího dekretu) církevně jen schváleny, nejsou právnickými osobami (c. 708) atd.

Aby církevní jmění nebylo poškozováno přílišnou štedrostí, neprozíravostí a nedbalostí, stanovil Pavel II. konstitucí „Ambitiosae“ (r. 1468) exkomunikaci na ty, kteří je bez dovolení papežského zcizí, zastaví, dluhy nebo jinak zatíží, jde-li o jmění značné ceny. Exkomunikace tato byla potvrzena Tridentinem (sess. 25, cap. 11. de ref.), konstitucí „Apost. Sedis“ i kodexem. Kodex však se již neodvolává na konst. „Ambitiosae“, jak to činila konst. „Apost. Sedis“, a proto nelze se dnes při výkladu této exkomunikace ve všem řídití autory předkodexovými.²⁾

Dle dnešního práva (c. 534, 1532) je ke transakcím církevního jmění nutno povolení papežské („beneplacitum apostolicum“) ve dvou případech a to, jde-li:

a) o věci vzácné („res pretiosae“), t. j. dle c. 1497, § 2 o věci, které mají cenu aspoň 1000 zlatých³⁾ lir nebo franků (= asi 6000 Kč) pro své umění na př. obraz, pro svůj význam historický na př. staré rukopisy anebo mimo to⁴⁾ i pro látku, z níž jsou zhotoveny na př. umělecký nebo starobylý kalich ze zlata;

b) o věci, které mají vyšší cenu než 30.000 zlatých⁵⁾ lir nebo franků (= asi 180.000 Kč) a nepodléhají rychlé zkáze („quae servando servari possunt“, c. 1530, § 1), jaké podléhají na př. polní plodiny.

Bez povolení papežského je při těchto věcech zakázána a neplatná (c. 534, 1530, § 1, 3°, 1533, 2347) každá smlouva, kterou se právo vlastnické nebo užitkové na jiného přenáší, zmenšuje nebo zatěžuje, tedy prodej, darování, výměna, vydání za účelem zaplacení, dání v zástavu, udělení dluhu (c. 1538, § 1), pronájem na delší dobu než 9 let (1541, § 2, 1°) — je-li dluh nebo roční nájemné nad 30.000 lir nebo fr.⁶⁾ — a j.

Pod trestem exkomunikace však nejsou při opomenutí papežského povolení zakázány všechny tyto smlouvy, nýbrž jen zcizení (alienatio) ve vlastním smyslu, t. j. přenesení práva vlastnického na jiného, tedy prodej, darování, výměna, vydání za účelem zaplacení.⁷⁾

Exkomunikace stihá: reos dando, t. j. správce církevního jmění, který toto jmění vydává jiným; reos recipiendo, t. j. toho, kdo církv. jmění získává (kupuje, dostává), reos consensum praebendo, t. j. ty, jejichž souhlas byl k zcizení nutný (církevní představený, farář, ostatní správcové církv. jmění). Omlouvá od censury nevědomost i crassa seu supina a každé zmenšení svobody („scienter“), jaké je na př. u toho, kdo církevní jmění vydává nebo s jeho zcizením souhlasí pod nátlakem zákona o pozemkové reformě. Kromě exkomunikace má býti vinník potrestán ještě jinými tresty dle c. 2347, 2° na př. zbavením úřadu, suspensí, ztrátou práva patronátního, dvojnásobnou náhradou škody.

4. *Donucení k duchovnímu nebo řeholnímu stavu.* „Omnes, qualibet etiam dignitate fulgentes, qui quoquo modo cogant sive virum ad statum clericalem amplectendum, sine virum aut

¹⁾ Viz str. 37.

²⁾ Cappello l. c.²⁾, nn. 404, 416, Chelodi l. c. n. 79, nota 4.

³⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II, n. 819, Cappello l. c.²⁾, n. 407, Chelodi l. c. n. 79, nota 7.

⁴⁾ Chelodi l. c. n. 79, nota 7.

⁵⁾ Vermeersch-Creusen l. c. I. n. 607, II 854, Cappello l. c.²⁾ n. 408.

⁶⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II n. 862.

⁷⁾ Cappello l. c.²⁾ n. 410, Chelodi l. c. n. 79, Eichmann l. c. str. 174. Kanon 2347 neodvolává se totiž na kan. 1533, který mluví o všech majetkových smlouvách, které by mohly církev majetkově poškodit, nýbrž na kan. 534 a 1532, kde se mluví je o alienatio ve vlastním (užším) smyslu.

mulierem ad religionem ingrediendam vel ad emittendam religiosam professionem tam sollemnem quam simplicem, tam perpetuam quam temporariam.“ (c. 2352).

Církev sv. vždy si přála, aby do stavu duchovního a řeholního svobodně vstupovali jen povolání od Boha. Kan. 2352 chrání této svobody stíhaje exkomunikací ty, kteří hrozbami, hádkami atd., zkrátka vážným strachem (*metus gravis*) přinutí někoho k přijetí tonsury, ke vstupu do noviciátu nebo ke složení slibů věčných nebo dočasných, slavných nebo jednoduchých v mužském nebo ženském řádě nebo kongregaci.¹⁾ Censura nastává až *effectu secuto*. Vynucený vstup do noviciátu a vynucená profes jsou ipso facto neplatny (c. 542, 1°; 572, 4°). Nepodléhá censuře pouhá rada, přemlouvání, mírné prosby ani donucení jen ke vstupu do kněžského semináře nebo kláštera, jestli takto donucený za pobytu v semináři nebo klášteře svůj původní odpor změnil a svobodně ze své vůle přijme tonsuru, vstoupí do noviciátu nebo složí profes.

5. *Neudání pro sollicitatio*. „Fidelis, qui „*scienter*“ omiserit eum a quo sollicitatus fuerit, intra mensem denuntiare contra praescriptum can. 904, incurrit in excommunicationem latae sententiae nemini reservatam, non absolvendus nisi postquam obligationi satisfecerit aut se satisfacturum serio promiserit“ (c. 2368, § 2).

C. 904. předpisuje: „Ad normam constitutionum apostolicarum et nominatim constitutionis Benedicti XIV *Sacramentum Poenitentiae*, 1 Jun. 1741, debet poenitens sacerdotem, reum delicti sollicitationis in confessione, intra mensem denuntiare loci Ordinario, vel Sacrae Congregationi S. Officii; et confessarius debet, graviter onerata eius conscientia, de hoc onere poenitentem monere.“

Konstituce Benedikta XIV. „*Sacramentum Poenitentiae*“ chrání svátosti pokání, aby se v rukou hříšného udíleče nestala z prostředku spásy prostředkem zkázy; trestá totiž klatbou a odnětím jurisdikce confessarium absolventem proprium complicem in peccato turpi²⁾ a stanoví povinnost udat confessarium sollicitantem. Contra confessarium sollicitantem přísně zakročil již Pius IV. konst. „Cum sicut nuper“ (1561), platnou jen pro Španělsko. Řehoř XV. konst. „Universi gregis“ (1622) ustanovení toto rozšířil na celou církev a sv. Officium 16 dekrety a dvěma instrukcemi konstituce apoštolské obšírněji vysvětlilo a předepsalo návod k jejich provádění. Pius IX. konst. „Apostolicae Sedis“ (1869) stanovil klatbu na ty, kteří během měsíce confessarium sollicitantem neudají. Kodex tuto exkomunikaci podržel, ale jasněji a mírněji stíhá ji jen penitenta, který „*scienter*“ neučiní do měsíce tohoto udání.

V čem záleží *delictum sollicitationis (ad turpia)*? Sollicitace dopouští se confessarius, který in confessione nebo aspoň v blízkém vztahu ad confessionem svádí svého penitenta k těžkému hříchu contra sextum.

Miní se tu penitent jakýkoliv (žena, muž, dítě), a nerozhoduje, zda confessarius svádí jej samého nebo jeho vědomým prostřednictvím osobu jinou, zda to činí pro sebe sama nebo pro někoho jiného.

Těžkým hříchem contra sextum není jen copula carnalis, nýbrž mohou jím být i myšlenky a žádosti, řeči, pohledy, tactus, oscula, amplexus; svádění ke kterémukoliv z těchto hříchů, je-li to peccatum grave, spadá pod pojem sollicitace.

¹⁾ Od dob Tridentina (sess. 25, cap. 18 de ref.) do kodexu platila exkomunikace jen pro ty, kteří přinutí ženu ke vstupu do kláštera nebo k profesi, ale mimo to též pro ty, kteří zabrání vstupu do kláštera nebo profesi.

Kodex však rozšířil exkomunikaci i na ty, kteří přinutí muže k stavu řeholnímu nebo duchovnímu, kdežto exkomunikaci na zabraňující tomu zrušil. Kan. 971. však zakazuje (bez censury) někoho schopného od stavu duchovního odvracet („Nefas est quemquam, quovis modo, ob quamlibet rationem, ad statum clericalem cogere, vel canonice idoneum ab eodem avertere“).

²⁾ Viz str. 24.

Sollicitace se může stát různým způsobem a to: a) Slovy: když confessarius penitenta ad peccatum turpe přemlouvá; když se s ním domlouvá a radí, kdy a kde se sejdou ke hříchu, byť to i bylo třeba jen k těžce hříšným pohledům nebo dotykům; když in confessione nebo v blízkém vztahu ad confessionem ještě nesvádí, nýbrž ke svádění tomu jen úvod činí („sollicitatio inchoata“), na př. pozve-li penitenta na určité místo, třeba k sobě do bytu, nebo ptá-li se ho, kdy je sám doma, a při sejítí se stane se patrným, že to učinil jen za účelem sollicitace; když s penitentem vede těžce hříšné nečisté řeči i bez úmyslu je j s v á d ě t, nýbrž jen s úmyslem propriae libidini indulgendi, poněvadž takovéto řeči samy sebou penitenta ad turpia provocant, na př. kdyby se jej bez potřeby vyptával na ohavné jednotlivosti hříchu nebo se o nich zbytečně šířil; nenastává však delikt sollicitace, když confessarius zabíhá do podobných podrobností zbytečně sice, ale bez úmyslu své vlastní hříšné záliby, nýbrž jen ze všetečnosti nebo nerozvážnosti. Jest tedy i z tohoto důvodu třeba veliké opatrnosti a jemnosti při kladení nutných otázek a při dávání potřebného poučení.

b) Skutky: tactibus, amplexibus atd., znameními, posuňky, podaným psaním, obsahujícím sollicitaci.

Delikt nastává i v tom případě, když penitent nesouhlasí a nedá se svést (— není tedy k sollicitaci třeba hříchu obapolného, peccatum ex utraque parte i. e. ex parte et confessarii et poenitentis, jako je tomu při absolutio complicis¹⁾ —); nastává také, když sollicitace nevycházela od confessaria, nýbrž penitent sám začal a confessarius s tím souhlasil²⁾ a svůj souhlas dal nějakým způsobem najevo, na př. špatné skutky penitentovy (tactus, amplexus etc.) připustil, jeho svůdné řeči delší chvíli trpěl a v nich pokračoval.

Aby vznikla povinnost udání, musí sollicitace být spáchána in confessione nebo v blízkém vztahu ad confessionem. In confessione, t. j. v době od požehnání do absoluce — i kdyby confessio nebyla ukončena na př. proto, že by penitent z rozhořčení nad sollicitací confessionem přerušil a odešel. Blízký vztah ad confessionem je dle konstituce „Sacramentum Poenitentiae“, když se sollicitace děje:

buď bezprostředně a nte vel post confessionem, t. j. když penitent přiklekl ad confessionale (ante confessionem, která po sollicitaci následuje³⁾ nebo když post confessionem přichází políbit štolu,

buď u příležitosti (occasione) confessionis t. j. když penitent žádá confessionem tím, že přiklekne ad confessionale a hned je sollicitován, takže ke zpovědi nedojde; nebo když penitent mimo confessionale žádá svou⁴⁾ zpověď, která se má stát hned⁵⁾ (— ne snad až druhý den —) a je při té příležitosti místo vyzpovídání sollicitován,

buď předstíráním (praetextu) confessionis, t. j. když se confessarius klamně odvolává na zpověď, aby mohl sollicitovat na př. pod záminkou confessionis tu osobu navštíví nebo k sobě zavolá nebo přijde ad aegrotam s úmyslem ji svádět a řekne příbuzným, aby je odtud odstranil, se velle ejus confessionem audire, a po jejich odchodu aegrotam sollicitat,

buď simulováním confessionis na místě určeném ke zpovídání (totiž in confessionali, t. j. v obvyklé zpovědnici, nebo in loco ad confessiones audiendas destinato, t. j. na místě, které sice nemá tvaru zpovědnice, ale pravidelně se tam koná zpověď na př. nahluchlých, nebo in loco ad confessionem hic et nunc electo, t. j. na místě, které není trvale, nýbrž jen pro určitou dobu, na př. pro dobu velikého návalu, misií atd. pro zpověď vyvoleno), když se tam bez konání zpovědi děje sollicitace, ale oba, confessarius i penitent, zevně se tak chovají, jako by se dala zpověď.

¹⁾ Viz str. 24.

²⁾ Instr. S. Offic. 20. II. 1866.

³⁾ Kdyby zpověď nenásledovala, nebyla by to sollicitatis ante confessionem, nýbrž occasione confessionis.

⁴⁾ Nenastává delikt, když je sollicitován ten, kdo žádá o zpověď jiného e. g. si mater in domo parochi petat confessionem pro filia infirma, et ab illo sollicitetur, nebo když se sollicitace stane u příležitosti zpovědi jiné osoby e. g. si confessarius, vocatus ad excipendam confessionem Agnetis, huius confessionis occasione sollicitet sororem Mariam — Cappello, De sacramentis II., n. 680, 688.

⁵⁾ S. offic. 11. II. 1661.

K tomu, aby vznikla povinnost udat confessarium sollicitantem, je tedy třeba čtyř podmínek a to:

a) aby se stala sollicitace k těžkému hříchu contra sextum, ne k hříchům jiným, byť byly sebe těžšími.

b) aby sollicitace byla jistá, aby totiž byly jistými skutky i slova confessarii a mimo to, aby bylo jisto, že v těch skutcích nebo slovech je skutečná sollicitace obsažena; confessarius nesmí být o svou dobrou pověst připraven, není-li delikt úplně jistým,

c) aby sollicitace byla těžkým hříchem nejen vnitřním, nýbrž i zevním, a tím je, když slova nebo skutky, jimiž se sollicituje, jsou už samy o sobě těžce hříšny, anebo v případě, že jsou samy o sobě indiferentní nebo lehce hříšny, směřují-li k těžkému hříchu zevnímu;¹⁾ mohouť zajisté i skutky zevně jen lehce hříšné (e. g. tactus leviter inhonesti) nebo na pohled nevinná slova (na př. pozvání do bytu) míti za účel sváděti k těžkému hříchu,

d) aby sollicitace se stala in confessione nebo v blízkém vztahu ad confessionem; nespadá tedy sem, kdyby se stala při jiných příležitostech, na př. při posledním pomazání.

Povinnost a způsob udání. K ochraně svátosti pokání a pro spásu duší stanoví církevní zákony přísnou povinnost udání („obligatio denuntiandi“) u církevní vrchnosti confessarium sollicitantem, který právě popsáním způsobem „se stává z nebeského lékaře pekelným travičem“ (Řehoř XV.).²⁾

K udání tomu jsou zavázáni:

a) persona sollicitata pod těžkým hříchem a pod trestem exkomunikace, které propadne, neučiní-li udání do měsíce ode dne, kdy se o této povinnosti dozvěděla nebo kdy přestala příčina od udání omlouvající. Je zavázána k udání, i když už někdo jiný je učinil, poněvadž mnoho záleží na tom, aby týž delikt byl potvrzen novým svědectvím; dále i v tom případě, že se sollicitací souhlasila nebo sama s ní začala, b) každý jiný, kdo se o sollicitaci jistě dozvěděl,³⁾ pod těžkým hříchem, ale bez trestu exkomunikace; kdo tedy sollicitaci sám viděl nebo slyšel nebo komu to sdělila věrohodná osoba. Není však k udání zavázán, kdo se o tom dozvěděl pod úředním⁴⁾ tajemstvím (kněz, který byl tázán o radu), dále kdo nebyl bezprostředním svědkem sollicitace, nýbrž o ní jen slyšel, jestli udání učinil již ten, kdo mu to vypravoval.⁵⁾

Povinnost udání je i v tom případě, že sollicitace se stala už před dlouhou dobou; že zůstala naprosto tajnou; že confessarius se odstěhoval do vzdálené krajiny, že se už sám udal nebo že se už polepšil,⁶⁾ (není-li toto polepšení mimořádně veliké a jisté).

O povinnosti udání omlouvá

a) strach před velikou škodou na pověsti, statku nebo snad i životě, hrozíci udávajícímu nebo jeho nejbližším příbuzným, na př. ztráta chleba, ztráta velikého a nutného dobrodince;

b) nemožnost osobně jíti k biskupovi a současně nemožnost psaní, leč by zpovědník, kterému se osoba k udání zavázaná zpovídá, sám to chtěl jejím jménem učiniti, což však obyčejně není radno pro nebezpečí omylu a pomluvy;⁷⁾

¹⁾ Cappello, De sacramentis II. n. 668, Vermeersch, Theol. mor. III., n. 605, Vermeersch-Creusen I. c. II., n. 189.

²⁾ Zákon církevní předpisuje udat jen confessarium verum, tedy sacerdotem (c. 904), ne však laika nebo nižšího klerika, který se podvodně za zpovědníka vydával. Avšak k udání takového podvodníka může zavazovat zákon přirouzený, aby v zájmu obecného dobra byla potrestána jeho zloba, která zneužívá svátosti a věřící kazí.

³⁾ C. 904 sice výslovně mluví jen o povinnosti osoby sollicitované, ale při tom se oavolává „ad normam constitutionum apostolicarum“, z nichž zvláště dekret sv. Officia 3. I. 1632 zdůrazňuje povinnost udání i u jiných osob; také praxe sv. Officia a sv. Poenitentiarie po kodexu totéž potvrzuje — Cappello, De Sacram. II. n. 695.

⁴⁾ Cappello, De Sacramentis, II., n. 694.

⁵⁾ Vermeersch, Theol. mor. III., n. 607.

⁶⁾ S. Offic., 26. VII., 1628.

⁷⁾ Vermeersch-Creusen I. c. II. n. 191. — Zpovědník by si v tom případě dal vše mimo zpověď vypravovat a přísne potvrdit; po jménu confessarii sollicitantis však by se netázal, nýbrž vyžádal by si je na zapečetěném lístku, který by přiložil k dopisu biskupovi.

c) *s m r t confessarii sollicitantis*;

d) *probabiliter a jen v případě, že se nestalo veřejné pohoršení: úplné a jisté polepšení confessarii sollicitantis, dokázané více lety tak ctnostného života, že je vyloučen nový pád,¹⁾ nebo jeho jistá a trvalá nemožnost z povídání, na př. protože úplně a trvale ohluchl, že je nezhojitelnou smrtelnou nemocí upoután na lůžko.²⁾*

Morální nebo fysická nemožnost, uvedená sub a) a b), omlouvá od udání jen po tu dobu, po kterou trvá; tak na př. nemožnost jíti k biskupovi může přestati, když biskup dlí v dotyčné farnosti za účelem visitace. Neomlouvá však stud před udáním, a to ani v tom případě, že penitent se sollicitací souhlasil (po svém souhlase nesmí býti při udání tázán, a prozradí-li jej sám, nesmí to býti v aktu zapsáno). Také neomlouvá obava, že se snad udaný bude na penitenta zlobiti (sotva se dozví, kdo udání učinil, poněvadž se to při soudním vyšetřování neprozradí, a mimo to vinník bývá obyčejně předvolán teprve až po třetím udání).

Co do způsobu udání má se toto státi u biskupa a místa, kde se persona sollicitata zdržuje, nebo u sv. Officia. Má býti učiněno ve formě soudní, t. j. osobně a ústně před biskupem (resp. před jeho delegátem) a knězem, který koná při tom úřad notáře, nebo (s povolením biskupa nebo sv. Officia) pouze před zpovědníkem nebo jiným knězem k tomu delegovaným (bez notáře). Udání s o k r o m ý m d o p i s e m, ve kterém je popsáno faktum i okolnosti sollicitace a udáno jméno i adresa odesilatele a confessarii sollicitantis, není sice udáním soudním, nýbrž jen úvodem a cestou k němu, ale zatím stačí, a penitent, pošle-li dopis tento do měsíce, může bez obavy před klatbou a bez výčitek svědomí klidně očekávati, až jej biskup, uzná-li to za vhodné, zavolá k udání ve formě soudní.³⁾ Udání dopisem anonymním ovšem nestačí k vyplnění povinnosti.

Z p o v ě d n í k (jiný, ne však confes. sollicitans), který z vyznání penitentova sezná, že má před sebou personam sollicitatam, má p ř í s n o u p o v i n n o s t („graviter onerata eius conscientia“, c. 904) p o u č i t i j í⁴⁾ o p o v i n n o s t i udání, o trestu exkomunikace, nebude-li povinnost ta do měsíce vyplněna, a o způsobu, jakým má udání učinit, a to i v t o m p ř í p a d ě, když je jen málo naděje, že poslechně⁵⁾. Nezmíní se však o této povinnosti a ponechá osobu sollicitovanou in bona fide: je-li nebezpečně nemocna, aby ji v případě neuposlechnutí nevystavil nebezpečí zavržení; jestli ve své prostoduchosti sollicitaci nerozuměla a a n i p o z d ě j i j í n e p o r o z u m ě l a, aby poučením nebyla pohoršena; pozná-li zpovědník už z vyznání, že jsou tu příčiny, pro něž povinnost udání ne snad jen na nějakou dobu, nýbrž trvale přestává (nemá však připustit, aby penitent udal jméno confessarii sollicitantis, tím méně se smí sám po něm tázat — sr. c. 888, § 2).

Penitent, který ví o své povinnosti a nemá příčiny, která by ho od ní omlouvala, a dosud udání neučinil a ani nechce aspoň vážně slíbiti, že je učiní, nemůže býti pro nedostatek dispense absolvován.

C o n f e s s a r i u s s o l l i c i t a n s není povinen personam a se sollicitatam p o u č i t o povinnosti udání, kdyby snad zase přišla k němu ke zpovědi (— avšak není pro něho ani radno ani slušno confessionem eius excipere a mimo to mohlo by zde býti nebezpečí absolutionis complicitis! —); také není povinen s á m s e b e u d a t, ale velice si tím může prospět, učiní-li to: ujde tak velikým trestům, které by ho v případě udání a usvědčení stihly, a dostane místo nich jen přiměřené napomenutí a pokání; nebude jinak trestán, byť i později na něho přišlo udání téhož případu.⁶⁾

¹⁾ Vermeersch, Theol. mor. III, n. 607, Cappello, De sacramentis II. n. 691, 705, kde jsou uvedeni pro tuto sentenci: sv. Alfons, Berardi, D'Annibale, Génicot-Salsmans, Arregui.

²⁾ Cappello, De Sacram. II. n. 692.

³⁾ Cappello, De sacram. II. n. 701.

⁴⁾ Zpovědník není zavázán zákonem církevním poučit jiné, kteří o sollicitaci vědí, ale sami nebyli sollicitováni. Nebyl k tomu zavázán před kodexem, a kodex této povinnosti nezavádí, mluvě v c. 2368, § 2 o věřícím s o l l i c i t o v a n ě m, a ne o jiném, a zmiňuje se výslovně jen o onom udání, které přikazuje c. 904 — Cappello, De Sacram. II. n. 705.

⁵⁾ S. Offic., 20. II. 1866.

⁶⁾ S. Offic., 20. II. 1866.

Tresty. Osoba sollicitovaná, která ví, že je pod trestem exkomunikace zavázána nejdéle do měsíce učiniti udání, a vědomě a dobrovolně udání neučiní, propadá exkomunikaci po uplynutí měsíce ode dne, kdy se o této své povinnosti dozvěděla anebo kdy přestala překážka, činící udání nemožným nebo obtížným. Zákon praví: „qui scienter omiserit denuntiare“ (c. 2368, § 2), a proto omlouvá od censury každé zmenšení svobody, tedy i příčiny, které nestačí k omluvení od povinnosti a tudíž ani k udělení absoluce, na př. stud nebo metus levis. Nedospělý (= před dokonáním 14. rokem) je sice též zavázán k udání, ale pod censurou teprve po dokončení 14. roku. Exkomunikace není nikomu rezervována, a proto může z ní každý zpovědník absolvovati, jestli penitent udání už učinil anebo jestli v případě, že okamžité vyplnění této povinnosti je nemožno, aspoň vážně slíbil, že ji vyplní, až překážka přestane.¹⁾ Zákon nepředpisuje slibu stvrzeného přísahou, nýbrž jen vážný slib.

Confessarius sollicitans dle c. 2368, § 1 „suspendatur a celebratione Missae et ab audiendis sacramentalibus confessionibus (— od těchto někdy i trvale! —), privetur omnibus beneficiis, dignitatibus.“ Ale všechny tyto přísné tresty jsou *ferendae sententiae*, a proto ho může při náležitém dispositi každý zpovědník z hříchu sollicitace absolvovati,²⁾ s napomenutím ovšem, „ne personae sollicitatae, etsi ipsa complex non fuerit,³⁾ amplius confessiones excipiat tum propter magnam rei indecentiam, tum propter periculum relabendi.⁴⁾ Také mu tyto tresty nehrozí hned při prvním udání. Sv. Officium⁵⁾ postupuje totiž s velikou opatrností, poněvadž obviněný, vázán jsa sigillem a nemaje pro sebe svědků, těžko se může hájiti. Proto dává při prvním a druhém udání věrohodnost tohoto biskupem vyšetřiti a udaného napomenouti nebo pozorovat jako podezřelého z deliktu, před soud však jej dá předvolati obyčejně teprve tehdy, až došlo třetí udání. Jen v tom případě, že už první nebo druhé udání činí delikt úplně jistým, bývá soud zaveden dříve.⁶⁾

Postup ve zpovědi. Zpovědníku, kterému byl vyznán případ sollicitace, je třeba veliké opatrnosti a obezřetnosti. Zkoumá především, zda osoba, která říká, že byla sollicitována, zasluhuje víry, zda snad její tvrzení nevychází ze zášti a pomstychtivosti, zda snad to není osoba hystericky založená, která nezávadné a nutné, ale jí nepříjemné otázky, napomenutí a poučení považuje ve své přepjatosti za útok. Zvláště je podezřelo, je-li sama od sebe ochotna k udání. Pochybuje-li o její věrohodnosti, vážně jí připomene velikost zločinu křivého udání a těžký trest klatby, papeži zvláště rezervované,⁷⁾ na ně stanovený.

Zkoumá dále, zda jsou zde všechny podmínky, které činí povinnost udání jistou; nesmí se však při tom ptáti po jméně confessarii sollicitantis. Nemůže-li si o této věci hned učiniti úsudku, pozve penitenta na jiný den. Nemůže-li tento opět přijíti (třeba odcestuje), aspoň mu připomene povinnost o této věci mluvit s jiným zpovědníkem a jeho poslechnouti. Necítí-li se povoláním k rozřešení tohoto případu, může též penitenta odeslati k jinému, zkušenějšímu zpovědníkovi⁸⁾. Je-li penitent ochoten opět přijíti, po případě jinému zpovědníkovi věc vyznati a poslechnouti toho, co bude pak rozhodnuto, a též jinak disponován, rozhřeší jej, zvláště jestli rozhřešení potřebuje (nemůže třeba sine infamia vynechat sv. přijímání).

Je-li po zralé úvaze sollicitace pochybnou, neuloží penitentovi udání, je-li však jistou, napomeneme jej o povinnosti udání.

Zdráhá-li se penitent udání učiniti, zepťá se ho po příčině. Zjistí-li, že je zde skutečně příčina od udání aspoň teď omlouvající, napomeneme jej, aby učinil udání, až příčina ta pomine; slíbí-li tak učiniti, absolvuje jej.

¹⁾ Cappello, De Sacram. II. n. 708.

²⁾ Ovšem předpokládá se, že se nedopustil kromě sollicitace též absoluce *complicis* (viz str. 24).

³⁾ Osoba sollicitovaná není *complex*, když nesouhlasila anebo když se aspoň nedopustila těžkého hříchu zevního (řeči, *aspectus*, *tactus* etc.). Viz str. 24.

⁴⁾ Noldin, Theol. mor. III. n. 391.

⁵⁾ Instrukce 20. II. 1866.

⁶⁾ Cappello, De Sacram. II., n. 718. Vermeersch-Crousens l. c., II., n. 196.

⁷⁾ Viz str. 30.

⁸⁾ Vermeersch, Theol. mor. III. n. 609; Cappello, De Sacram. II. n. 709.

Bojí-li se penitent, že se udaný dozví, že on jej udal, poučí ho zpovědník, že se toho sotva dozví, poněvadž jméno udávajícího se nikdy neprozradí a mimo to, jak výše řečeno, obviněný bývá obvykle až po třetím udání volán k soudu.

Odmítne-li penitent bez dostatečné omlouvající příčiny udání učiniti a všechna povzbuzování, rady a napomenutí o nemožnosti absoluce a o klatbě jsou marnými, zpovědník ho nerozhřeší, povolá jej však k sobě na jinou dobu. Zatím se obrátí s prosbou o radu k biskupovi (nebo apoštolské Stolicí, t. j. Poenitentiarii nebo sv. Officiu), kde vyličí všechny okolnosti sollicitace a obtíže udání, zamlčí však penitentovo jméno. Biskup buď vymůže v Římě dispens od udání nebo dovolí, aby udání se stalo u zpovědníka, kterému k tomu pošle potřebný návod. Zpovědník v tomto případě jedná, jak patrně, extra forum sacramentale a tedy ne jakožto zpovědník, nýbrž jakožto kněz delegovaný k přijetí udání.¹⁾ Aby se nedozvěděl jména confessarii sollicitantis, připiše je do aktu udávající sám anebo je podá napsané v zavřené obálce, která se k aktu přiloží.

2. Interdikty l. s.

Interdikty l. s. jsou jen čtyři; jeden je vyhrazen apoštolské Stolicí, jeden ordinariovi a dva nejsou vyhrazeny nikomu.

1. *Právní osoby* (university, kapitoly, kláštery atd.), *odvolávající se od papeže* (současného) *k všeobecnému církevnímu sněmu* (současnému nebo budoucímu), propadají interdiktu (osobnímu obecnému — interd. personale generale) a poštolské Stolicí zvláště vyhrazenému (c. 2332),²⁾ takže nemohou vykonávat žádného duchovního práva, které jim přísluší (c. 2274, § 3).

2. *Poskytující církevní pohřeb nevěřícím, odpadlíkům* atd. propadají interdiktu ab ingressu ecclesiae ordinariovi vyhrazenému. „„Sponte“ sepultura m (ecclesiasticam) eisdem (sc. infidelibus, apostatis a fide, haereticis, schismaticis, aliisve sive excommunicatis sive interdictis contra praescriptum can. 1240, § 1) donantes, (contrahunt) interdictum ab ingressu ecclesiae Ordinario reservatum“ (c. 2339).³⁾

Interdikt tento stíhá jen ty, kteří mají právo⁴⁾ církevní pohřeb „donare“, t. j. povolit (farář) a konat (kněží), a to jen v tom případě, když zákon tento přestupují úplně dobrovolně, bez nátlaku zákona nebo jakéhokoliv jiného („sponte“!)

3. *Konající bohoslužbu proti interdiktu, dovolující exkomunikovaným atd. bohoslužbu konat* propadají interdiktu ab ingressu ecclesiae nikomu nevyhrazenému. „„Scienter“ celebrantes vel celebrari facientes divina in locis interdictis vel admittentes ad celebranda officia divina per censuram vetita clericos excommunicatos, interdictos, suspensos post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam, interdictum ab ingressu ecclesiae ipso iure contrahunt, donec, arbitrio eius cuius sententiam contempserunt, congruenter satisfecerint“ (c. 2338, § 3).

Interdikt tento stíhá pohrdání censurou a propadají mu: a) klerici, kteří na místě interdikovaném (mimo výjimky dle c. 2270—2272)⁵⁾ bohoslužbu konají, a ti, kdož je k tomu přimějí (rozkazem, radou, prosbami),

b) klerici,⁶⁾ mající správu kostela (farář, rektor), kteří post sententiam (= nominatim) exkomunikovanému, interdikovanému nebo suspendovanému klerikovi dovolí ve svém kostele konat bohoslužbu, pokud je mu příslušnou censurou zakázána.⁷⁾ Poněvadž zákon praví: „scienter“ (celebrantes, celebrari facientes, admittentes), omlouvá od této censury každé zmenšení přičetnosti (t. j. zmenšení poznání a svedby).

¹⁾ Cappello, De Sacram. II, n. 709.

²⁾ Osoby fyzické takto apelující propadají exkomunikaci ap. Stolicí zvláště vyhrazené — viz str. 31.

³⁾ Kdo pohřeb zde jmenovaných vynutí, propadá klatbě nikomu nevyhrazené, viz str. 46.

⁴⁾ Cappello, De censuris ²⁾, n. 485, Sole l. c. n. 368, Eichmann l. c., str. 160.

⁵⁾ Viz str. 14.

⁶⁾ ne tedy laik-kostelník — Cappello l. c. ²⁾, n. 489, Sole l. c. n. 366, Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 537.

⁷⁾ farář může připustit na př. ke sloužení mše sv. toho, kdo není suspendován ode mše sv., nýbrž jen na př. od zpovídání.

Z interdiktu tohoto může každý zpovědník absolvovat, ale teprve tehdy, až interdiktem tímto stížený dá přiměřenou satisfakci dle úsudku toho církevního představeného, který vyřkl interdict nad místem nebo censuru nad klerikem, který byl protiprávně připuštěn ke konání bohoslužby.¹⁾

4. *Zavinivší interdict na místo nebo komunitu* propadají interdiktu osobnímu n i k o m u n e v y h r a z e n é m u. „Qui causam dederunt interdicto locali aut interdicto in communitatem seu collegium, sunt ipso facto personaliter interdicti“ (c. 2338, § 4), kdo tedy vědomě spáchali delikt, pro nějž bylo nějaké místo (na př. diecese, farnost) nebo komunita (na př. kapitola, klášter) stížena interdiktem.

3. *Suspense l. s.*

Suspensí l. s. je 16, z nichž je vyhrazeno apoštolské Stolicí 7 a ordinariovi 2, 7 pak je nevyhrazených.

A) *Suspense vyhrazené apoštolské Stolicí.*

1. *Konsekrace biskupa bez apoštolského mandátu* (c. 2370). Suspense tato je všestranná (generalis) a propadá jí biskup světitel, oba biskupové asistující a na biskupa svěcený, děje-li se svěcení toto bez papežského mandátu (sine apostolico mandato), předepsaného v kan. 953.

2. *Svatokupecké udílení nebo přijímání svěcení a jiných svátostí.* „Clerici. . qui per simoniam ad ordines „scienter“ promoverint vel promoti fuerint aut alia Sacramenta ministraverint vel receperint“ (c. 2371).

Simonie při udílení a nabývání církevních úřadů, obročích a hodností je trestána klatbou apošt. Stolicí prostě vyhrazenou,²⁾ simonie pak při ordinaci a svátostech je trestána touto všestrannou suspensí. Padají do ní všichni klerici, vyjímaje biskupy (c. 2227, § 2), — tedy i řeholní opati a preláti nullius dioecesis, kteří mohou, nemajíce svěcení biskupského, udílet nižší svěcení — jestli úplně vědomě a dobrovolně („scienter“!) svatokupecky udělili nebo přijali jakékoliv s v ě c e n í vyšší nebo nižší (dle některých i tonsuru, c. 950) anebo jiné s v á t o s t í. Simonické udílení a přijímání jiných s v á t o s t í n e m n e s p a d á.

Není simonií, když se dává něco časného ne za věc duchovní, nýbrž u příležitosti duchovního úkonu ze spravedlivého důvodu (z důvodu slušné výživy), právem nebo zákonitým zvykem uznaného (c. 730), jak je tomu při štole, mešních intencích a taxách. Co však, když někdo u příležitosti udílení s v á t o s t í ž á d á v y š š í š t o l u, než stanoví diecesní taxa nebo zákonitý zvyk? Názor, že se dopouští simonie a tudíž, činí-li to „scienter“, propadá suspensi (Ballerini-Palmieri, Génicot, Gasparri), zdá se býti vzhledem ke kan. 730 správnějším než názor opačný (Gury, Lehmkuhl, Noldin). Poněvadž však tu jde o „odiosum“, bezpečně lze se držeti i tohoto mírnějšího názoru, předpokládaje ovšem, že při tom nebylo úmyslu svatokupeckého, t. j. úmyslu dobro duchovní směniti za věc časnou. Hřeší však proti poslušnosti i spravedlnosti a proto je vázán k restituci (c. 463, § 2).³⁾

3. *Přijetí svěcení z rukou stíženého censurou* (c. 2372). Kdo úplně vědomě („praesumunt“) přijme jakékoliv svěcení vyšší nebo nižší⁴⁾ od světitele, který je nominatim (= post sententiam) exkomunikován, interdikován nebo suspendován anebo který je notoricky známým odpadlíkem, heretikem nebo schismatikem, je eo ipso suspendován a divinis. Také ten, kdo bona fide přijme od takového svěcení, nesmí užívat moci udělené mu dotyčným svěcením; pro něho však to není suspensí, nýbrž pouhým zákazem.

4. *Protiprávní udělení svěcení* (c. 2373). Suspensi n a r o k⁵⁾ a b o r d i n u m c o l l a t i o n e propadá: a) kdo udělí jakékoliv svěcení (i třeba jen samotnou

¹⁾ Cappello, l. c. ²⁾ n. 491.

²⁾ Viz str. 39.

³⁾ Cappello l. c. n. 511.

⁴⁾ T o n s u r a sem nepatří, poněvadž neudílí žádné duchovní moci, takže pouhý tonsurista nemůže býti suspendován „a divinis“. Rovněž sem nepatří s v ě c e n í n a b i s k u p a vzhledem ke kan. 2370.

⁵⁾ Poněvadž tato suspense je uvalena na určitou dobu, není censurou, nýbrž je trestem ve vlastním slova smyslu (poena vindicativa), viz str. 15.

tonsuru) cizímu poddanému bez dimisoriálek (c. 955, 958—967) anebo svému poddanému bez testimoniálek, zdržoval-li se v cizí diecesi tak dlouho, že si tam mohl získat překážku svěcení (c. 993, 4°, 994),

b) kdo udělí vyšší svěcení sine titulo canonico, t. j. bez zajištění svčencova zaopatření (c. 974, § 1, 7°, 979—982),

c) kdo udělí jakékoliv svěcení (i jen tonsuru) exemptnímu řeholníkovi, jenž je členem řeholního domu, nalézajícího se v jiné diecesi (c. 965, 966).¹⁾

5. *Z trestu propuštěný řeholník*, mající vyšší svěcení (aspoň podjáhenství) a složivší už věčné sliby, slavné nebo jednoduché, v řádu nebo kongregaci, tím samým, že je za trest propuštěn, je všestranně suspendován (c. 671, 1°).

6. Řeholník, mající vyšší svěcení (aspoň podjáhenství), který *složil sliby*, slavné nebo jednoduché, věčné nebo časné, v řádu nebo kongregaci,²⁾ *neplatně pro podvod*, kterého se při tom dopustil, t. j. když pro jeho podvod nebyla splněna některá z podmínek nutných dle kan. 572 k platnosti slibů anebo dle kan. 542 k platnému noviciátu.

Suspense tato je všestranná, není censurou, nýbrž je poena vindicativa³⁾ a nastává teprve tehdy, až podvodně učiněná profes je prohlášena za neplatnou. Má za účel zabránit tomu, aby se nemohl vetřít do světského kleru ten, kdo by si podvodně získal výhody řádu a dosáhl tak svěcení.

7. *Protiprávní připuštění k ujetí se církevního úřadu, obročí, hodnosti* (c. 2394, 3°). Církevní úřad (obročí, hodnost) může platně udělit jen příslušná církevní autorita (c. 147). I když někdo jiný volbou, presentací nebo jmenováním určí osobu pro církv. úřad, je nutno se strany církevní vrchnosti ustanovení nebo potvrzení (c. 148), a zvolený (presentovaný, jmenovaný) musí se tímto církevním ustanovením nebo potvrzením vykáhati, než je připuštěn k ujetí se dotyčného úřadu (sr. c. 334, § 3, 1443, 1444, 2394 a j.) Kapitoly, konventy a všichni jiní k tomu oprávnění, připustí-li k ujetí se církv. úřadu (obročí, hodnosti) toho, kdo se jim nevykázal příslušným církevním ustanovením nebo potvrzením, tím samým propadají suspensi „a iure eligendi nominandi vel praesentandi. ad beneplacitum Sedis Apostolicae“. Dle slov „ad beneplacitum...“ je tato suspense poena vindicativa.⁴⁾

B) Suspense vyhrazené ordinariovi.

1. *Porušení privilegia fori vůči klerikům a řeholníkům* nižším než biskup, opat nebo prelát nullius a vrchní představený řádu apošt. Stolicí schváleného. „Si, non obtenta ab Ordinario loci licentia, aliam personam privilegio fori fruente („ausus fuerit“ ad iudicem laicum trahere), clericus quidem incurrit ipso facto in suspensionem ab officio reservatam Ordinario“ (c. 2341).

Výklad viz na str. 32. a 33.

2. *Útek z kláštera*. Religiosus fugitivus ipso facto incurrit... in suspensionem proprio Superiori maiori reservatam, si sit in sacris“ (c. 2386).

„Religiosus fugitivus“ je řeholní osoba, která už složila sliby slavné nebo jednoduché, věčné nebo časné, v řádu nebo kongregaci,⁵⁾ (ne však pouhý novic nebo kandidát, c. 571, § 1), která bez dovolení opustí klášter s úmyslem zase

¹⁾ Vrchní představený exemptního řádu (řeholníkům neexemptním dává dimisoriálky jejich diecesní biskup, c. 964, 2°, 4°) smí kromě výjimek, uvedených v kan. 966, poslat dimisoriálky jen biskupovi té diecese, v níž je řeholní dům svčencův (c. 965); avšak některé řády na př. Jesuité mají privilegium, že mohou dimisoriálky poslat kterémukoli biskupovi — Cappello l. c. n. 526.

²⁾ Také sem spadá pro podvod neplatně učiněné přijetí do společenstva kleriků, kteří dle kan. 673 žijí po způsobu řeholníků bez veřejných slibů — A. A. S., X., 118.

³⁾ dle slov kan. 2387: „suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit“ — viz str. 15.

⁴⁾ Před kodexem byli dle Const. Pia IX. „Romanus Pontifex“ z 28. VIII. 1873. stíženi k l a t b o u zvláště vyhrazenou zvolení nebo presentování, kteří bez příslušného potvrzení církv. úřadu se u j a l i i ti, kteří je tam tak připustili.

⁵⁾ Dle A. A. S. X., 118 patří sem též členové společenstva kleriků, kteří žijí po způsobu řeholníků bez veřejných slibů (c. 673).

se tam vrátit.¹⁾ Opuštěním kláštera nemyslí se zde pouhé vyjití bez dovolení na př. na procházku, nýbrž odchod aspoň na dva nebo tři dny, po které takto odcházející chce být svépřávným čili chce se vymknout z kázně klášterní.²⁾ Má-li takovýto uprchlík již vyšší svěcení (aspoň subdiakonát — „si sit in sacris“), propadá eo ipso všestranné suspensi, jež je vyhrazena jeho vyššímu řádovému představenému.

C) Suspense nikomu nevyhrazené.

1. *Zpovídání bez jurisdikce.* „Sacerdos qui sine necessaria iurisdictione „praesumpserit“ sacramentales confessiones audire, est ipso facto suspensus a divinis“ (c. 2366).

Suspensi a divinis propadá kněz,³⁾ který jistě ví, že nemá potřebné zpovědní jurisdikce a že zpovídání bez ní je pod suspensí zakázáno, a vzdor tomu svátostnou zpověď vyslechné, ať absolvuje, ať z jakékoliv příčiny absoluace neudělí. Jestliť zajisté i takového pouhé vyslechnutí („audire“) zpovědi neúčtou k svátosti a nespravedlnosti vůči penitentovi. Suspense nastává — aspoň při zpovědi bez vážné příčiny slyšené — i v tom případě, když je mylně za řádného zpovědníka všeobecně považován a církev in errore communi iurisdictionem supplet (c. 209), poněvadž církev tu jen doplňuje jurisdikci ve prospěch věřících, knězi jí však neudílí.⁴⁾ Od této suspense omlouvá i ignorantia crassa seu supina, pochybnost, zmatek („praesumpserit“!).

2. *Absoluace z rezervovaných hříchů bez jurisdikce.* „Sacerdos qui sine necessaria iurisdictione „praesumpserit“ . . . a peccatis reservatis absolvere, ipso facto suspensus est ab audiendis confessionibus“ (c. 2366).

Hřích může být rezervován buď přímo, buď nepřímo, t. j. následkem rezervované censury (klatby nebo osobního interdiktu), kterou je hřích ten stížen.⁵⁾ Vůči hříchu, ať přímo, ať nepřímo rezervovanému nemá obyčejný zpovědník jurisdikce kromě nebezpečí smrti (c. 882, 2252), případů naléhavých (c. 900, 2254) a případu své nevědomosti (omylu, zapomenutí, nepozornosti — mimo censury ab homine a zcela zvláště vyhrazené, c. 2247, § 3). Poněvadž nemá nad rezervovaným hříchem jurisdikce, nemůže ho platně přímo rozhřešit, může jej však sice nedovoleně, avšak platně rozhřešit nepřímo, t. j. v tom případě, když penitent je bona fide a řádně disponován a zpovídá se kromě reservátu též z hříchů jiných.⁶⁾ Učiní-li to však úplně vědomě a dobrovolně („praesumpserit“), je ipso facto suspendován ab audiendis confessionibus a tak je trestán tím, čím sám hřeší. Této suspensi propadá kněz,⁷⁾ absolvuje-li hřích (všeobecným právem nebo jen Ordinariem) dle jedné jen přímo, dle druhých ať přímo, ať nepřímo rezervovaný.⁸⁾ Pouhé vyslechnutí svátostné zpovědi bez udělení absoluace suspense nezpůsobí.

Tato suspense trestá protiprávní absoluci z rezervovaných hříchů, kdežto protiprávní (a tím ovšem neplatná) absoluace z censur — ne však ze všech, nýbrž jen z censur zcela zvláště a zvláště apošt. Stolicí rezervovaných — je stížena klatbou apošt. Stolicí prostě vyhrazenou.⁹⁾

3. *Protiprávně ordinovaný*, t. j. přijímající jakékoliv svěcení vyšší nebo nižší (— tonsura sem nepatří —) bez dimisoriálek nebo s dimisoriálkami padělanými nebo před kanonickým věkem (dovršeným 21. rokem pro podjáhenství, 22. pro

¹⁾ Kdo má už věčné sliby a opustí nedovoleně klášter s úmyslem už se tam nevrátit, není fugitivus nýbrž apostata a religione (c. 644, §§ 1, 2) a je stížen klatbou, vyhrazenou ordinariovi (c. 2385) viz str. 44.

²⁾ Vermeersch-Creusen I. c. II. n. 746, III. n. 590.

³⁾ Nižší klerik než kněz nebo laik by v tomto případě propadl klatbě apošt. Stolicí zvláště vyhrazené dle c. 2322, 1°, viz str. 30.

⁴⁾ Cappello I. c. 2) n. 542, Vermeersch-Creusen I. c. III. n. 569, Chelodi I. c. n. 89.

⁵⁾ Viz str. 3. a 4.

⁶⁾ Cappello I. c. 2), n. 107, Vermeersch-Creusen I. c. III., n. 449, Sole I. c., n. 174, 183, 217, Chelodi I. c., n. 34.

⁷⁾ Nižší klerik než kněz nebo laik by propadl klatbě dle c. 2322, 1°.

⁸⁾ Cappello I. c. -, n. 544, Chelodi I. c., n. 89. Dle této sentence při absoluci hříchu stíženého klatbou specialissimo nebo speciali modo páchají se dva delikty (absoluace z censury a absoluace z hříchu) a absolvující propadá dvěma censurám: klatbě a suspensi (c. 2338, § 1, 2244, str. 22). — Vermeersch-Creusen I. c. III., n. 569 je však toho názoru, že suspense tato stihá jen absoluci hříchu přímo rezervovaného, který je dnes dle všeobecného práva jen jediný a to křivé udání zpovědníka ze sollicitae (c. 894).

⁹⁾ Viz str. 35.

jáhenství, 24. pro kněžství, c. 975; pro tonsuru a nižší svěcení není stanoven kanonický věk — platí o nich jen c. 976, § 1 a 978) nebo per saltum (c. 974, § 1, 5°, 977), činí-li to úplně vědomě a dobrovolně („malitiose“!), je ipso facto suspendován o d s v ě c e n í, které takto přijal (c. 2374).

4. *Klerik resignující na církevní úřad*, (obročí, hodnost) *do rukou laiků* (t. j. světských úřadů nebo patrona, mají-li dle státního zákona právo resignaci přijat), činí-li to úplně vědomě a svobodně („praesumpserit“!), propadá ipso facto suspensi a d i v i n i s (c. 2400).

Jen církevní autorita může platně církv. úřad (obročí, hodnost) udělit (c. 147, § 2) nebo resignaci na něj přijat (c. 187, 190, § 2).

5. *Nepřijetí opatského svěcení* (c. 2402). Kdo byl jmenován, presentován nebo zvolen za opata nebo preláta nullius diocesis (c. 319, § 1) a od papeže potvrzen (c. 320), je povinen do tří měsíců od obdržení tohoto potvrzení přijat od některého biskupa opatské svěcení, je-li svěcení toto předepsáno papežem nebo stanovami jeho vlastního řádu (c. 322, § 2). Neučiní-li to, nemaje dostatečné omlouvající příčiny (na př. nemoc), propadá ipso facto suspensi a i u r i s d i c t i o n e.

6. *Kapitولní vikář, který dá protiprávně dimisoriálky* (c. 2409). Svěcení je tak rezervováno biskupovi, že jedině on smí udělit svému poddanému litteras dimissorias. Proto, sede vacante, kapitولní vikář smí je dle c. 958, § 1, 3° dáti jen tehdy, jestli už uplynul rok od uprázdňení biskupského stolce, a to ještě jen se souhlasem kapitoly; před rokem smí je dáti se souhlasem kapitoly jen v tom případě, že o propuštění žádající nemůže čekat, až nový biskup nastoupí, poněvadž v cizí diecesi už dostal, po případě má dostat obročí nebo tam má přijat úřad, který v zájmu oné diecese bez prodlení musí býti obsazen. Kapitولní vikář, jestli kromě těchto nutných případů dá dimisoriálky — ať už se souhlasem kapitoly nebo bez něho — p ř e d r o k e m anebo jestli je dá p o r o c e bez souhlasu kapitoly, propadá ipso facto suspensi a d i v i n i s.

7. *Řádový představený, který dá protiprávně dimisoriálky* (c. 2410).

Kompetentním k svěcení řeholníků i exemptních, je biskup diecese, v níž je klášter, jehož členem je svěcenec; pravidelně jen tomuto biskupovi smí vrchní řádový představený poslat dimisoriálky svého poddaného (c. 965). Jinému biskupovi smí je poslat jen v tom případě, že má k tomu privilegium¹⁾ (jako je mají na př. Jesuité) nebo že diecesní biskup to dovolil nebo že by svěcení bylo jinak na příliš dlouho odloženo (na př. biskup diecesní je nepřítomen, nebude v nejbližším terminu svěcení udílet, stolec bisk. je uprázdňen, je jiného ritu — c. 966). Nesmí však tento předpis obcházet tím, že by za tím účelem přidělil svěcence jinému domu nebo úmyslně čekal s udělením dimisoriálek na dobu, až diec. biskup bude pryč anebo nebude udílet svěcení (c. 967).

Vrchní řádový představený exemptního řádu, který s úplnou přičetností činu („praesumpserint“!) pošle dimisoriálky svého poddaného (dle c. 574 a 964, 3°) bez zákonité příčiny k jinému biskupovi anebo zákonem tento uvedeným způsobem obchází, propadá ipso facto suspensi n a m ě s í c (tedy poena vindicativa) o d s l o u Ź e n í m š e s v a t é.

III. *Absoluce censur a rezervátů (přímých): její nutnost a okolnosti, kdo ji může udělit a jak má zpovědník při tom postupovat.*

A) *Nutnost a okolnosti absoluce z censur.*

„Quaelibet censura, semel contracta, tollitur tantum legitima absolutione“ (c. 2248, § 1). Censura může býti snata jen zákonitou absolucí. Nezaniká tedy censura pouhým polepšením se vinníka a napravením daného pohoršení; dokonalou lítostí může si sice exkomunikovaný zjednatí stav milosti, ale přece zůstává exkomunikovaným a zbaveným práv, která přísluší členům církve sv.²⁾ Také nezaniká censura smrtí nebo amocí toho, kdo ji vyřkl, ani smrtí censurou stíženého; některé následky censury totiž trvají i po smrti censurovaného, jako zákaz církevního pchřbu, zemřel-li bez známek lítosti (c. 1240, § 1, 1°, 2°, 4°), zákaz veřejných přimluv a ohlášené mše sv. (c. 1241, 2262).

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 615, Cappello l. c., n. 526.

²⁾ Viz str. 7—11.

Censurou stížený je povinen upustiti od své vzdorné neposlušnosti (contumacia) a starati se, aby censura s něho byla snáta a to sub gravi, brání-li mu censura vyplnit přísnou povinnost na př. roční zpovědi a velikonočního sv. přijímání;¹⁾ je-li nominatim (= post sententiam) anebo aspoň notoricky (notorietate facti) exkomunikován a po celý rok tvrdošíjně v této censuře trvá, je podezřelým z herese (c. 2340, § 1), poněvadž dává tak najevo své špatné smýšlení a pohrdání mocí církve.²⁾

Když censurou stížený zanechal své vzdorné neposlušnosti, t. j. když svého provinění lituje a napravil škodu a pohoršení, které snad učinil, anebo aspoň vážně slibuje, že tak učiní (c. 2242, § 3) a žádá o absoluci z censury, je kompetentní církevní představený sub gravi povinen udělit mu absoluci (c. 2248, § 2), poněvadž už bylo dosaženo účelu censury, kterým je zlomení neposlušnosti a náprava hříšníka;³⁾ jest však jeho právem posoudit, zda contumacia už přestala, a dle potřeby uložit přiměřené dostiučinění a pokání (c. 2248, § 2). Také zpovědník — má-li ovšem pravomoc censuru absolvovat jako na př. in casibus urgentioribus — je povinen za těchto okolností absoluci z censury udělit, a to sub gravi, když by odřeknutím absoluce způsobil penitentovi veliký zármutek, škodu na cti, pohoršení atd.⁴⁾

Čeho je třeba k platnosti a dovolenosti absoluce z censury?

Se strany censurou stíženého je nutno upuštění od vzdorné neposlušnosti. Absoluce ante recessum a contumacia, je-li dána kompetentním církevním představeným, který má svou řádnou (ordinariam) pravomoc k absoluci, je sice platna, ale nedovolená, poněvadž je v ní neváznost k censuře a právu; je-li však dána z pravomoci delegované, na př. zpovědníkovi, je neplatna, poněvadž pravomoc k absoluci se uděluje jen pod podmínkou, že vzdorná neposlušnost přestala (str. c. 2241, § 1, 2242, § 1, 3, 2248).⁵⁾ K platnosti absoluce od censury při zpovědi (in foro interno sacramentali) je ovšem nutno svátostné vyznání z hříchu stíženého censurou a přítomnost censurovaného; mimo zpověď (in foro interno extrasacramentali) a v oboru vnějšího práva (in foro externo) mohla by býti platně udělena i nepřítomnému (c. 2239, § 1), ano i tomu, kdo ani o tom neví, ale nemá se to bez spravedlivé příčiny dělat, poněvadž přítomnost censurovaného je přiměřenější pro vážnost k censuře i k pokoření vinníka.⁶⁾

Je-li někdo ve více censurách a žádá jen o absoluci jedné z nich, platí absoluce pouze jen pro tuto výslovně uvedenou a ne také pro ostatní; zamlčeli-li však ty ostatní bona fide a kompetentní představený nebo privilegovaný, t. j. příslušnou fakultu mající zpovědník (na př. v jubilejním roce, nebo u příležitosti misii) udělí absoluci ve formě generální (ve zpovědi: „in quantum possum et tu indiges...“), platí tato absoluce i pro censury bona fide zamlčené mimo censury specialissimo modo Ap. Stolicí vyhrazené; nikdy však neplatí pro censury mala fide zamlčené (c. 2249).

Se strany absolvujícího k platnosti absoluce kromě příslušné pravomoci a svobody jednání (absoluce vynucená násilím nebo strachem je neplatná, c. 2238) je třeba, aby nějakým způsobem (slovem, písmem, znamením) dal jasně najevo, že censuru snímá. Není tedy k platnosti žádná určitá forma předepsána, ale udělí-li se absoluce z censur ve zpovědi (in foro sacramentali), je obsažena už v obyčejné zpovědní formulí absoluční (c. 2250, § 3, te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, [suspensionis] et interdicti...) a té se má aspoň sub levi užít.⁷⁾ Této formule se také může užít, když se udělí absoluce in foro interno extrasacramentali (mimo zpověď).⁸⁾ Při absoluci pro foro externo

¹⁾ Cappello l. c. ²⁾, n. 108, Cipollini l. c. n. 33.,

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 539, Cappello l. c. ²⁾, n. 162, Sole l. c. n. 369.

³⁾ Cappello l. c. ²⁾, n. 88, Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 447, Sole, l. c. n. 177.

⁴⁾ Cappello l. c. ²⁾, n. 89.

⁵⁾ Cappello l. c. ²⁾, n. 90, Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 453.

⁶⁾ Cappello l. c. ²⁾, n. 92, 93, Noldin-Schönengger l. c. n. 28.

⁷⁾ Cappello l. c. ²⁾ n. 100.

⁸⁾ Cappello l. c. ²⁾ n. 99.

se doporučuje, zvláště při absoluci z exkomunikace, forma udaná v liturgických knihách (c. 2250, § 2), t. j. v Pontificale Rom. pod titulem: „Ordo suspensionis, reconciliationis . . .“ a „Ordo excommunicationis et absolvendi“ a v Rituale Rom., tit. III., ec. 2., 3., 5i Nepředepsal-li tedy vrchní církevní představený, který udělil fakultu k absoluci, slavnostnější formy, stačí tato forma udaná v Rit. R., tit. III., c. 3:

„Dominus noster I. Ch. te absolvat: et ego auctoritate ipsius, et sanctissimi Dom. nostri Papae N. (nebo: reverendissimi Episcopi N., nebo: toho a toho Superioris) mihi commissa, absolvo te a vinculo excommunicationis, in quam incurristi (nebo: incurrisse declaratus es) propter, na př. apostasiam; et restituo communioni et unitati fidelium et sanctis Sacramentis Ecclesiae, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.“

Je-li případ náhlý, může býti použito i ve zpovědi kratší formule: „Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis in nomine Patris etc.“ (Rit. Rom., tit. III. c. 2).

Každému penitentovi se udílí — jak známo — absoluce z censur *ad cautelam*, (. . . te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, [suspensionis] et interdicti . . .), kterou má býti zabráněno škodě penitenta, kdyby snad byl nevědomky v censuře.

Zda je platna a dovolena absoluce jen z censury a ne také z hříchů?

Absoluce jen z censury a ne též z hříchů, udělená tím, kdo má k tomu pravomoc, je platna a dovolena. In foro externo ani se jinak udělit nemůže a také in foro interno extra sacramentali se dává absoluce z censury nezávisle od absoluce z hříchů. Ano, i ve zpovědi je penitent dle obvyklé formule napřed absolvován z censur a pak teprve z hříchů, takže kdyby po absoluci z censury z jakékoliv příčiny nebyl absolvován též z hříchů, absoluce z censury nestala by se proto neplatnou.

Neplatna je ovšem absoluce z censury, udělená ať bona fide, ať mala fide tím, kdo nemá k tomu pravomoci; (— jak je níže pod B) uvedena); a kdo by zcela vědomě a dobrovolně, nemaje potřebné pravomoci absolvoval censuru speciali nebo specialissimo modo rezervovanou Ap. Stolicí, propadl by exkomunikaci Ap. Stolicí prostě vyhrazené (c. 2338, § 1).²⁾

Zda je platna a dovolena absoluce toliko z hříchů a ne též z censury?

Jedná-li se o censuru, která nebrání přijímání svátostí, jakou je *suspense* a interdict ab ingressu ecclesiae, může býti platně i dovoleně udělena absoluce jen z hříchů, poněvadž hřích stížený censurou v tomto případě není rezervován. Může tedy suspendovaný, je-li jen řádně disponován, býti od každého zpovědníka rozhřešen z hříchů, zatím co *suspense* dále trvá.³⁾

Jde-li však o censuru, která brání přijímání svátostí (c. 2246, § 3), t. j. o exkomunikaci (c. 2260, § 1) a osobní interdict (c. 2275, 2), je absoluce z hříchů udělená tomu, kdo dříve nebyl rozhřešen z censury, těžce hříšna (— kromě případu nevědomosti nebo omylu zpovědníkova —) a v některých případech též neplatna.

Zpovědník zajisté nebude vědomě chtít absolvovat jen z hříchů penitenta, kterého nemůže absolvovat též z censury. Mohlo by se však stát, že by bona fide, t. j. z nevědomosti, nepozornosti nebo omylu dal rozhřešení tomu, kdo je v censuře. V tomto případě však — není-li to jen censura ab homine nebo specialissimo modo apošt. Stolicí vyhrazená — mu dává církev pravomoc ji absolvovat (c. 2247, § 3), takže zpovědník vyslovuje obyčejnou formuli absoluční, absolvuje napřed z censury a hned na to z hříchů a to platně i dovoleně; ovšem se strany penitenta je k platnosti této absoluce třeba, aby byl bona fide (t. j., aby nevěděl, že zpovědník jeho censuru nemůže absolvovat) a řádně disponován. Je-li však penitent v censuře ab homine nebo specialissimo modo apošt. Stolicí vyhrazené a obyčejný zpovědník (t. j. nemající zvláštní fakulty) mu bona fide dá absoluci, tu absoluce z censury je neplatna a absoluce z hříchů je platna jen v tom případě, že penitent je bona fide a

¹⁾ Stejně znamenitý odborník, jeho bratr J. Ev. Pichler, zemřel 22. října 1927.

²⁾ Viz str. 35.

³⁾ Viz str. 17.

disponován a kromě hříchu stíženého censurou zpovídá se též z jiných těžkých hříchů (aspoň z jednoho). Tento jiný či tyto jiné těžké hříchy jsou rozhřešeny přímo a hřích rezervovaný n e p ř í m o, takže penitent, dozví-li se o tom, je povinen znova se z tohoto hříchu vyzpovídat. Kdyby však penitent mimo hřích stížený zmíněnou censurou nevyznával žádného jiného těžkého hříchu, tu by ani absoluce z hříchů nebyla platnou. Zpovědník totiž nemá vůči rezervovanému hříchu pravomoci, takže ho nemůže rozhřešit přímo a nepřímou ho také nemůže rozhřešit, poněvadž penitent se ze žádného jiného těžkého hříchu nevyznává.

Kdyby se však vyskytl tak infidelis dispensator, že by m a l a f i d e, t. j. věda, že hřích je pro censuru rezervován a že nemá moci z censury absolvovat, udělil absoluci z hříchů, těžce by se tím prohřešil a propadl by asi suspensi ab audiendis confessionibus (c. 2366)¹⁾, absoluce by pak byla platna, jako v případě předcházejícím t. j. jen tehdy, zpovídá-li se penitent, který je bona fide a disponován, kromě hříchu rezervovaného též z jiných těžkých hříchů (nebo aspoň z jednoho)²⁾.

N e p l a t n a je tedy absoluce, když zpovědník nemající zvláštní pravomoci m a l a f i d e absolvuje disponovaného penidenta, zpovídajícího se jen z hříchu, pro nějž je v jakékoliv rezervované censuře, a ze žádného jiného těžkého hříchu anebo když b o n a f i d e, t. j. z nevědomosti atd. absolvuje penidenta, zpovídajícího se jen ze hříchu, pro nějž je v censuře ab homine nebo specialissimo modo Ap. Stolicí vyhrazené. Nikdy však není platna absoluce jen z hříchů, když penitent je mala fide, t. j. když ví, že zpovědník ho nemůže rozhřešit.

Je tedy absoluce z c e n s u r y, udělaná bez potřebné pravomoci, vždy neplatna, a takto udělaná absoluce j e n z h ř í c h ů, stíženého censurou bránící přijímání svátostí, někdy platna a někdy neplatna; vždy však je z a k á z á n o absolvovat z hříchů takovou censurou stíženého, dokud nebyl napřed absolvován z této censury; je-li ve více censurách, zakazujících přijímání svátostí, musí býti napřed absolvován ze všech těchto censur.

Kdy má býti dána absoluce z censury in foro externo a kdy stačí absoluce jen in foro interno?

Absoluce z censury *in foro externo* (v oboru veřejnoprávním) zbavuje všech následků censury i v ohledu zevním, takže takto absolvovanému přísluší všechna práva, která mají členové církve, a může jich tudíž veřejně užívat; platí i pro foro interno, t. j. pro svědomí (c. 2251); byla-li udělena, přestává rezervace hříchu, pro nějž censura byla nastala, takže in foro externo z censury absolvovaný může býti od kteréhokoliv zpovědníka z hříchů rozhřešen; může ji udělit jen ten, kdo má nad censurovaným jurisdikci pro foro externo, t. j. vrchní církevní představený (na př. ordinarius) nebo jeho delegát (sr. c. 2253, 1°).

Absoluce z censury *in foro interno* (v oboru svědomí) může býti udělena ve zpovědi (*in foro sacramentali*), při čemž se udílí i absoluce z hříchu, nebo mimo zpověď (*in foro extrasacramentali*, c. 196); platí plně jen pro foro interno, ale pro foro externo neplatí vždy plně a absolutně. Kdo byl absolvován in foro interno a censura jeho byla t a j n a,³⁾ může veřejně užívat všech práv členů církve, poněvadž tím nedává žádného pohoršení; byla-li však jeho censura n o t o r i c k y nebo aspoň v e ř e j n ě známa,⁴⁾ je povinen zdržovat se všech veřejných, censurovanému zakázaných úkonů a práv, pokud by jejich vykonávání působilo pohoršení (c. 2251); smí je tedy vykonávat jen tajně, veřejně pak jen potud, pokud nevzniká tím pohoršení. Mimo to jeho vrchní církevní představený může s ním zacházet jako s censurovaným, dokud nebude také in foro externo absolvován anebo dokud jeho absoluce in foro interno nebude také in foro externo dokázána (na př. potvrzením zpovědníka anebo výpovědmi svědků, že byl u zpovědi) anebo aspoň zákonitě předpokládána (na př. z toho, že censurovaný byl u sv. přijímání nebo že zbožně žije).⁵⁾ C. 2251.

¹⁾ Viz str. 56.

²⁾ Cappello l. c. ²⁾ n. 107, Vermeersch-Creusen l. III., n. 449, Sole l. c., n. 174, 183, 217, Chelodi l. c., n. 34., Cipollini l. c. n. 31.

³⁾ Viz str. 6.

⁴⁾ Viz str. 6.

⁵⁾ Cappello l. c.²⁾, n. 97, 98.

Absoluce z censury *in foro interno* může býti pravidelně dána jen když je censura *tajna*; nemůže však pravidelně být udělena, když je censura *veřejně* známa, a tím méně, když delikt už byl udán církevnímu soudu nebo když censura už byla soudně prohlášena (*per sententiam declaratoriam* vel *condemnatoriam* (mimo jubilejní rok); v těchto případech je příslušným *forum externum* a také absoluce *in foro interno* udělená by delinkventovi málo pomohla.¹⁾

Jen výjimečně může býti i v těchto případech udělena absoluce *in foro interno* a to, a) je-li censura *jinde* veřejně známa, avšak v místě, kde se censurovou stížený penitent zdržuje, je neznáma, b) je-li censura v bydlišti penitentově sice veřejně známa, ale penitent je ochoten v každém ohledu uposlechnout a hlavně dané pohoršení napravit, c) ano i, když delikt už byl udán u církevního soudu nebo když censura už byla soudně prohlášena, avšak v bydlišti penitentově je jeho delikt nebo jeho censura naprosto neznáma anebo penitentovi je nemožno či aspoň velice obtížno obrátit se na příslušného církevního představeného, jemuž byla záležitost udána anebo který censuru soudně vyřkl, takže by dlouho musil zůstat ve stavu těžkého hříchu.²⁾ Ovšem absoluce takto *in foro interno* udělená je bez předsudku (prejudice) pro *forum externum*, takže církevní představený i takto absolvovaného může považovat stále ještě za censurou stíženého (c. 2251).

Absoluce *in foro externo* udělená tomu, jehož censura byla *veřejně* oznámena (na př. v ordinariátním listě), má být tímtéž způsobem veřejně oznámena, aby se o ní mohli věřící dozvědět a už nepovažovali absolvovaného za stíženého censurou (sr. na př. c. 2259, § 2 o aktivní asistenci censurovaného při bohoslužbě.³⁾

B) Kdo může absolvovat z censur a rezervátů (přímých).

V praxi se žádá absoluce *in foro externo* u konvertitů, při nekatolickém sňatku nebo výchovu.

Absolvovat z censur a rezervátů (přímých) může jen ten, kdo má k tomu pravomoc řádnou nebo delegovanou.

I. Pravomoc absoluce z censur.

1. *Papež* může sám nebo svými delegáty absolvovat ze všech censur (a rezervátů), a i u *reia b h o m i n e*, jakkoliv rezervovaných. Stejně *poenitentarius maior*.⁴⁾

2. *Kardinálové* mohou jen sami (nemohou delegovat, leč zpovědníka zvoleného pro sebe a svou domácnost) *ubique terrarum*, ale jen *in foro sacramentali* absolvovat ze všech censur a rezervátů mimo censury *specialissimo modo* apošt. Stolicí vyhrazené (c. 239, § 1, 1°, 2°).

3. Censuru *ab homine* může absolvovat jen ten, kdo ji vyřkl (též jeho představený, nástupce nebo delegát), i kdyby se censurou touto stížený jinam odstěhoval.⁵⁾

4. *Ordinarius* (diecesní biskup, generální vikář, kapitolský vikář, apošt. administrator, opat a prelát „nullius“ — c. 198, § 1) může na svém území všechny (i cizince) a své poddané i mimo své území (c. 201, § 3) absolvovat sám nebo skrze delegáta:

a) z censur rezervovaných ordinariovi (totéž může i biskup světící, c. 349, § 1, 1°), pro *foro interno* i *externo*,

b) z censur prostě (*simpliciter*) rezervovaných apošt. Stolicí, avšak jen, jsou-li *tajny* (ne tedy, jsou-li veřejně známy), c. 2237, § 2.

Právo a) a b) má též *ordinarius* řádový (opat samostatného kláštera, generál a provinciál kněžského exemptního řádu, c. 488, 8°, 198, § 1), ne však vůči všem věřícím, nýbrž jen vůči svým poddaným (řeholníkům, novicům a všem, kdo v jeho klášteře ve dne i v noci se zdržují, jako sluhové, hosté, chovanci, nemocní — c. 514, § 1, 875, § 1),

¹⁾ Cappello l. c.²⁾, n. 97, 109, 129, 133.

²⁾ Capelle l. c. ²⁾, n. 133.

³⁾ Cappello l. c.²⁾, n. 110.

⁴⁾ Ač jurisdikce Penitentiarie je omezena na *forum internum* (c. 258, § 1), přece jen k ní se má rekurvat, i když je censura veřejná, Cappello l. c., n. 122.

⁵⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., u. 453.

c) z exkomunikace pro odpad, heresi a schisma, dostala-li se jakýmkoliv způsobem před jeho vnější forum (c. 2314, § 2) na př. udáním.

Tato pravomoc (uvedená sub a, b, c) přísluší ordinariům dle práva všeobecného, ale mimo to mají ještě zvláštní fakulty, dle nichž mohou mocí delegovanou absolvovat z většiny censur apošt. Stolicí rezervovaných. Biskupové českomoravští mají (zatím) až do 5. února 1931 nad to mimořádnou fakultu, dle níž mohou delegovat zpovědníky, aby mohli pro foro interno i externo absolvovat z klatby odpadlíky, heretiky a schismaticy.¹⁾

5. Zpovědníci-*regulares* (regulares, ne kongregace) mohou absolvovat censury všeobecným právem *ordinariovi* rezervované²⁾ na př. exkomunikaci propter procuracionem abortus (ne však censury a rezerváty, které si biskup sám stanovil — takových však u nás není).

6. *Obyčejný zpovědník*, t. j. každý zpovědník, mající obyčejnou zpovědní jurisdikci, může absolvovat:

a) Censury nereservované (*nemini reservatae*), ale jen pro foro sacramentali; pro foro externo může i tyto censury absolvovat jen ten, kdo má jurisdikci in foro externo, tedy vrchní církevní představený (c. 2253, 1°),

b) V nebezpečí smrti může každý kněz absolvovat ze všech censur a rezervátů, jakkoliv rezervovaných, i veřejných (c. 882, 2252). Každý kněz, tedy i kněz ke zpovídaní neaprobovaný (*sacerdos simplex*), i kněz censurovaný (*nominatim* = *post sententiam excommunicatus, interdictus vel suspensus, excommunicatus vitandus* — c. 2261, § 3; 2275, 2°, 2284) — a to i když je tam jiný kněz; jenom k dovolenosti (ne k platnosti!) absoluce je u kněze censurovaného třeba, aby byl o ni požádán (c. 2261)³⁾. Také absoluce *complicis* je v nebezpečí smrti platna, ale jen v případě nutnosti dovolena.⁴⁾

Nebezpečí smrti může vycházet z příčiny vnitřní (nemoc, zranění, těžký porod, nebezpečné stáří) nebo vnější (poprava, nebezpečná operace, vážné nebezpečí nákazy, válka, mobilisace⁵⁾) a nemusí býti úplně jisto, stačí, je-li vážně pravděpodobno. Absoluce platí, i kdyby se později ukázalo, že obávaného nebezpečí zde nebylo (*in dubio probabili ecclesia supplet*, c. 209).

Vyvázne-li takto absolvovaný z nebezpečí smrti, nemá ohledně své bývalé censury, byla-li to censura rezervovaná *ordinariovi* anebo *simpliciter* či *speciali modo* apošt. Stolicí, už žádných závazků, kromě toho, že církevní představený by nemusil pro foro externo uznat absoluce, která byla dána pro foro interno. Byla-li to však censura *specialissimo modo* apošt. Stolicí vyhrazená anebo censura *ab homine*, má pod trestem opětného upadnutí do téže censury („sub pena reincidentiae“ ne do *numERICKY* téže censury, poněvadž ta byla absolucí navždy sňata, nýbrž do *specificky* téže censury, t. j. do nové censury téhož druhu) povinnost obrátit se na Poenitenciarii, biskupa nebo jiného zplnomocněnce — při censuře *ab homine* na toho, kdo ji vyřkl — aby mu bylo uloženo pokání („obligatio, onus recurrendi“, „recursus“) a to do měsíce (dle analogie c. 2254, § 1°) od té doby, kdy se uzdravil anebo kdy nebezpečí přestalo, a dále má povinnost uložené mu takto pokání vykonat („obligatio, onus parendi, standi mandatis Ecclesiae“).

Zpovědník není povinen penitenta na *onus recurrendi* upozornit. Kan. 2252 mu toho neukládá, ponecháváje to jeho naznání, poněvadž upozornění toto je jistě nezřídka obtížné. Proto se o tom nezminí, je-li penitent už v posledním tažení anebo je-li obava, že by neposlechl; připomene mu to však, není-li stav jeho ještě tak zlý a dá se jistě očekávat, že poslechne.⁷⁾ Když však penitentovi *onus recurrendi* připomene a ten sám nemůže toho vyplnit (— což je skoro vždy u laika —), je zpovědník sám zavázán udělat to místo něho, je-li mu to bez velikých obtíží možno.⁸⁾

¹⁾ A. C. E. Brun. 1928, pg. 33.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. I, u. 727, 5.

³⁾ Viz str. 9.

⁴⁾ Viz str. 26.

⁵⁾ S. Poenitentiaría 18. Mart. 1912, 29. Maii 1915.

⁶⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 452, Cappello, l. c., n. 115.

⁷⁾ Cappello l. c., n. 116.

⁸⁾ Cappello l. c., n. 128, Vermeersch-Creusen l. c. III, n. 452.

c) V případech naléhavých („in casibus urgentioribus“) může každý obyčejný zpovědník absolvovat všechny jakýmkoliv způsobem (papeži nebo ordinariovi) rezervované censury, uloží však penitentovi povinnost rekursu kterou tento musí do měsíce vyplnit pod trestem zpětného upadnutí do censury v případě, že rekurs je nemožný, může absolvovat bez jeho uložení (mimo případ klatby propter absolutionem proprii complicitis), dá však penitentovi přiměřené napomenutí a pokání, které tento musí v době zpovědníkem stanovené vykonat pod trestem zpětného upadnutí do censury (c. 2254).

„Casus urgentior“ je: 1. Když penitent musí být absolvován, aby mohl jít k sv. přijímání, celebrovat atd., poněvadž by jinak byl diffamován anebo by vzniklo velké pohoršení; nebezpečí diffamace nebo pohoršení nemusí být jisté, stačí nebezpečí pravděpodobné¹⁾, nebo 2. když by penitentovi bylo bolestno a tvrdo („si durum sit poenitenti“) tak dlouho zůstat ve stavu těžkého hříchu, až by byla vyžádána k jeho absoluci potřebná pravomoc (c. 2254, § 1) — dle okolností třebas i jen po jediný den.²⁾ Zpovědník může penitenta k tomu disponovat³⁾. Postaví-li mu živě před oči nebezpečí censury a těžkého hříchu, takže hříšník pak trvání v tomto stavu jako opravdu těžké pociťuje a po okamžité absoluci touží, může ho ihned rozhřešit.

V praxi je tedy téměř vždy casus urgentior. Penitent může zajisté sotva kdy bez nápadnosti vynechat sv. přijímání a vyskytne-li se přece takový případ, může jej zpovědník tak disponovat, aby mu bylo durum zůstat v těžkém hříchu.

Obyčejný zpovědník, absolvuje-li v naléhavém případě rezervovanou censuru, je přísně zavázán penitentovi připomenout povinnost rekursu (na rozdíl od absoluce in periculo mortis, kdy k tomu není zavázán, jak bylo výše řečeno) a povinnost vykonat pokání, které mu církevní představený uloží („obligatio standi mandatis“). Kdyby toho zpovědník vědomě neučinil, těžce by se prohřešil, ale absoluce byla by platna, poněvadž in casu urgentiori potřebnou pravomoc má, jen by jí špatně užíval.⁴⁾

Rekurs záleží v tom, že se censura, z níž byla absoluce v případě nutnosti udělena, oznámí sv. Poenitentiarii nebo ordinariovi (je-li to censura jemu rezervovaná anebo taková, pro niž má z Říma pravomoc, tedy v praxi všechny censury mimo ty, které jsou apošt. Stolicí specialissimo modo rezervovány) nebo jinému církevnímu představenému, majícímu potřebnou pravomoc, na př. nuntiovi.

Účelem rekursu není, aby snad byla vyžádána dodatečná plnomoc k absoluci — vždyť penitent už byl absolvován platně a přímo (directe) — nýbrž aby penitent přijal „mandata Ecclesiae“, t. j. aby mu bylo dáno spasitelné napomenutí a pokání.

Penitent je povinen rekurs vykonat ústně nebo písemně, sám nebo skrze zpovědníka. V praxi penitent sám (aspoň laik) sotva je k tomu schopen, a proto je zpovědník ex caritate zavázán učinit to místo něho, leč by ho spravedlivá příčina od toho omlouvala⁵⁾; v dopise, v němž případ s udáním nutných okolností kompetentnímu představenému oznámí, uvede ovšem penitenta s ohledem na zpovědní tajemství jen pod fingovaným jménem („reticito nomine“).

Penitent může (nemusí však) vyplnit povinnost rekursu i tak, že se neobrátil na kompetentního církevního představeného,⁶⁾ nýbrž na jiného zpovědníka, který má potřebnou pravomoc, na př. na řeholníka, jemuž ve zpovědi vyzná aspoň hřích stížený censurou. Aspoň tento hřích musí vyznat, aby zpovědník jej mohl absolvovat a uložit mu přiměřené pokání; nemusí však opakovat vyznání i všech ostatních hříchů, poněvadž byly už v dřívější zpovědi přímo odpuštěny. Na takového zpovědníka může se obrátit i tehdy, když byl už učiněn rekurs k církevnímu představenému, a stačí, vyplní-li pokání uložené tímto zpovědníkem; není tedy zavázán vykonat pokání, které mu pak následkem dříve učiněného rekursu uloží církevní představený (c. 2254, § 2).

¹⁾ Cappello l. c., n. 578.

²⁾ S. Poenitentiarum, 14.-V. 1904.

³⁾ Vermeersch-Creusen, l. c. III., n. 454, Cappello l. c., n. 124.

⁴⁾ Vermeersch-Creusen, l. c. III., n. 454.

⁵⁾ S. Off., 5.-XI. 1900, Vermeersch-Creusen l. c. III. n. 454, Cappello l. c. 128, 129.

⁶⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III, n. 454, Cappello l. c., n. 130.

Penitent, kterému byl rekurs uložen, musí jej učinit do měsíce. Jestli ho vědomě a dobrovolně neučiní do 30 dní ode dne absoluce (den absoluce se nepočítá), padá znova do téže censury; bylo-li mu to však po tu dobu mravně nemožno, do censury sice nepadá, ale závazek rekursu trvá dále, poněvadž doba měsíce je určena ad urgendam, non ad finiendam obligationem.¹⁾

Jestli zpovědník závazek rekursu převzal, ale potom nevyplnil, penitent neupadá znova do censury (není zde contumacia), ani není asi povinen sám rekurs učinit²⁾. Zpovědník, který by bez řádné omluvné příčiny rekursu zanedbal, zhřešil by tím, ale nepadl by, jak je samozřejmo, do censury.

Jestli zpovědník převzal onus recurrendi a penitentovi určil, kdy má zase k němu přijít ke zpovědi, aby přijal mandata, t. j. kompetentním představeným uložené napomenutí a pokání, penitent se však z vlastní viny ke zpovědi nedostává, propadá znova censuře. Nemůže-li se však bez veliké obtíže ke zpovědníkovi dostavit (na př. musil se sám nebo zpovědník nepředvídaně na vzdálené místo odstěhovat nebo zpovědník zemřel), stal se tím rekurs mravně nemožným a proto už nezavazuje a censura byla sňata bez něho³⁾.

Jestli penitent se ke zpovědníkovi sice vrátí a uložená mandata (pokání) od něho zvládně, ale z vlastní viny jejich nevyplní, dle jedné nepropadá znova censuře, není-li toto pokání výslovně uloženo sub poena reincidentiae (Arregui, Schwentner, Vermeersch, Noldin, Prümmer), dle jiných však tento mírnější výklad jistým není⁴⁾; je zde tedy pochybnost, takže v praxi do censury znova nepadá.

Rekurs je morálně nemožný (jen s velikou obtíží možný), když penitent není schopen sám jej napsat (laik) a ke zpovědníkovi už se nebude moci po druhé dostavit, na př. zpovědník odejde jinam (zpověď při misiích, při výpomoci ve zpovědi na vzdáleném místě) nebo penitent musí jinam odejít (zpověď na poutním místě, při exerciciích, penitent se musí odstěhovat). I jiné příčiny mohou učinit písemný nebo osobní rekurs morálně nemožným, na př. censura dopisů do ciziny, jako byla za války, nebezpečí prozrazení zpovědi, nebezpečí pohoršení nebo difamace, značná škoda na majetku nebo zdraví.

Jedná-li se jen o censuru rezervovanou ordinariovi, mohl by sice penitent žijící v místě, kde jsou řeholníci, vyplnit povinnost rekursu i tak, že by šel znova ke zpovědi k řeholníkovi („alium adire confessarium facultate praeditum“), ale není k tomu povinen⁵⁾ a ani zpovědník mu to nemůže uložit, neboť je sententia communis, že penitent nemůže býti zavázán k tomu, aby se znova zpovídal z hříchu, který už řádně vyznal a z něhož byl platně rozhřešen.

Když je rekurs morálně nemožný, absolvuje zpovědník censuru bez uložení rekursu „iniunctis tamen de iure iniungendis“, t. j. uloží penitentovi, aby napravil pohoršení, jestli je censurou stíženým hříchem dal, a aby restitucí, prosbou za odpuštění atd. dal zadostučinění, jestli porušil cizí právo, a „imposita congrua poenitentia et satisfactione“, t. j. uloží mu přiměřené pokání, ustanoví přiměřenou dobu, ve které je má vykonat, a připomene mu, že padne znova do censury, jestli z vlastní viny pokání toho v době té nevykoná. Pokání to musí býti těžké, t. j. musí odpovídat skutku, který církev předpisuje pod těžkým hříchem, na př. modlitba rovnající se rozsahem aspoň jedné hoře (růženec, křížová cesta, litanie).

Avšak při absoluci z klatby propter absolutionem proprii complicitis in peccato turpi (c. 2367) rekurs nesmí pro obtíže býti opomenut. Důvodem této výjimky je jednak mimořádná velikost tohoto hříchu v sobě i v následcích, jednak okolnost, že nikdy nebo skoro nikdy nenastane nemožnost rekursu: i kdyby penitent už nemohl po druhé přijít k témuž zpovědníkovi, mohl by přece sám psát Poenitentiarium. V praxi by však zpovědník, který už svého penitenta neuvidí, postupoval takto: zeptal by se na jeho

¹⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III, n. 454.

²⁾ Cappello l. c., n. 128.

³⁾ Cappello De Sacramentis II. 588, Vermeersch, Theologia moralis III. n. 367, Noldin, De sacramentis, n. 367, Prümmer, l. c., n. 430.

⁴⁾ Chelodi l. c., n. 35, Vermeersch-Creusen l. c. III n. 452, 454, Prümmer v Linzer-Quartalschrift 1925, str. 763-770 praví (— v odporu se svou Theol. moralis III, n. 430 —), že tak přísně předepsaný rekurs byl by illusorním, když by bylo možno jeho předpisy beztréstně ignorovat.

⁵⁾ Vermeersch-Creusen l. c. III., n. 454.

adresu a napsal by sám rekurs k Poenitentiarie a zároveň by žádal o fakultu, aby mohl její mandata sdělit sacerdoti poenitenti písemně, což by po jejich obdržení učinil. (Při jiných censurách se tohoto mimořádného způsobu neužívá; žádat po poenitentovi sdělení jména bylo by durissimum.) Avšak ve výjimečném případě, že by zpovědník sám nemohl rekursu napsat anebo mandata Poenitentiarie písemně penitentovi sdělit a že by ani sacerdos poenitens nemohl rekursu napsat, na př. pro nemoc nebo pro jinou příčinu, absolvoval by zpovědník i tuto censuru sine onere recurrendi, iniunctis de iure iniungendis dle normy c. 2254, § 3.¹⁾

Mezi absolucí z censury in periculo mortis a in casibus urgentionibus jsou značné rozdíly: a) v nebezpečí smrti může absolvovat každý kněz, v případech naléhavých jen každý zpovědník, b) v nebezpečí smrti se mohou absolvovat všechny censury, též veřejné a též ab homine; v případech naléhavých jen censury tajné, ne však censury veřejné a censury ab homine (mimo zcela výjimečné případy, viz str. 61)²⁾, c) v nebezpečí smrti je povinnost rekursu jen při censurách ab homine a specialissimo modo apošt. Stolicí rezervovaných, v případech naléhavých při všech rezervovaných censurách (ať apošt. Stolicí, ať ordinariovi), d) v nebezpečí smrti zpovědník nemusí uložit onus recurrendi, kdežto v naléhavých případech musí, e) v nebezpečí smrti musí se povinnost rekursu vyplnit během měsíce po uzdravení, v případech naléhavých během měsíce po rozehřešení.

d) V nevědomosti censury (zpovědník neví o censuře, nevzpomene si na ni, zmýlí se, c. 2202, § 3) je absoluce z censury platna mimo absolucí z censury ab homine nebo specialissimo modo apošt. Stolicí rezervované c. 2247, § 3.

e) Biskupové v Čechách a na Moravě mají (zatím) až do 5. února 1931 fakultu, dle níž mohou „delegare confessarios in propria dioecesi rite approbatos, ut propriis poenitentes absolvere valeant pro foro interno aequae ac pro foro externo, omissa abiuratione iuridice peracta, praemissa tamen abiuratione saltem secreta coram confessario, a censuris incursis ob peccata apostasiae, haeresis et schismatis, iniunctis de iure iniungendis, fortiter tamen et suaviter eosdem poenitentes monendo, ut hos errores, si forte coram magistratu civili declarati fuerint, quatenus sine gravi incommodo fieri poterit, ad scandala removenda retractent“ (A. C. E. 1928, pg. 33 — tutěž fakultu mají biskupové v Německu, Auler, Comus pastoralis 5., str. 140). Dříve měli biskupové českomoravští tuto fakultu jen vzhledem k odpadlíkům u příležitosti agitace při sčítání lidu (A. C. E. 1921, str. 51, 1922, str. 35, kdežto nyní tohoto omezení není. V brněnské diecesi mají (zatím) až do 5. února 1931 všichni v ní aprobovaní zpovědníci fakultu odpadlíky, heretiky a schismaticy, kteří se u nich zpovídají, absolvovat z této censury, jestli se odřeknou odpadu etc. a spoň tajně ve zpovědnici, nepřipouští-li čas anebo okolnosti, aby to učinili veřejně, jak je to předepsáno v A. C. E. 1921, str. 34 nn., a jestli je jejich odpad etc. zaznamenán už u státního úřadu (okresní správy politické, magistrátu), musí jim zpovědník uložit, aby se tam z nekatolické společnosti náboženské odhlásili a do církve katolické přihlásili, je-li to sine gravi incommodo možno, a připomenout jim, že dle § 5. a 6. interkonfesionálního zákona z r. 1925 (A. C. E. 1925, str. 86) by vstup do církve katol. byl bez tohoto odhlášení a přihlášení před státem neplatným.

f) V některých diecesích udělili biskupové zpovědníkům ještě jiné zvláštní fakulty.

Tak v arcidiec. olomoucké může každý v arcidiecesi aprobovaný zpovědník absolvovat z klateb ordinariovi rezervovaných (akatolický sňatek, křest a výchov, c. 2319, podvod s ostatky, c. 2326, porušení privilegia canonis, c. 2343, § 4, procuratio abortus, c. 2350, § 1, odpad od řehole, c. 2385, manželství osob řeholních s jednoduchými sliby, c. 2388, § 2) v době adventní a v době velikonočního přijímání, na zasvěcené svátky a jejich vigilie, při

¹⁾ Cappello, l. c., n. 131, Chelodi l. c. n. 35, Sole, l. c., n. 197.

²⁾ Cappello l. c., n. 132.

zpovědi generální aspoň z jednoho roku, při zpovědi snoubenců, nemocných, vězňů, žen před porodem, při zpovědi na poutních místech atd.¹⁾

V arcidiec. pražské mají zpovědníci fakultu absolvovat z censury propter procuracionem abortus (c. 2350 — dle diecesní jurisdikce z 31. 7. 1924).

V diecesi litoměřické mají zpovědníci fakultu absolvovat z censury propter procuracionem abortus:

„in confessionibus generalibus de tota vita vel saltem de 5 annis novissimis — in confessione aegrotorum, qui domo excedere non valent — in confessione sponsorum matrimonii ineundi causa — toto tempore paschali — tempore sacrarum Missionum, diebus „Portiunculae“ in ecclesiis pro indulgentia lucranda designatis atque diebus Expositionis SSmi Sacramenti publicae.

Si autem poenitens peccatum supradictum secunda vel iterata vice confiteatur, differat confessarius absolutionem et exposcat sibi facultatem absolvendi.“

V ostatních diecesích českomoravských nemají zpovědníci (kromě misií a exercicií a klatby pro odpad etc.) zvláštních fakult. V brněnské diecesi uvažuje se o tom, aby byla dána fakulta absolvovat z censury propter procuracionem abortus při zpovědi na poutních místech.

Příliš usnadňovat absoluci z censur sotva by asi odpovídalo duchu kodexu, poněvadž právě obtíže spojené s absolucí z nich mají hříšníkovi připomenout velikost jeho hříchu a odstrašit ho od hříchu; mají tak postavit hráz proti zvláště zhoubným hříchům, ježž přináší duch času (c. 897, 2246, § 1. str. 4). V případě, že absoluce udělena býti musí, dává kodex sám knězi potřebnou pravomoc: v nebezpečí smrti (c. 882, 2252) a v případech naléhavých (c. 2254).

¹⁾ Celá tato fakulta zní slovně takto (A. C. Archiepisc. Olomuc. 1919, pag. 57):

„Ut autem poenitentibus praebeatur occasio absolutionis ab excommunicationibus Ordinario reservatis, omnibus confessariis pro Archidiecesi Olomucensi approbatis Antistes noster competere vult facultatem absolvendi poenitentes ab excommunicationibus Ordinario reservatis:

1. tempore Adventus et occasione Communionis paschalis;
2. festo Ss. Cyrilli et Methodii ceu Moraviae apostolorum in Moravia et S. Hedwigis, patronae Silesiae in Silesia, pridie festorum et per totam octavam;
3. festo tituli vel patricinii cujusvis in archidiecesi ecclesiae, pridie et per ejus octavam ut sub num. 2.;
4. aliis festis fori eorumque pridie;
5. tempore s. Missionis similiumque exercitiorum spiritualium intra illarum parochiarum fines, pro quibus Missio vel exercitia habentur, et quanto temporis spatio indulgentia ejusmodi exercitiis concessa durat;
6. si confessiones excipiunt in locis ac ecclesiis, ad quas pae peregrinationes frequenter institui ac magno hominum concursu fieri solent, et quidem in locis Altwasser, Burgberg, Hostýn, Hrabýň, Jaroměřice, Sv. Antonín in parochia Blatnickensi, Sv. Kopeček, Sukdol, Štípa, Velehrad, Zašová;
7. si pro confessione audiunt poenitentes in carceribus publicis et aegrotantes quoscunque in nosocomiis detentos, item aegrotos in domibus privatis;
8. si excipiunt confessiones sponsorum, qui intra octiduum a die confessionis matrimonium sunt inituri, vel mulierum, quae se partui proximas esse affirmnat;
9. si audiunt confessiones personarum in dissitas regiones quaestus causa proficiscentium cum periculo haud commode inveniendi confessarium, vel militiae servitia adeuntium vel peregrinorum, qui ut reservata confiteantur, majus iter per fecerunt;
10. in excipiendis confessionibus generalibus sive de tota vita sive de unius saltem anni spatio, ac quidem tum in sponte factis confessionibus tum factis ex confessarii consilio propter necessitatem aut propter utilitatem.

Eadem porro, attamen nec tempore nec loco nec poenitentium conditione limitata conceditur facultas omnibus metropolitanae ecclesiae Olomucensis et collegatae Cremsiriensis Canonicis residentialibus ac veris Capitularibus, omnibus Archipresbytenis, a. e. Consistorii Assessoribus, actualibus Decanis, prout et conventuum religiosorum rectoribus, iisque cum jure concedendi ipsam pro suo arbitrio suorum conventuum sociis sive stabilibus sive transeuntibus, simplici jurisdictione pro confessionali in aliqua dioecesi munitis, idque ad tempus rectoratus sui.“

g) Konečně může každý obyčejnou diecesní jurisdikci mající zpovědník vždy absolvovat *censury* a *reserváty* řádové, t. j. stanovené v kněžském exemptním řádě (c. 519).

II. *Pravomoc absoluce z rezervátů přímých.*

Reserváty přímé se absolvují *sine onere recurrendi*.

Přímý rezervát papežský (*falsa denuntiatio confessarii apud Superiorem de sollicitationis crimine*, c. 894, str. 30 nn.) může absolvovat:

1. Každý kněz in periculo mortis (c. 882).
2. Každý obyčejný zpovědník (c. 900, Com. interpr. Cod. 10. list. 1925):

a) ve zpovědi nemocných, kteří nemohou vyjít z domu (třebas nejsou v nebezpečí smrti), na př. pro revmatismus, zlomenou nohu, vysoké stáří atd.¹⁾;

b) ve zpovědi snoubenců konané za účelem uzavření sňatku;

c) jestli zpovědník dle svého rozumného úsudku nemůže o fakultu k absoli ci žádat, aniž by tím způsobil penitentovi značné obtíže (*grave incommodum*) anebo nebezpečí prozrazení *sigilla*.

Grave incommodum penitenta je: nemůže vynechat přijímání atd. bez difamace nebo bez pohoršení; je mu velice obtížno opětně přijít k témuž zpovědníkovi; je mu „durum“ tak dlouho zůstatí ve smrtelném hříchu, než přijde potřebná fakulta; nezbyl by mu už čas, aby vyplnil velikonoční povinnost; zpovědník má obavu, že penitent nyní jinak dobře disponovaný odložením absoluce disposici ztratí a už se nevrátí.²⁾

Periculum violandi sigilli je, když je obava, že by círk. představený pro zvláštní okolnosti poznal osobu, v jejíž prospěch se fakulta žádá,

d) jestli příslušný církevní představený fakultu pro určitý případ žádanou udělit odepřel, může být penitent ve druhé zpovědi absolvován bez ní. (*Disciplinárního účelu reservace* bylo totiž už dosaženo, neboť věc byla círk. představenému předložena³⁾ a mimo to bylo penitentovi tím, že byl nucen jít dvakrát k témuž zpovědníkovi, doporučeno, aby se v těžších případech obrátil na zkušenějšího zpovědníka, o němž může předpokládat, že má větší pravomoc.⁴⁾

Kdykoliv však se jedná v uvedených případech o absoli ci z *falsa denuntiatio*, předpokládá se: a) že penitent nepadl tímto hříchem též do klatby, na př. proto, že o ní nevěděl; kdyby byl též v klatbě, musil by se zpovědník řídit předpisy platnými pro absoli ci z *censur*, b) že penitent svou denunciaci formálně odvolá a dle sil svých nahradí škodu, kterou svým křivým udáním knězi způsobil (c. 2363, str. 31.)

Reserváty, které biskup sám stanovil, může absolvovat (c. 899):

a) Biskup rezervující, jeho nástupce, jeho představený, má-li jurisdikci nad jeho poddanými, generální vikář, kapitolní vikář; ti všichni mohou také delegovat.

Biskup má udělit trvalou fakultu aspoň děkanům (*vicariis foraneis*), zvláště v místech vzdálenějších od biskupské residence, s právem subdelegace pro jednotlivé případy (c. 899 § 2). Jinak však má tuto fakultu udělit jen vybraným zpovědníkům, světským i řádovým: „*Ordinarii . . nec facultatem a reservatis absolvendi cuiusvis et passim impertiant*“ c. 899, § 1), aby nebyl zmařen účel reservace.⁵⁾

b) Kanovník penitentiář kostela katedrálního i kolegiálního, nemůže však delegovat (c. 401, § 1, 899, § 2).

c) Farář (c. 899, § 3, 451, § 2), kdo ho v jeho nepřítomnosti legitimně zastupuje, c. 465, § 4, 5, 474, administrator, c. 472, *exposita*, *cooperator providens*, c. 475) po celou dobu velikonoční zpovědi.

¹⁾ Cappello, De Sacram. II., n. 552, Vermeersch-Creusen l. c., II. n. 179.

²⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II., n. 179, Cappello, De Sacram II., n. 554, Noldin, Th. mor. III., n. 365.

³⁾ Noldin, Th. mor. III., n. 365.

⁴⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II., n. 179.

⁵⁾ Vermeersch-Creusen l. c. II., n. 180.

d) Misionáři v době misí (c. 899, § 3), což dle všeho platí i o exerciciích.¹⁾

e) Každý zpovědník mající obyčejnou diecesní jurisdikci zpovědní v případech, kdy může absolvovat i papežský přímý rezervát, tedy in periculo mortis, při zpovědi nemocných, snoubenců, při grave incommodum poenitentis.

f) Každý obyčejný zpovědník mimo území rezervujícího, i kdyby tam penitent šel jen za tím účelem čili „in fraudem reservationis“ (c. 900, 3°).

Co do zpovědi cizinců (peregrini, rovněž vagi, c. 14, § 2, 94, § 2) platí dnes (oproti dřívějšímu právu): Peregrini prorsus eodem modo absolvantur sicut indigenae. Ať se kdekoliv dopustili rezervovaného hříchu, platí pro ně vždy a jedině rezerváty zavedené v místě, kde se zpovídají.²⁾ Na př. v arcid. vídeňské je incestus biskupským rezervátem. Příslušníka vídeňské arcid., který se z tohoto hříchu zpovídá na př. v diecesi brněnské, může absolvovat každý zpovědník v brněnské diecesi aprobovaný. Ale naopak příslušníka diecese brněnské, kde tohoto rezervátu není, nemůže z tohoto hříchu obyčejný zpovědník absolvovat v arcid. vídeňské.

g) Absoluce z přímého rezervátu udělená obyčejným zpovědníkem z nevědomosti, nepozornosti nebo omylu je dle analogie c. 2247, § 3 asi též platná.³⁾

Mimo případy uvedené sub I. a II. (periculum mortis, casus urgentiores, ignorantia, inadvertentia vel error confessarii — a u rezervátů přímých: zpověď nemocných, snoubenců, grave poenitentis in commodum atd.) obyčejný zpovědník z rezervátů ať s censurou ať bez censury absolvovat nesmí. Kdyby vědomě absolveroval, těžce by se prohřešil a mimo to takto udělenou absolucí z klatby zcela zvláště nebo zvláště papeži rezervované ipso facto by propadl klatbě přestě papeži rezervované (c. 2338, § 1, str. 35) a takto udělenou absolucí z hříchu rezervovaného (dle jedné z možností jen z hříchu přímo rezervovaného, dle druhé i z hříchu rezervovaného pro censuru) ipso facto by propadl suspensi ab audiendis confessionibus nikomu nevyhrazené (c. 2366, str. 56). Tato protiprávní absoluce z censury byla by ovšem neplatná a absoluce z hříchu ať s censurou, ať bez censury rezervovaného byla by jen indirektní, t. j. byla by platná jen v tom případě, že řádně disponovaný penitent se současně vyznal z jiných těžkých hříchů (aspoň jednoho, viz str. 60). Penitent má tedy per se povinnost vyznat se ještě jednou z tohoto hříchu zpovědníkovi majícímu potřebnou pravomoc, v praxi však ji nemá, poněvadž o ní neví.

III. Zda přestává reservace, když zpověď byla neplatná nebo když v ní byl rezervovaný hřích opomenut?

Reservace s censurou i bez censury přestává platnou absolucí; když tedy penitent se po druhé z rezervátu už přímo absolverovaného zpovídá, na př. při generální zpovědi, může jej každý zpovědník rozhřešit. Rovněž přestává rezervát, když jej obyčejný zpovědník jen jako pochybný rozhřeší (in dubio iurisdictionem supplet Ecclesia, c. 209, str. 20).

Zpovídá-li se penitent neplatně, ale z rezervátu se vyzná a zpovědník buď privilegovaný (potřebnou pravomoc mající), buď obyčejný in periculo mortis, in casu urgentiori atd. mu dá absoluci, rezervát přestává t. j. censura je snata nebo při přímém rezervátu okolnost reservace je odstraněna, hřích sám ovšem odpuštěn není. Penitent tedy musí sice v příští zpovědi celé vyznání opakovat i ze svatokrádeže se vyznat, ale může býti i obyčejným knězem rozhřešen. Výjimku činí jen svatokrádežná zpověď u obyčejného zpovědníka (mimo nebezpečí smrti atd.) v jubilejním roce, kdy tento může svých privilegií užívat jen ve zpovědi platné.

Zpovídá-li se penitent u privilegovaného zpovědníka platně, ale z rezervátu bez vlastní viny zapomněl se vyznat, rezervát (s censurou nebo bez censury) je odpuštěn, ovšem jen indirecte. Předpokládá se totiž, že

¹⁾ Cappello, De Sacram. II., n. 559, Prümmer I. c., n. 428.

²⁾ Com. interp. Cod., A. A. S. 1920, str. 575.

³⁾ Cappello, De Sacram. II., n. 556, 593, Prümmer I. c., n. 428.

privilegovaný zpovědník chce své moci u disponovaného penitenta užít, pokud může („in quantum possum et tu indiges“). Tato sententia je solide probabilis et practice omnino tuta. V příští zpovědi vyznaný hřích dříve zapomenutý může každý zpovědník absolvovat. Také je jisto, že v době jubilea zpovědi i u obyčejného zpovědníka se odpouštějí bez vlastní viny zapomenuté rezerváty s censurou (i zvláště papeži vyhrazenou) i bez ní.¹⁾

Zpovídá-li se však penitent neplátně a při tom rezervát zamlčel anebo na něj zapomeněl, rezervace není odstraněna ani absolucí udělenou privilegovaným zpovědníkem, poněvadž se nedá rozumně předpokládat, že by zpovědník chtěl ve svatokrádežné zpovědi odpustit rezervaci hříchu nevyznáného.

C) Jak má zpovědník postupovat při absoluci z rezervátu?

I. Při absoluci z censur.

a) Zpovídá-li se penitent z hříchu, který je pro censuru Apošt. Stolici nebo ordinariovi rezervován, zpovědník nejprve zkoumá, zda jsou zde všechny podmínky, aby censura a tím i rezervát nastal (peccatum externum, grave, consummatum, certum, cum contumacia coniunctum, t. j. zda penitent při páchání dotyčného hříchu věděl o censuře — viz str. 17 nn.). Je-li o některé z těchto podmínek odůvodněná pochybnost, není případ ten rezervován.

b) Jsou-li však zde všechny potřebné podmínky, zkoumá zpovědník, zda případ ten patří před forum internum nebo před forum externum. Když je censura v místě pobytu censurovaného veřejně známa nebo dokonce soudně prohlášena anebo delikt je už udán u církv. soudu (str. 61), musil by zpovědník zpověď přerušit a penitentovi uložit, aby si napřed u kompetentního církv. představeného vyžádal absoluci z censury in foro externo. Ale tento případ sotva kdy se vyskytne: obyčejně je censura tajná a tudíž před forum sacramentale příslušná.

c) Zpovědník zkoumá nyní, má-li vůči tomuto případu jurisdikci, jako ji mají na př. vůči censurám ordinariovi rezervovaným řeholníci nebo za určitých podmínek zpovědníci v arcid. olomoucké. Má-li ji, dá penitentovi přiměřené napomenutí o velikosti hříchu a o jen mimořádné možnosti absoluace (dle potřeby též o napravení daného pohoršení a varování se blízké příležitosti), uloží mu kromě obyčejného svátostného pokání ještě zvláštní těžké pokání za klatbu s určením přiměřené doby, do kdy je musí vykonat, připomene mu, že by znova upadl do téže klatby, kdyby z těžce hříšné nedbalosti pokání toho nevykonal, a je-li disponován, absolvuje ho in forma consueta.

d) Nemá-li zpovědník potřebné jurisdikce, zkoumá dále, zda je zde „casus urgentior“. Ten je skoro vždy, neboť sotva kdy může penitent vynechat sv. přijímání bez pohoršení nebo difamace, a i kdyby snad to bylo někdy možno, může mu zpovědník tak domluvit, aby pocítoval jako „durum“ zůstat bez absoluace až do té doby, než by došla potřebná fakulta. (Možností dosáhnouti fakulty té hned, na př. telefonicky případ nepřestává být naléhavým, neboť telefon, telegraf, auto, železnice jsou prostředky mimořádné, kterých se sice někdy, debitis servatis cautelis — sigillum! — může užít, ale nikdo není zavázán k jejich užití.²⁾ Když je tedy zde casus urgentior, řekne zpovědník asi toto: „Hřích, kterého jste se dopustil, je tak těžký, že bych vás já sám jindy z něho nemohl ani rozhřešit, nýbrž jen p. biskup (nebo Sv. Otec). Že ale nemůžete vynechat sv. přijímání, dává mně církev sv. moc, abych vám tentokráte mohl dát rozhřešení, ale jen za těchto podmínek:

1. že přijdete za dva týdny (při censuře specialissimo modo reserv.: za 4 nebo 5) zase ke mně ke sv. zpovědi a

2. že vyplníte to, co vám p. biskup (nebo Sv. Otec) uloží, jak vám to v příští sv. zpovědi sdělím. Kdybyste z vlastní viny ke sv. zpovědi nepřišel, znova byste padl do této klatby.“ Slíbí-li to, zpovědník ho absolvuje a dopíše pak biskupovi, po případě Penitenciarii tecto nomine (propter sigillum) o mandata.

¹⁾ Cappello, De Sacram. II., n. 561, Noldin, Th. mor. III., n. 365.

²⁾ Cappello, De Sacram. II., n. 554, Noldin, Th. mor. III., n. 368.

Je-li možno, aby penitent šel znova ke zpovědi ke zpovědníkovi privilegovanému, na př. je v censuře ordinariovi rezervované a v blízkosti jsou řeholníci, může ho upozornit na tuto možnost a na to, že ve zpovědi u onoho jiného zpovědníka vyzná aspoň hřích s censurou a řekne, že už byl sice z hříchu toho rozhrěšen, poněvadž nemohl vynechat sv. přijímání, ale že dle uložení prvního zpovědníka přichází, aby mu za hřích ten bylo uloženo zvláštní pokání. Dá-li penitent přednost rekursu u privilegovaného zpovědníka (nechce-li, nemůže mu to býti uloženo; zpovědník by učinil rekurs sám) a slíbí-li vážně, že k privil. zpovědníkovi půjde a jeho mandata vyplní, dá mu absoluci:

Forma dopisu o mandata:

Peniteatarii se píše, jde-li o censuru specialissimo modo Apošt. Stolicy rezervovanou. „Eminentissime Princeps! Titius confessarius (parochus...) unum (duos...) paenitentem (...) s) complicem (...) s) in peccato turpi semel (bis, ter...) sacrilege absolvit. Pariter contraxit irregularitatem, quia censuram violavit sacros ordines exercendo. Delictorum suorum sincere paenitens, absolutus est per me, infrascriptum confessarium, a censuris et peccatis ad normam c. 2254, § 1. Nunc ad pedes S. V. humiliter provolutus, profitetur se omnino paratum ad quaecumque mandata exsequenda, quae Sanctitati Vestrae placuerit iniungere et per me transmittere“. Stal-li se případ třikrát nebo vícekrát, dodá se ještě: „Animadvertendum existimo, Titium absque infamia (nebo: absque gravi incommodo ob vitae necessitatem) et propter penuriam sacerdotum officium confessarii (parochi...) dimittere non posse.“ Dle okolností mohlo by býti nutno ještě připsat: „Cum poenitentem non sim amplius visurus, rogo, ut mihi tribuatur facultas transmittendi via postali Rescriptum huius S. Poenitentiariae.“

Misto, datum.

N. N.,
confessarius a plná adresa.

Adressa Alla Sacra Penitenzieria, Palazzo del S. Officio, Roma. Italia.

Ordinariovi se píše, jde-li o censuru rezervovanou ordinariovi anebo specialimodo nebo simpliciter Apošt. Stolicy (ordinarius obvyčejně má potřebnou fakultu, a nemá-li, vyžádá ji v Římě).

„Reverendissime Domine! Sempronia censuram contraxit ob procuratum abortum (semel, bis...). Cum absolutio differri non potuisset propter infamiam vitandam, et aliunde esset rite disposita, a confessario infrascripto absoluta est cum onere recurrendi. Nunc vero se sistit ad oboediendum Ecclesiae mandatis.“

Misto, datum.

N. N.,
pachochus a plná adresa.

Na obálku pod adresu ordinaria se připíše: „Ad manus proprias episcopi. Confessionale!“ Poněvadž však dopisy ordinariátní se nezřídka otvírají v konsistorní kanceláři, kde při návalu pošty snadno by mohla býti tato poznámka přehlédnuta, lépe je užiti dvou obálek: vnější s adresou a vnitřní s touto poznámkou.

e) Když však je rekurs morálně nemožný: penitent se nemůže v ustanovené době vrátit ke zpovědníkovi (zpovědník už bude jinde nebo penitent se musí odstěhovat na př. do Vídně), dá mu, je-li disponován, absoluci sine onere recurrendi asi s těmito slovy: „Poněvadž se nemůžete ke mně vrátit, mohu vám dát tentokrát rozhřešení, ale jen za těchto podmínek: (dle okolností: musíte pohoršení, které jste dal, takto... napravit, blízké příležitosti ke hříchu se varovat). Jako obvyčejné svátostné pokání vám ukládám... a jako zvláštní pokání za klatbu, do které jste upadl, pomodlíte se po 4 následující neděle růženec (nebo jiné pokání dle velikosti rezervátu a dispozice penitenta). Musím vám však výslovně připomenout, že byste zase do této klatby upadl, kdybyste z nedbalosti nevykonal tohoto zvláštního pokání. Slibujete mně zde v přítomnosti Boží, že tyto podmínky vyplníte a zvláště že se v ustanovené době pomodlíte toto zvláštní pokání?“

f) Kdyby případ nebyl naléhavý, takže by absoluce mohla býti odložena, než dojde potřebná fakulta, dal by zpovědník penitentovi přiměřené napomenutí ke kajícímu životu, k napravení pohoršení, určil by mu dobu, kdy má zase přijíti k němu ke zpovědi a zažádal by o fakultu dle sub d) řečeného buď u Peni-

tenciariie (na př.: „E. P.! Caius excommunicationem specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatam semel (bis. .) contraxit propter abiectiorem specierum consecratarum (nebo: propter retentionem specierum consecratarum ob malum finem). Cum ipsum facti poeniteat, humiliter petit absolutionem. Rescriptum benigne dirigatur ad me confessarium infrascriptum N. N. in N.“) nebo u Ordinaria (na př. „R. D.! Antonius sectae massonicae nomen dedit et in excommunicationem incidit. Divina opitulante gratia ad bonam frugem reversus humiliter petit absolutionem. Rescriptum etc.“)

II. *Při absoluci z klatby pro odpad, heresi a schisma v diecesích českomoravských (zatím) až do 5. února 1931.*

Jest rozeznávati tři případy: 1. penitent z církve sv. formálně nevystoupil, 2. penitent z církve sv. vystoupil, 3. vrací se do církve akatolik v nekatolické církvi zrozený.

1. Penitenta, který pro odpad, heresi nebo schisma upadl do klatby, ale z církve sv. formálně nevystoupil, může pro foro interno et externo absolvovat každý zpovědník, mající obyčejnou diecesní jurisdikci, odřekne-li se aspoň ve zpovědi svého poblouzení a slíbí-li, že vyplní „iuncta de iure inniungenda“, t. j., že napraví dané pohoršení (vědí-li lidé o jeho zpovědi, už tím je napravit; nevědí-li o ní, napraví je příkladným křesťanským životem), že se bude varovat blízké příležitosti (protikatolická společnost, četba atd.) a že vykoná zvláštní pro tuto klatbu mu sub poena reincidentiae uložené pokání.

Kdyby snad v některém mimořádném případě klatba už byla nad penitentem prohlášena anebo kdyby jeho delikt byl už u cír. soudu udán, dal by mu zpovědník potvrzení o vykonané zpovědi, aby se jím mohl v případě potřeby před církevním soudem vykázat: „Testor me sacramentalem confessionem N. N. (plné jméno) audivisse. Quorum in fide N. N., cooperator in N. Datum in N. die mensis . . . anni . . .“

Ale případ klatby pro odpad, heresi nebo schisma u katolíka ve zpovědi sotva se vyskytne, poněvadž penitent o klatbě na tyto delikty obyčejně neví.

2. U penitenta, který v církvi katol. byl pokřtěn a z ní vystoupil (stal se bez vyznání nebo vstoupil do československé nebo jiné nekatolické církve), postupuje zpovědník takto:

a) přiměje ho k tomu, aby se ve zpovědnici odřekl svého bludu a připomene mu, že to musí dodatečně učinit též před farářem svého bydliště jakožto zástupcem biskupovým a aspoň dvěma svědky. Stává se, že má penitent proti veřejnému odpřisáhnutí námitky: stydí se, je mu to těžkým pro jeho vynikající postavení v obci atd. Zpovědník oprávněným námitkám vyhoví a spokojí se s odpřisáhnutím tajným ve zpovědnici;

b) uloží mu, aby se u okresní správy politické (nebo u magistrátu) odhlásil z nekatolické církve, byl-li k ní přihlášen, a tamtéž se přihlásil do církve katolické. Jen ve zcela mimořádném případě, když by penitentovi z toho hrozilo veliké zlo, na př. ztráta chleba, mohl by zpovědník od této podmínky do té doby upustiti, po kterou zlo to doopravdy hrozí, upozornil by ho však, že před zákonem státním zůstává bez tohoto odhlášení a přihlášení i nadále v církvi nekat. (po případě v bezvěří);

c) zjistí, zda snad za svého příslušenství k sektě nebo bezvěří neuzavěřel manželské smlouvě (coram ministro acatholico, civilní; o manželství uzavřeném v Rusku viz A. C. E. 1921, str. 82. nn.) a stalo-li se tak, uloží mu, aby se dal oddat katolicky anebo je-li to nemožno, na př. ob ligamen, aby soužití s onou osobou přerušil; nechce-li to vážně slíbiti, není disponován a nemůže býti rozhřešen;

d) zjistí, zda snad při svém odpadu nepřihlásil k sektě nebo bezvěří také své děti a uloží mu, aby je přivedl zpět do církve katol. Zjistí dále, zda snad se mu v době jeho trvání mimo církev nenarodily děti, které byly pokřtěny nekatolicky, nebo zůstaly nepokřtěny, a uloží mu, aby je dal pokřtiti katolicky. (O tom, zda absolute nebo sub conditione nebo jen s případným doplněním obřadů, rozhodne po dotazu u konsistoře farář, na něhož se žádost o křest se obrátí, dle A. C. E. 1911, str. 247. Neslíbí-li to, nemůže býti rozhřešen;

e) uloží mu kromě obyčejného svátostného pokání ještě zvláštní pokání z klatby sub poena reincidentiae.

Slibí-li vážně penitent, že vše mu uložené věrně vyplní, dá mu zpovědník absoluci z klatby a hříchů a vydá mu potvrzení o vykonané zpovědi jako sub 1).

(Farář, na něhož se pak penitent obrátí o zevní přijetí do církve a jemuž se vykáže potvrzením o zpovědi a odhlášením i přihlášením svým, po případě i svých dětí: 1. zapíše návrat do knihy náboženských změn, 2. poznačí jej v matrice křestní, po případě oznámí jej farnímu úřadu rodiště konvertitova, 3. poznamená jej na starém křestním listě, byl-li odpad na něm už poznamenán (na nově vystavovaném křestním listě se poznámka o odpadu a návratu nepíše), 4. na konci roku oznámí konversi konsistoři a zapíše ji do kartotéky (A. C. E. 1926, str. 54), 5. jestli se při této příležitosti konvaliduje manželství, zapíše je do matriky oddaných (bez čísla), poznamená je v matrice křestní resp. oznámí faráři rodiště a dle potřeby v knize obsahující seznam manželství civilních, 6. jestli jsou při této příležitosti křtěny děti, zapíše jejich křest do matriky křestní (bez čísla řadového) a do repertáře do roku narození i do roku křtu, poznačí jej v knize nábož. změn, v kartotéce a oznámí jej na konci roku konsistoři (sr. A. C. E. 1921, str. 32 nn). — Děti před nedokončeným 14. rokem nepropadly klatbě a nepotřebují tudíž absoluce z ní.¹⁾

3. *N e k a t o l í k m i m o c í r k e v k a t o l i c k o u p o k ř t ě n ý* nepřijde hned ke zpovědi. Kdyby se tento jistě mimořádný případ stal, musil by ho ovšem zpovědník odkázat s poučením, kam se má obrátit, aby byl napřed vyučen ve víře (c. 752, § 1). O jeho zpovědi by se mohlo jednati teprve tehdy, až farář zjistí, že byl platně pokřtěn nebo až bude sub conditione jeho křest opětován. (Zatím) do 5. února 1931 není třeba k jeho absoluci zvláštní fakulty. Jinak platí předpisy v A. C. E. 1921, str. 37 nn.

III. *Při absoluci z reservátů přímých.*

V českomoravských diecesích přímých biskupských reservátů není. Je zde tedy jen jediný *p ř í m ý r e s e r v á t p a p e ž s k ý* (falsa denuntiatio).

Zpovědník zjistí, zda reservát skutečně nastal (zda se denunciace stala mala fide, apud Superiorem, in forma iudiciali, str. 31) a zda nenastala též klatba. Dá-li se absoluce odložit, zpověď přeruší, penitentovi uloží, že musí svou denunciaci formálně odvolat a řekne mu, jak (str. 31), určí mu, kdy má po vykonaném odvolání zase přijít ke zpovědi a zažádá o potřebnou fakultu. Když však absoluce nemůže být odložena (c. 900, viz str. 67), musí penitent, dříve než může býti absolvován, odvolání napsat, podepsat a odevzdat zpovědníkovi, aby je zaslal s officiu nebo biskupovi; je-li penitentovi fysicky nemožno na př. pro těžkou nemoc odvolání napsat, musí aspoň vážně slíbit, že to učiní, jakmile to bude možno. Dále musí penitent slíbit, že dle možnosti nahradí škodu způsobenou nevinnému knězi. Zpovědník mu uloží dlouhé a těžké pokání, na př. 3 měsíce jednou týdně se postit nebo jednou týdně modlit se kleče růženec (str. 31) a udělí mu absoluci sine onere recurrendi, předpokládaje ovšem, že penitent není též v klatbě.

¹⁾ V brněnské diecesi dostává farář z konsistoře tištěný návod pro rekoneiliaci odpadlíků. Návod tento je sestaven i pro tu dobu, kdy snad nebudou míti zpovědníci nynější fakulty k absoluci z klatby pro odpad a proto výslovně udílí faráři fakultu k absoluci z klatby a bezpodmínečně žádá odprisáhnutí bludu in forma juridica a absoluci z censury napřed in foro externo a pak teprve zpověď. Ale (zatím) do 5.-2. 1931 není třeba zvláštní fakulty k absoluci z censury, může dle okolností odpadnout veřejné odprisáhnutí a stačí absoluce jen ve zpovědi.

Opravy.

Str. 6, 12. řádek zdola má zníti: „býti pravidelně projednávány ve zpovědnici; zpovědník je vůči nim mimo periculum mortis a některé řídké výjimky (str. 61) bezmocným“.

Str. 11, 9. řádek shora: místo „má“ má státi „může“. Nutno to nyní už není, poněvadž projevil-li poenitentiae signa, může mít pohřeb (c. 1240), Vermeersch-Creusen, l. c. III, 447.

Str. 18, 22. řádek shora: má státi „osobiti si“ místo „přisvojiti si“.

Str. 20, 4. řádek zlova: jest dodati: „Nepalají do censury Cooperatores negativi: mutus, non obstans, non manifestans“.

Str. 23, 17. řádek shora: má státi „censury“ místo „exkomunikace“.

Literatura.

Cappello S. J., De censuris iuxta codicem juris canonici, ed. I, II, Marietti, Turin 1919, 1925.

Cappello S. J., De Sacramentis, II. (De Poenitentia), Marietti, Turin, 1926.

Caviglioli, De censuris latae sententiae, quae in Codice Juris Canonici continentur commentariolum, Turin 1918.

Cerato, Censurae vigentes ipso facto a Codice Juris Canonici excerptae, ed 2., Patavii, 1921.

Chelodi, Ius poenale, Trident, 1920.

Cocchi, Commentarium in Codice Juris Canonici, Lib. V, De delictis et poenis, Turin, 1925.

Cipollini, De censuris latae sententiae iuxta codicem juris canonici, Turin, Marietti, 1925.

Eichmann, Das Strafrecht des Codex Juris Canonici, Paderborn, Schöningh, 1920.

Noldin-Schöneegger S. J., De poenis ecclesiasticis, 13. vyd. Innomosti, Rauch, 1922.

P. schalis de Siena, Commentarius censurarum iuxta novum Codicem Juris Canonici, Neapol, 1918.

Pighi, Censurae sententiae latae et irregularitates, quas habet „Codex Juris Canonici“, ed. 7. Veronae 1922.

Sole, De delictis et poenis, Řezno, Pustet, 1920.

Vermeersch S. J., Creusen S. J., Epitome juris canonici, 2. vyd., Dessain, Mecheln, 1924.

Obsah.

	Strana
Díl I. Všeobecná ustanovení o rezervátech a censurách.	
Reserváty přímé a nepřímé	3
Kdo může stanovit rezerváty	4
Účel rezervátů	4
Co jsou censury	5
Rozdělení censur	5
Které následky má klatba	6
Interdikt	12
Které jsou účinky osobního interdiktu	15
Suspense	15
Následky suspense	17
Za kterých podmínek nastává censura l. s. .	17
Za kterých podmínek nastává přímý rezervát	20
Spolupůsobení při upadnutí do censury	20
Které příčiny omlouvají od censury . . .	20
Zda může býti někdo současně ve více censurách	22
Díl II. Seznam censur l. s.	
1. A) Klatby Apošt. Stolicí specialissimo modo rezervované	23
B) Klatby Apošt. Stolicí speciali modo rezervované	28
C) Klatby Apošt. Stolicí simpliciter rezervované	33
D) Klatby Ordinariovi rezervované	40
E) Klatby nikomu nereservované	45
2. Interdikty l. s.	53
3. Suspense l. s.	54
Díl III. Absoluce censur a rezervátů přímých	57
A) Nutnost a okolnosti absoluce z censur	57
Čeho je třeba k platnosti a dovolenosti absoluce z censury?	58
Zda je platna absoluce jen z censury a ne také z hříchu?	59
Zda je platna a dovolena absoluce toliko z hříchu a ne též z censury	59
Kdy má býti dána absoluce z censury in foro externo a kdy stačí absoluce jen in foro interno?	60
B) Kdo může absolvovat z censur a rezervátů přímých?	
I. Pravomoc absoluce z censur	61
II. Pravomoc absoluce z rezervátů přímých	67
III. Zda přestává rezervace, když zpověď byla neplatna nebo když v ní byl rezervovaný hřích opomenut?	68
C) Jak má zpovědník postupovat	
I. při absoluci z censur	69
II. při absoluci z klatby pro odpad, heresi a schisma	71
III. při absoluci rezervátů přímých	72

Seznam censur latae sententiae.

I. Excommunicationes l. s.

a) Sedi Apost. specialissimo modo reservatae (5).

1. Species consecratas abiicientes vel abducentes aut retinentes, c. 2320	23
2. Violentas manus iniicientes in personam Rom. Pontificis , c. 2343, § 1	24
3. Absolventes vel fingentes absolvere complices , c. 2367	24
4. Sigillum sacramentale directe violantes, c. 2369, § 1 . . .	27
5. Censurae ex violatione legum pro electione R. P. , c. 2330	28

b) Sedi Apost. speciali modo reservatae (12).

1. Apostatae, haeretici, schismatici , c. 2314, § 1, 2	28
2. Horum libros edentes, defendentes, legentes, detinentes , c. 2318, § 1 — knihy staro- (Cappello l. c., n. 227) a středověkých (před reformací — Vermeersch) heretiků sem nespádají, poněvadž už nejsou nebezpečny	29
3. Non sacerdos missae celebrationem simulans aut sacramentales confessiones excipiens , c. 2322, 1 ^o	30
4. Falso denuntiantes sollicitationis confessarium , c. 2363	30
5. Appellantes ad Concilium oecumenicum , c. 2332	31
6. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras apostolicas; ex eadem causa laedentes et perterrefacientes , c. 2333	31
7. Edentes leges, mandata contra libertatem et iura Ecclesiae , c. 2334, 1 ^o	32
8. Impedientes exercitium iurisdictionis ecclesiasticae per recursum ad laicalem potestatem , c. 2334, 2 ^o	32
9. Violantes privilegium fori : trahentes ad forum saeculare Cardinalem, Legatum, Officiale maiorem Curiae Romanae, Ordinarium proprium , c. 2341.	32
10. Violantes privilegium canonis : violentas manus iniicientes in personam Cardinalis, Legati, Archiepiscopi, Episcopi , c. 2343, §§ 2, 3	33
11. Usurpantes et detinentes bona aut iura Ecclesiae Rom. , c. 2345	33
12. Fabricatores, falsarii actorum Sedis Apost. , iisdem utentes, c. 2360	33

c) Sedi Apost. simpliciter reservatae (11).

1. Nomen dantes sectae massonicae vel aequivalenti , c. 2335	33
2. Duellum perpetrantes, complices et fautores , c. 2351	34
3. Absolventes ab excommunicatione specialissimo vel speciali modo reservata , c. 2338, § 1	35
4. Impedientes auxilium vel favorem vitando; clerici cum eodem communicantes aut eundem , in divinis recipientes, c. 2338, § 2	36
5. Violantes privilegium fori : trahentes ad iudicem laicum episcopum, abbatem, praelatum nullius, c. 2341	36
6. Clausuram monialium vel regularium virorum violantes, moniales clausuram egredientes, c. 2342	36
7. Usurpantes bona ecclesiastica , c. 2346	37
8. Clerici et regulares solemniter professi matrimonium contrahentes, compartes , c. 2388, § 1	38
9. Quaestum facientes ex indulgentiis , c. 2327	39
10. Simoniam perpetrantes in officiis, beneficiis, dignitatibus , c. 2392	39
11. Documentum Curiae episcopalis subtrahentes, destruantes, celantes, corrumpentes , c. 2405	39

d) Ordinariò reservatae (6).

1. Catholici matrimonium ineuntes coram ministro acatholico; paciscentes, ut proles educetur extra ecclesiam catholicam; liberos acatholico ministro tradentes baptizandos; aut tradentes in religione non catholica instituendos , c. 2319, § 1	40
2. Falsas reliquias conficientes, vendentes, distribuantes, exponentes , c. 2326	41
3. Violantes privilegium canonis: violentas manus iniicientes in clericum vel religiosum , c. 2343, § 4	42
4. Procurantes abortum effectu secuto , c. 2350, § 1	43
5. Apostatae a religione laicali vel non exempta , c. 2385	44
6. Matrimonium contrahentes post professionem simplicem , c. 2388, § 2	45

e) Nemini reservatae (5).

1. Auctores et editores sacram Scripturam imprimentes sine licentia , c. 2318, § 2	45
2. Cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae infidelem, apostatam, haeticum, schismaticum, excommunicatum, interdictum , c. 2339	46
3. Alienantes sine beneplacito apostolico , c. 2347, 3 ^o	46
4. Cogentes virum ad amplectendum statum clericalem, virum vel feminam statum religiosum , c. 2352	47
5. Omittentes sollicitationis denuntiationem , c. 2368	48

II. Interdicta I. s.**a) Sedi Apost. speciali modo reservatum.**

1. Personae morales ad Concilium universale appellantes , c. 2332	53
--	----

b) Ordinariò reservatum.

1. Sepulturam donantes infidelibus, apostatis, haeticis, schismaticis, excommunicatis, interdictis , c. 2339	53
---	----

c) Nemini reservata.

1. Celebrantes vel celebrari facientes in locis interdictis; admittentes ad divina celebranda clericos excommunicatos, interdictos, suspensos , c. 2338, § 3	53
2. Causam dantes interdicto locali vel interdicto in communitatem , c. 2338, § 4	54

III. Suspensiones I. s.

Strana

a) Sedi Apost. reservatae.

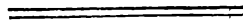
1. Consecrantes episcopum sine apostolico mandato, c. 2370	54
2. Simoniace ordines recipientes, alia sacramenta ministrantes vel recipientes, c. 2371	54
3. Ordines recipientes ab excommunicato, suspenso, interdicto, apostata, haeretico, schismatico, c. 2372	54
4. Ordinantes alienum subditum sine litteris dimissoriis, aut proprium sine testimonialibus vel sine titulo, aut religiosum alienae dioeceseos, c. 2373	54
5. Religiosus in sacris, qui vota perpetua emisit, ob delicta dimissus, c. 671, 1 ^o	55
6. Religiosus in sacris, cuius professio eius dolo invalida declarata fuerit, c. 2387	55
7. Capitula, conventus et alii admittentes electum, praesentatum, nominatum non exhibitis litteris confirmationis, c. 2394, 3 ^o	55

b) Ordinariò reservatae.

1. Violantes privilegium fori: Clericum vel religiosum trahentes ad iudicem laicum, c. 2341	55
2. Religiosus in sacris fugitivus, c. 2386	55

c) Nemini reservatae.

1. Sacerdos confessiones audiens sine iurisdictione, c. 2366	56
2. Sacerdos a reservatis (non a censuris) absolvens sine iurisdictione, c. 2366	56
3. Ordinatus sine dimissoriis vel ante canonicam aetatem vel per saltum, c. 2374	56
4. Resignantes in manus laicorum officium vel beneficium, c. 2400	57
5. Abbas et Praelatus nullius non recipiens benedictionem, c. 2402	57
6. Vicarius capitularis illegitime concedens dimissorias, c. 2409	57
7. Superior religiosus mittens subditum ordinandum ad episcopum alienum, c. 2410	57

Nr. 2031.

Nihil obstat.

Dor. **Methodius Marvan**, censor
ex officio.

Imprimatur.

† **Josephus**,
Eppus Adrah., Aplicus Admin. Dioec.
Brun.

Ex Consistorio Apostolici Administratoris Dioecesis Brunensis die 27. Martii 1930.